Riksdagens protokoll 1994/95:120

Onsdagen den 14 juni

Kl. 9.00 – 17.14

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 juni.

2 § Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1995/96

Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1995/96

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1994/95:FiU20
Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1995/96

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Fru talman! Det är glädjande att se så många av kammarens ledamöter. Beklagligtvis saknar vi finansministern, åtminstone såvitt jag kan se. Förhoppningsvis följer han debatten på annat sätt.

Syftet med det konvergensprogram som regeringen presenterade i förrgår är att visa hur Sverige skall kunna delta i det fördjupade ekonomiska samarbete inom EU vars mål är en långsiktigt hållbar positiv ekonomisk utveckling. Det räcker därför inte att bara uppfylla de s.k. konvergenskriterierna i en högkonjunktur, utan det krävs uthållighet.

Arbetet med konvergensprogrammet kan inte jämföras med ett hundrameterslopp som tar slut när målsnöret bryts, utan med ett maratonlopp där det gäller att hänga med i tätklungan hela tiden.

Regeringens skrivelse, som är mer bedömningar och förhoppningar än ett program i egentligen mening, har som utgångspunkt de prognoser som redovisades i kompletteringspropositionen. Det är också en av de stora svagheterna i skrivelsen.

Låt mig ge ett exempel. Regeringen utgår från tillväxtantaganden som för 1996 skulle ge en tillväxt på 2,9 %. Om man gör en sammanvägning av sju oberoende bedömningar – från TCO, Industriförbundet, Handelsbanken, Sparbanken, SE-banken, Handelns utredningsinstitut och Nordbanken – får man, trots TCO som lyfter med sina antaganden om 3,2 %, en genomsnittlig bedömning på litet drygt 2,2 procents tillväxt nästa år.

Regeringen ligger alltså i sin bedömning väldigt högt och har väldigt litet utrymme för en mer negativ utveckling.

Det saknas också bedömningar och åtgärder som kan sättas i sjön om de positiva bedömningar regeringen gör, och som alltså ligger i överkant, inte skulle slå in. Även om prognoserna skulle slå in så saknas enligt de bedömningar regeringen själv gör ungefär 16 miljarder i budgetförstärkningar under mandatperioden för att kunna uppnå den balans som eftersträvas. Men det finns inga konkreta förslag. Regeringen uppskattar själv att den i grunden optimistiska bedömning man gör om utvecklingen ändå kräver ytterligare åtgärder – ungefär 16 miljarder. Men man tar inte tillfället i akt att konkret klara ut vilka åtgärder som skall vidtas och när. Därmed får man heller inte de positiva effekter det skulle kunna gett för den ekonomiska utvecklingen.

Det är också beklagligt att, även om man talar om begränsat utrymme för skattehöjningar, man har dörren öppen för ytterligare höjningar av skatterna. Vi vet alla att socialdemokratin både kan höja existerande och uppfinna nya. Båtskatt skall det bli, metskatt, sopskatt, grusskatt för att bara nämna några av de innovationer på skatteområdet som man har kommit med under det senaste året, eller avser att komma med.

Det allvarligaste är emellertid att grunden för konvergensprogrammet är den politik regeringen fört sedan den övertog regeringsansvaret förra hösten. Den politiken har inte gett de förutsättningar som krävs för en långsiktigt stabil tillväxt och för tillräckligt många nya jobb för att möta uthållighetskravet och långsiktigheten i det som ligger i konvergensprogrammet. Tvärtom, man har försämrat förutsättningarna genom återregleringar och skattehöjningar. Skatterna har höjts med inte mindre än 55 000 miljoner kronor. Skattehöjningarna på arbete är 36 miljarder. Det innebär att man höjer skatten på arbete med en kostnad som motsvarar uppemot 150 000 heltidsarbeten. Det är alldeles uppenbart att detta leder till högre kostnader för att anställa och färre jobb i framtiden.

Man har dessutom höjt skatten på investeringar i nya jobb med ungefär 12 miljarder, också det någonting som självklart leder till färre jobb och sämre tillväxt.

Det saknas hos Socialdemokraterna en insikt om vad problemet i Sverige är. Problemet är *inte* att vi har för låga skatter. Problemet är att vi av olika orsaker har för stora utgifter.

För Ingvar Carlsson och Göran Persson är det uppenbarligen viktigare att slå vakt om de gamla strukturerna – stor offentlig sektor, höga skatter och regleringar – än att skapa förutsättningar för välstånd och nya jobb. Därmed har socialdemokraterna också kapitulerat för massarbetslösheten.

I kompletteringspropositionen räknar regeringen själv med att i storleksordningen 500 000 människor skall sakna arbete år 2000. 500 000 människor! En fullkomligt orimlig siffra! Det innebär att tusentals människor döms till ekonomiska och sociala problem. Jag tror få av oss kan föreställa sig hur det känns med den osäkerhet som ligger i att sakna arbete och känna en verkligt långsiktig otrygghet.

Till det kommer en sämre ekonomi för alla andra, som ju måste betala för att klara ekonomin någorlunda för den som har drabbats av

arbetslöshet. Det blir sämre förutsättningar för det allmänna att kunna klara sina grundläggande och viktiga uppgifter.

I det besparingsarbete som skär över alla sektorer har ju också kniven kommit fram när det gäller kostnader för centrala områden, som exempelvis rättstrygghet. Vi vet alla vilket problem det i dag är med det ökande grövre våldet. I ett sådant läge har man inte utrymme för att på ett vettigt sätt kunna sköta sina uppgifter!

Det blir också en minskad trovärdighet vad avser saneringen av de offentliga finanserna. Med en så stor arbetslöshet i dagens konjunktur, är det självklart att tilltron till att Sverige långsiktigt skall kunna ha stabila offentliga finanser blir betydligt mindre.

Det här är resultatet av den politik regeringen har fört. När jag talar om 500 000 arbetslösa år 2000 är det regeringens egna bedömningar jag citerar. Men det går att vända denna utveckling. Det är möjligt att göra det. Det är självklart möjligt för svensk ekonomi att växa snabbare än vad regeringen bedömer, även om regeringen i dagsläget är väl optimistisk med sina prognoser. Det är självklart att det går att ge ett nytt arbete åt de flesta av dem som i dag saknar arbete. Om vi i dag har råd att ge de uppemot en miljon som saknar arbete – direkt arbetslösa, i åtgärder, förtidspensionerade som skulle kunna arbeta, invandrare som ännu inte har fått något arbete i Sverige – en dräglig ekonomisk tillvaro, så måste vi naturligtvis också, om vi ändrar ekonomins sätt att fungera, ha råd att betala dem för ett arbete de faktiskt kan utföra. Men det kräver förändring. Det kräver en omläggning. Det är där Socialdemokraterna och andra partier uppenbarligen är låsta i sina bedömningar.

Den omläggningen av politiken måste bygga på en insikt om att tillväxt och nya jobb i företagen inte kan kommenderas fram genom politiska beslut. Det har vi sett i historien många gånger – Stålverk 80 och många andra satsningar som skulle göras, nu senast det s.k. RAS. Hur mycket blev det av de stolta proklamationerna? Knappt ingenting, sannolikt sådant som hade kommit till oavsett om det var stöd eller inte stöd. Det är klart att man utnyttjar det om man ändå skall anställa.

Tillväxt och nya jobb förutsätter att de tusentals och åter tusentals människor som driver dagens företag och som funderar på att starta morgondagens känner att det är intressant och lönsamt – Välkommen, finansministern! – och att klimatet är sådant att man faktiskt tar beslutet om att expandera eller att starta nya företag. Vad krävs då för att de skall få denna känsla och för att klimatet skall förbättras? Först måste man naturligtvis skapa förutsättningar för en varaktig räntenedgång. Om räntorna går ner och det känns stabilt underlättar det självklart finansieringen av de investeringar som kan ge nya jobb. Det ger också framtidstro till hushållen, villaägare, hyresgäster och andra som oroar sig för räntebetalningarna direkt eller indirekt.

För att få en varaktig räntenedgång krävs det tillräckligt omfattande åtgärder för att sanera de offentliga finanserna, och det krävs att de åtgärderna också har en riktig inriktning. I måndags var det ett seminarium där man diskuterade just hur man hanterade problem med stort underskott. Man pekade på exempel där man lyckats väl, och det där man tagit itu med de verkliga problemen, de alltför stora utgifterna och

avstått från att välja de skattehöjningar som har kännetecknat Göran Perssons budgetsanering. För de allra flesta människor, men inte för Göran Persson och socialdemokraterna, är väl ganska klart att tillväxthämmande skattehöjningar inte ger samma effekt när det gäller att dra ned budgetunderskott som produktivitetsfrämjande besparingar. Det är dessutom så att man med den riktiga inriktningen kan få en räntenedgång som delvis kompenserar det negativa ekonomiska utfall som ju varje skattehöjning eller varje besparing de facto ger för individer och för ekonomin. Om skattehöjningarna följs av permanent höga räntor och besparingarna av lägre räntor, är ju besparingarna att föredra både för individerna och för hela ekonomin som sådan.

Det krävs alltså besparingar och ett undanröjande av de många skattehöjningar som genomförts. På litet längre sikt måste den offentliga sektorns och skatternas andel av ekonomin minskas. Det skall ske därför att skatterna och också utgifterna – det har flera utredningar visat – i sig hindrar tillväxten och jobben men också därför att vi med en stor offentlig sektor och höga skatter får en instabilitet vid konjunktursvängningarna som kan ge dramatiska upp- och nedgångar i de offentliga finansernas balans.

Det krävs lägre utgifter för transfereringar genom ändrade villkor men också genom färre mottagare i en fungerande ekonomi. Det offentliga ansvaret och den offentliga verksamheten skall koncentreras på kärnuppgifterna, som måste utföras väl. I dag behöver också hushåll med normala inkomster bidrag för att kunna betala de höga skatterna. I framtiden måste vi få en utveckling där familjer och individer normalt skall kunna vara ekonomiskt självständiga, samtidigt som det inte får råda någon tvekan om det gemensamma ansvaret för att ingen skall fara illa i Sverige.

Utrymmet för skattesänkningar måste naturligtvis fördelas på ett sådant sätt att det skapas goda förutsättningar för tillväxt och nya jobb. I utkastet till konvergensprogrammmet skriver regeringen om sitt handlingsprogram mot arbetslöshet, ett traditionellt program: subventioner och bidrag. Effekterna har vi själva sett. Men i ett avseende visar man den insikt som jag talade om. Man skriver att förutsättningarna för näringslivets expansion förbättras genom åtgärder som ökar tillgången på riskkapital och förbättrar företagens soliditet. Är det därför Göran Persson återinför en extra hög skatt på just det riskkapital som kan ge de nya jobben – dubbelbeskattning? Man har en insikt i ord; i handling går man åt motsatt håll. Vi måste självklart eliminera de snedvridande överbeskattningarna av det riskkapital som är grunden för varje nytt jobb. Vi måste eliminera de kraftiga skattehöjningarna på arbete, och vi måste se till att också jobba mot en sänkning specifikt av skatter på arbete inom tjänstesektorn, som ju annars inte kommer att kunna expandera därför att alternativ finns: Man kan göra det själv, man kan låta någon göra det svart, man kan låta bli att utföra arbetet över huvud taget.

Sedan måste skattepolitiken inriktas på att understödja en mer flexibel lönebildningsprocess. Det gäller att höja grundavdragen, att sänka momsen för att skapa förutsättningar för att man normalt skall kunna leva på sin lön.

Förutom dessa direkt ekonomiska förändringar för att skapa förutsättningar för tillväxt och nya jobb krävs det att lönebildningsprocessen ses över, att den blir mer flexibel så att vi inte straffar ut människor från arbetsmarknaden, att arbetsmarknaden också avregleras, att vi satsar på kompetens och utbildning, att vi strävar efter fasta spelregler och normer så att man inte får de problem som uppkommer när man är beredd att gå in med snabblagstiftning vad gäller det nödvändiga pensionssparandet.

Fru talman! Regeringen har när det gäller strukturerna återgått till den politik som en gång förde Sverige in i krisen. Tillväxten blev mindre än vad den kunde ha blivit. Massarbetslösheten permanentas, välfärden urholkas. Det finns alternativ. Det finns det alternativ som jag har skisserat här och som kan ge större tillväxt, fler nya jobb och eliminera långtidsarbetslöshet.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 134.

Anf. 2 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Så här i examenstider kan det kanske vara lämpligt att något värdera Göran Perssons insatser under det gångna året. Jag tycker att han är värd en hel del beröm. Han har gjort avsevärt mycket mera i fråga om budgetsanering än vad de flesta trodde. Om man ser tillbaka på för ett år sedan eller bara på fram till tiden för regeringsskiftet i oktober, tror jag att det var få som trodde att Göran Persson skulle vilja eller kunna minska barnbidraget, sänka ersättningen i a-kassan till 75 %, minska kommuners och landstings inkomster med drygt 9 miljarder kronor. Förmodligen var det inte så många som trodde honom om att vilja höja skatterna med mer än 55 miljarder kronor heller. Sammantaget får man nog säga att omfattningen av budgetinsatserna är imponerande. Han har faktiskt också klarat av, åtminstone i början, att leverera det han har sagt sig skola leverera. Dessutom är det värt att framhålla finansministerns pedagogiska talang, den är betydande. "Den som är skuldsatt är inte fri" är värt att citera många gånger.

Varför har det då inte gått bättre för Sverige? Statsskulden är högre, räntorna är högre och arbetslösheten bara obetydligt lägre, medan kronan är oerhört mycket lägre. Utsikterna till tillväxt, skuldminskning och lägre arbetslöshet och flera jobb framöver är mycket omdiskuterade. Bedömningarna går rejält isär i olika prognoser. Ingen, inte ens regeringen, spår någon direkt ljus framtid för Sverige.

Jag tror att det handlar om två strategiska misstag. Det första gäller faktiskt pedagogik, det andra ekonomi. Inte ens Göran Perssons pedagogiska talanger har räckt till för att övertyga LO och andra löntagarorganisationer på arbetsmarknaden. Det är alldeles uppenbart att nattens avtal för de handelsanställda innebär att de inte tror ett dugg på det Göran Persson säger. Handelsanställda fick i natt igenom större löne-

ökningar än i något annat avtal, större än den expansiva exportindustrins anställda.

De har inte förstått eller inte brytt sig om att så höga löneökningar går ut över de arbetslösa som inte får några jobb. Jag tycker att det är en osolidarisk lönepolitik. Det är verkligen motsatsen till vad många brukar tala om, nämligen solidaritet mellan arbetslösa och dem som har jobb. Det bådar inte gott inför de offentliganställdas förhandlingar till hösten.

Det är uppenbart att ganska många struntar i om avtalen resulterar i stora prisökningar som inte bara spräcker inflationsmålet utan också spräcker den övre gränsen för acceptabla prisökningar. Både prisökningarna och prisförväntningarna ligger ju redan långt över målet, och regeringen tycks inte ha något motmedel.

Jag tar ganska ofta emot vuxenstuderande från komvux, folkhögskolor eller studieförbund. Påfallande många är fast i samma sorts politik som Socialdemokraterna förespråkade när de var i opposition. Stimulera konsumtionen och låt den offentliga sektorn anställa fler, säger de, så kan Sverige lösa sina problem. Redan där har finansministerns pedagogik tydligen kommit till korta.

Det är särskilt påfallande att många från arbetarrörelsen närstående skolor eller bildningsförbund vill skylla alla problem på spekulanter eller banker. De har uppenbarligen inte tagit intryck av Göran Perssons påståenden att det är för att vi måste låna så mycket pengar som vi är utsatta för långivaren och hans göranden och låtanden. Pedagogiken har, trots Göran Perssons stora skicklighet, inte räckt till.

Förmodligen är en bidragande orsak att regeringen under det här första året har lierat sig så nära med både Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som ju ofta och gärna skyller de flesta problem just på internationella spekulanter. LO, som också är regeringen närstående, driver dessutom linjen att man nog egentligen behöver varken höja några skatter eller spara på några utgifter. Det räcker att öka utlandsupplåningen rejält, för det skulle spara en massa pengar.

Hittills har Göran Persson undvikit att låta lura sig till sådana påstådda genvägar. Men det är naturligtvis pedagogiskt svårt, även för en skicklig pedagog, att samtidigt vara både för och emot LO, att samtidigt vara både för och emot Vänsterpartiet och att samtidigt vara både för och emot Miljöpartiet.

Det andra stategiska misstaget är ekonomiskt. Göran Persson bestämde sig från början för att det var omfattningen, volymen, av budgetsaneringen som var viktig. Sammansättningen – om man höjde skatter eller minskade utgifter – spelade ingen roll enligt honom. Budgetsaneringen skulle klaras till varje pris. Det skulle vara skarpa förslag, och det skulle vara många miljarder. Och det visade sig, föga förvånande, vara oerhört mycket lättare att få fram dessa miljarder skattevägen än besparingsvägen.

Det strategiska misstaget var att blunda för att så omfattande skatteökningar är starkt skadliga för tillväxten och för möjligheten att få fram flera jobb och minska arbetslösheten. Det förvärrades ytterligare av

omfattande återställare i det fåfänga försöket att blidka LO, särskilt återregleringen av arbetsrätten och återinförda offentliga monopol.

Ännu tycks inte Göran Persson vilja inse att det inte går att driva ekonomisk politik på samma sätt som man städar en lägenhet eller något annat; ett rum i taget. Det förhåller sig faktiskt på den här punkten precis som det står i konvergensprogrammet, vilket är mycket intressant: Underskotten i de offentliga finanserna och den höga arbetslösheten är ömsesidigt beroende. De måste angripas samtidigt, står det. Men detta är precis det som regeringen och dess olika partner inte gör. Både Göran Persson och finansutskottets ordförande har tvärtom gjort en stor poäng av att man skall arbeta stegvis. Först skall man ta ner underskotten och sedan skall man gripa sig an tillväxten och jobben. Folkpartiets krav på att slopa hinder för tillväxt och att genomföra budgetsanering på ett sätt som inte försvårar utan stöder tillkomsten av nya jobb har avfärdats med ganska spydiga kommentarer om att det inte är tid för akademiska seminarieövningar eller annat nu.

Jag är optimist till naturen, och jag trodde ett slag att skrivningarna i utkastet till konvergensprogram var ett uttryck för omtänkande. Jag trodde att finansministern nu faktiskt insåg att önskemålen om tillväxt och fler jobb i privata företag kräver konkreta åtgärder. Detta visade sig tyvärr vara enbart en läpparnas bekännelse.

Det hade ju annars varit mycket enkelt, och från budgetsynpunkt helt okomplicerat, att t.ex. ta bort två saker. Man hade kunnat ta bort den från tillväxt- och jobbsynpunkt helt meningslösa matmomssänkningen och ta bort den föreslagna skatteökningen genom att företagen skall betala in moms innan de ens har fått betalt från sina kunder.

Regeringen kan inte gärna tro att det senare förslaget uppmuntrar intresset för fler företag och därmed fler jobb. Det är ungefär som om Göran Persson eller vi andra löntagare skulle tvingas betala inkomstskatt innan vi har fått någon inkomst. Om regeringen skulle behandla löntagarna så skulle det bli ett ramaskri, men tydligen tycker inte socialdemokraterna att det är så kinkigt med företagare. Jag tycker att det är dåligt.

Även i fråga om arbetsrätten finns goda argument för ett omtänkande under diskussionen om konvergensprogrammet. I våras skrev man ju att man hoppades att parterna på arbetsmarknaden skulle lösa denna fråga i avtalsförhandlingarna. Det har nu visat sig vad de flesta rimligen måste ha insett från början: Parterna misslyckades. Men regeringen envisas fortfarande med att parterna skall lösa frågan. Nu skall det ske i den kommission där parterna finns med. Och allt som står i konvergensprogrammet är några meningar om kommissionens direktiv.

Fru talman! Tillväxtens betydelse för jobben och för de offentliga finanserna illustreras mycket tydligt av de många och skiftande prognoserna för den ekonomiska utvecklingen. De är mer olika än på mycket länge. Regeringen och Konjunkturinstitutet är mest optimistiska. Några andra är betydligt mer bekymrade. Konjunkturinstitutet har lämnat ifrån sig ett alternativt scenario, som visar precis detta. Tillväxten är nyckeln till om politiken skall leda till framgång eller misslyckande.

KI beskriver detta alternativ som en förlängning av dagens situation ytterligare några år. KI har lagt in vad de själva kallar "en mer normal konjunktursvacka" 1997 och 1998 – inget anmärkningsvärt, inga minskningar, utan bara en normal konjunktursvacka. I genomsnitt för 1990-talet blir tillväxten då några tiondelar lägre än vad regeringen räknar med, och det kan ju synas vara en ganska liten förändring.

Men resultatet blir alarmerande. Den öppna arbetslösheten ligger kvar på 7,5 % ännu vid sekelskiftet. Inflationsmålet överskrids tre år i rad. Statsskulden blir väsentligt större och skulden enligt konvergenskriterierna ligger kvar på 85 % tre år i rad, 1997, 1998 och 1999.

Jag hoppas att det inte går som i KI:s alternativkalkyl. Men uppenbart är att alla prognoser är väldigt känsliga för tillväxten, även för små förändringar i tillväxten. Regeringen måste väl i all sin dar ha ambitionen att det skall gå något bättre även än huvudscenariot och de egna prognoserna. Där är ju tillväxten bara ett enda år ens i nivå med andra jämförbara länder, så Sverige fortsätter att halka efter. Arbetslösheten ligger kvar på 10 % vid sekelskiftet. Det konstiga är att regeringen ändå inte har brytt sig om att skaffa sig någon tillväxtpolitik för flera jobb.

Fru talman! Finansdepartementet har en grupp forskare som skall bistå med ekonomisk kunskap, det s.k. Ekonomiska rådet. I måndags den hade en diskussion – Bo Lundgren nämnde den också – om hur den ekonomiska politiken skall utformas när man har stora offentliga skulder. Deltagarna kom passande nog från huvudsakligen Italien och Sverige.

En av slutsatserna var faktiskt ganska slående. Framgångsrika länder hade klarat budgetsaneringen huvudsakligen med besparingar. Mindre framgångsrika länder hade ägnat sig åt skatteökningar. Skälet till att de länder som hade ägnat sig mest åt skatteökningar inte var framgångsrika, dvs. inte hade någon stabil budgetsanering, var att skatteökningarna hade hämmat och försvagat tillväxten och medfört hög eller mycket hög arbetslöshet.

För att vara litet polemisk kan jag säga att slutsaterna från detta seminarium faktiskt visar stora likheter med den borgerliga reservationen till dagens finansutskottsbetänkande.

Göran Persson deltog i detta seminarium, vilket kanske vittnar om ett omtänkande. Jag vill därför fråga honom vilka slutsatser han drog av detta seminarium. Nu har han visserligen gått ut ur salen, men någon kan väl vidarebefordra frågan. Vilken sorts åtgärd är det som skall stimulera tillväxten och jobben enligt honom?

Det är nämligen väldigt klart vad det inte får vara. Det får inte vara slopad straffskatt på riskkapital. Det får inte vara lägre arbetsgivaravgifter eller lägre moms för tjänstesektorn. Det får inte vara avreglerad arbetsrätt eller slopade offentliga monopol. Allt det har ju ett antal borgerliga partier, med Folkpartiet som viktig talesman, föreslagit. Men vilka åtgärder skall det vara då?

Jag tycker att det skulle vara ett fattigdomsbevis om regeringen utlovar en tillväxtproposition om några månader, utan att kunna ange någonting om innehållet.

Fru talman! Jag sade inledningsvis att Göran Persson ända till nyligen har levererat vad han har sagt sig vilja leverera. Men under våren har han i fråga om budgetsaneringen gjort några allvarliga snedsteg, faktiskt på fyra punkter. Det rör sig om 98 miljarder kronor för snedsteg i förskönande budgetriktning.

För det första har regeringen räknat in pensionärernas premiereserver i det offentliga sparandet. Det är ungefär 40 miljarder kronor – ren bokföring.

För det andra har man räknat in utflyttning av lån från SBAB på 30 miljarder kronor – också en ren utflyttnings-/bokföringstransaktion.

För det tredje återstår en hel del besparingsbeslut att genomföra. Där finns det bara principer, och den faktiska utformningen är ännu under utredning. Det handlar om många saker: förtidspensioner, räntebidrag, handikappersättning, Justitiedepartementets område, Näringsdepartementet, försvaret och statlig konsumtion – många miljarder.

För det fjärde återstår enligt regeringens egna prognoser 16 miljarder kronor som inte ens har ett principiellt innehåll utan är helt blanka.

Det blir alltså 98 miljarder kronor i bokföring eller opreciserat. Det är knappast skarpa förslag utan snarare lösa skott. 98 miljarder kronor är ungefär 6,5 % av BNP. Det vore intressant att få en kommentar till detta från finansministern eller utskottets talesman.

Fru talman! Jag hade gärna sett att konvergensprogrammet blev så bra att Folkpartiet kunde ställa sig bakom det. Ett slag trodde jag att det skulle gå. Vi i Folkpartiet var beredda att göra mycket allvarliga och långtgående ansträngningar. Det hade varit bra för Sverige. Några goda tecken framkom under diskussionerna, men det visade sig sedan att Socialdemokraterna inte ville, eller inte orkade, fylla på orden med konkreta åtgärder. Att då ställa sig bakom konvergensprogrammet skulle vara som att köpa grisen i säcken. Det är i allt väsentligt samma politik som beskrivs i dagens betänkande och i konvergensprogrammet.

Två av riksdagens partier står bakom båda dokumenten, nämligen Socialdemokraterna och Centern. Två andra partier, kds och Miljöpartiet, lyckas med konststycket att på en och samma gång vara både för och emot samma ekonomiska politik. Dels har de reservationer i dagens betänkande mot den ekonomiska politiken, dels ställer de sig bakom samma politik när den formuleras i konvergensprogrammet. Det skall bli mycket intressant att höra Mats Odell och Roy Ottosson förklara denna "akrobati".

Fru talman! Folkpartiet står givetvis bakom alla reservationer i betänkandet som jag har undertecknat, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 1 och 135.

Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 2. Mina partikamrater Ingrid Burman, Eva Zetterberg och Ulla Hoffmann kommer att lägga vissa andra yrkanden. Jag lovar dock att det inte blir alltför många.

Jag fick mig tillsänt ett exemplar av tidningen Växjöbladet-Kronobergaren, där Per-Ola Eriksson har en betraktelse över Vänster-

partiet och momssänkningen. Han försöker skapa en motsättning mellan Gudrun Schyman och mig. I dag finns vi båda i kammaren, så Per-Ola Eriksson kan passa på att försöka reda ut detta.

Per-Ola Eriksson försöker alltså skapa en motsatsställning – jag gratulerade Olof Johansson den 5 april efter uppgörelsen om momssänkningen, medan Gudrun Schyman har talat om gåsleversocialism. Jag är litet rädd att Per-Ola Eriksson inte riktigt förstår sig på ironi. Jag har just talat med Gudrun Schyman, för det handlar just om ironi. Man angrep ju oss under alla år då vi talade om sänkt matmoms. Vi beskylldes för att ägna oss åt gåsleversocialism. Det har Gudrun Schyman i ironiskt syfte tagit upp. Den poängen har Per-Ola Eriksson uppenbarligen missat.

Jag är en förhållandevis artig person. Jag tycker t.ex. att det hör till god ton att vara närvarande i kammaren när man skall delta i en debatt. Det hör också till god ton att man gratulerar en motståndare, även om man har fått stryk. Om Per-Ola Eriksson noga följer den debatten skall han se att jag faktiskt vänt mig mot kombinationen momssänkning för mat respektive sänkta nivåer för a-kassa och sjukersättning. Sammantaget blev fördelningseffekterna av detta orimliga.

Häromdagen träffade jag en partikamrat från Jämtland. Hon berättade att hon har 4 900 kr i a-kassa. Hon skulle förlora ungefär 300 kr i månaden på det förslag som Per-Ola Eriksson har förhandlat fram med Göran Persson. Min partikamrat har räknat ut att hennes familj kanske skulle tjäna ungefär 150 kr i månaden på momssänkningen, men under förutsättning att den verkligen slår igenom på priserna. Detta är högst osäkert.

Enligt Finansdepartementets egna beräkningar blir det så att den allra lägsta decilen, dvs. de 10 procent av hushållen som har de lägsta disponibla inkomsterna, i procent förlorar mest av alla inkomstgrupper på den samlade saneringspolitiken mellan 1995 och 1998.

Jag gratulerade er i Centerpartiet till uppgörelsen i fråga. Ni fick ju nästan allt ni pekade på. Men gratulationen betyder inte att jag uppskattade politiken. Olof Johansson skrev en gång i vintras riktat till oss vänsterpartister när vi hade träffat ett antal uppgörelser med Socialdemokraterna: Vänta er inget tack! Det skall kanske förstås som bakgrund till Per-Ola Erikssons försök att slå in en kil mellan Gudrun Schyman och mig.

Anne Wibble säger att Göran Persson är en god pedagog. Det håller jag helt med om. Därför skulle jag väldigt gärna vilja höra finansministern utveckla sin pedagogiska talang när det gäller just den formulering i konvergensprogrammet som handlar om att sysselsättningen nu skall få en lika ambitiös behandling som konvergenskriterierna.

En annan mycket god pedagog är Milton Friedman. Jag vet inte hur många av er som var med på den tiden då han fick nobelpriset, 1976. Han förklarade i svensk TV på ett oerhört pedagogiskt sätt den nya monetaristiska linjen. Han jämför ekonomen och sig själv med en läkare som skall bota den sjuka samhällskroppen. Han för ett resonemang om detta och säger: Det gäller verkligen att stå fast. Det här med arbetslösheten får man ta. Det krävs en chockterapi. Han älskar liknelser och

använder gärna medicinska termer - det krävs chockterapi. Man måste alltså göra allt. Inflationstakten måste tas ner. De offentliga finanserna skall saneras. Den offentliga sektorn skall bantas. Om det går ut över arbetslösheten får man ta det, därför att långsiktigt får man fart på det kapitalistiska systemet. Långsiktigt kommer då också arbetslösheten att så att säga resa sig upp.

Jag har en konkret fråga till Göran Persson: Om det nu skulle vara så att arbetslösheten mot vår önskan stiger framåt hösten beroende på en olycklig konjunkturutveckling internationellt e.d., betyder då meningen om en lika ambitiös behandling att vi kan komma att bli tvungna att frångå konvergenskriterierna därför att de kan komma i konflikt med arbetslöshetsmålet? Kom inte och säg att det inte kan finnas någon motsättning mellan arbetslöshetsbekämpning och inflationsbekämpning i vissa bestämda situationer!

Om Göran Persson har den uppfattningen är han, skulle jag vilja påstå, väldigt unik. En så extrem ståndpunkt har inte ens plutonen av monetaristiska ekonomidoktorer hos riksbankschefen.

Bo Lundgren jämför EMU-processen vid ett maratonlopp. Det är märkligt med dessa medicinska, och nu alltså också idrottsliga, termer. Man skall plåga sig och springa långt, och om några faller omkull på vägen så får det väl bli så.

Bo Lundgren talar mycket vältaligt om massarbetslösheten. Det är litet märkligt att höra en moderat prata om massarbetslöshet. Det är nästan så man tycker sig känna igen Ernst Wigforss i en del av Bo Lundgrens vändningar. Men det är väl ändå så att det samhälle som ni moderater alltid har strävat efter och som ni nu i samband med EMU-medlemskapet osv. vill ha in oss i, faktiskt är ett samhälle där kanske 10-15 % står utanför arbetsmarknaden. Våldet på gatorna och sådana saker har länge varit utvecklade i den här typen av samhälle. Det är ett mer brutalt klassamhälle där en betydligt lägre andel av kvinnorna har jobb.

Den politik som fördes när Bo Lundgren var skatteminister har prövats i verkligheten. Den bidrog till att Sverige då hamnade på massarbetslöshetens nivå. Jag skulle vilja höra Bo Lundgren säga någonting åtminstone *litet* självkritiskt om detta.

Anne Wibble säger att vi vänsterpartister skyller allt på den internationella spekulationen. Men om hon har lyssnat på vad vi har sagt i den ekonomiska debatten, så vet hon att vi faktiskt också skyller en liten del på henne själv. Vi tillhör inte dem som förenklar; jag har aldrig påstått att det var den borgerliga regeringen som åstadkom allt elände, och att allt var frid och fröjd dessförinnan. Jag har stått i den här talarstolen och erkänt att om Vänsterpartiet hade varit mer konstruktivt på 80-talet, så hade kanske såväl arbetslösheten som budgetunderskotten varit något lägre i dag.

En av de få saker som jag välkomnar i konvergensprogrammet är faktiskt det lilla försöket att för en gångs skull inte vara så partipolitiserande som socialdemokrater brukar vara i sådana här sammanhang. De brukar säga att allt är borgarnas fel. Den historiska analys som presteras i konvergensprogrammet är litet bättre.

Men en viktig förklaring till att vi i dag har massarbetslöshet är ändå den borgerliga politik som redan då kallades för tillväxtpolitik. Ofinansierade skattesänkningar i kombination med den olycksaliga knytningen av kronan till ECU:n och den ofinansierade skattereform som ni folkpartister genomdrev ihop med socialdemokraterna bidrog till massarbetslösheten.

Anne Wibble är också en pedagog, tycker jag. Jag skulle vilja höra henne förklara det här med sänkta skatter, sänkta arbetsgivaravgifter eller sänkt moms i tjänstesektorn. Det är ju faktiskt, för en gångs skull höll jag på att säga, en punkt där vi vänsterpartister är ganska överens med folkpartisterna. Det är nödvändigt att sänka skatterna eller att på andra sätt stärka ekonomin i tjänstesektorn. Vi är också överens om att det är i tjänstesektorn som den stora massan av nya jobb måste komma.

På en punkt är dock den folkpartistiska politiken för mig fullständigt obegriplig. Lars Bäckström hade den här frågan uppe i gårdagens skattedebatt. Jag vill upprepa den, för den fick inte något riktigt svar i går.

Anne Wibble tog ju här upp exemplet med städning och att regeringen inte kunde det här med städning; man skulle städa ett rum i taget. I och för sig brukar jag när jag städar alltid ta ett rum i taget, men det kanske finns någon bättre metod där man tar alltihop på en gång. Anne Wibble får väl lära mig hur man gör. Men strunt detsamma!

Kan Anne Wibble då förklara för mig: Om man nu sänker arbetsgivaravgifterna på privata städfirmor, varför skall då inte kommunala städare få samma sänkning som exempelvis gäller för arbetsgivaravgifterna? Är det inte konkurrensneutralitet som skall gälla? Varför detta ideologiska angrepp på den offentliga sektorn? Skall inte den offentliga sektorn ha chansen att konkurrera på någorlunda lika, rimliga villkor? Varför är det enbart privata tjänster som skall åtnjuta den här favören?

Nu kanske Anne Wibble tycker att detta hör till gårdagens kommunala debatt. Men eftersom vi nu ändå har modern till Nathalieplanen närvarande, skulle jag gärna vilja höra Anne Wibble ge några kommentarer kring detta med den kommunala ekonomin.

Är det inte så att kvinnojobben i den offentliga sektorn och i kommunerna är någonting som också folkpartister inser är grundläggande för den relativt sett fortfarande höga kvinnliga förvärvsfrekvensen i Sverige? Hur kan då Folkpartiet och Anne Wibble stå bakom en politik som i realiteten innebär att vi späder på massarbetslösheten med ytterligare kanske 50 000–80 000 kommunalt anställda, varav den stora majoriteten är kvinnor? För mig är denna politiska hållning obegriplig, inte bara för att den nu uttrycks också av Socialdemokraterna i och med att man inte får kompensation för egenavgifterna utan också av Folkpartiet.

Nu står Roy Ottosson på tur efter mig, och jag vill inte ha någon stor strid mellan Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Jag hoppas att vi i den kommande EU-valrörelsen i höst skall arbeta tillsammans och gemensamt försöka få in så många EU-kritiker som möjligt i EU-parlamentet.

Men jag måste ändå få ställa frågan till Roy Ottosson: Vad är det som är nytt i skrivningarna om miljön i konvergensprogrammet, som

fått Miljöpartiet att vända på klacken och inta en radikalt annorlunda hållning som gör att man ställer upp? Efter att ha lyssnat på Birger Schlaug under de senaste veckorna måste jag säga att jag upplevde en oerhört stor förvåning över att Miljöpartiet helt plötsligt anslöt sig till konvergensprogrammet. Det handlar ju ändå om att konvergera in i EMU.

Allra sist till finansministern: Nu har jag sagt ganska mycket negativa saker, men jag vill avsluta med att försäkra finansministern och alla andra som sitter här att Vänsterpartiet inte har givit upp ambitionen att spela en konstruktiv roll i den ekonomiska politiken. När ni har tänkt igenom det hela framåt hösten kanske ni ändå kan komma fram till att vänstersamarbetet inte var så dumt, att det var då vi tog de stora tagen och hämtade hem den större delen av saneringen av de offentliga finanserna. Vi är inte omöjliga. Vi är inte bittra och känner oss inte svikna. Kom gärna tillbaka till oss i höst, Göran Persson, så kan vi nog resonera.

Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Ett maratonlopp är naturligtvis en plåga och det finns risk för att man faller ur, om man inte är tillräckligt förberedd och tränad. Liknelsens innebörd var just att det gäller att förbereda sig inför ett maratonlopp.

Det är ganska uppseendeväckande att Johan Lönnroth försöker göra gällande att jag och det parti som jag representerar skulle sträva efter ett samhälle med hög arbetslöshet med risk för våldstendenser. Det är tvärtom. De flesta kan i verkligheten se effekterna av det samhälle som det parti som Johan Lönnroth åtminstone tidigare tillhörde förespråkade, när det har fallit sönder och samman.

Det som är ett problem i Sverige är den stelhet och de höga skatter samt mycket annat som jag tog upp i mitt anförande, något som den socialdemokratiska politiken, oftast med direkt eller indirekt stöd från Vänsterpartiet, har orsakat.

Jag skall en gång för alla i den här debatten, med utgångspunkt från kompletteringspropositionen, klara ut vad som egentligen hände i svensk ekonomi. På s. 20–21 kan man läsa att åren 1991–1993 minskade Sveriges BNP med ca 5 %. Man talar om vilka tre faktorer som är orsak till detta.

Den första är överhettningen i den svenska ekonomin under slutet av 1980-talet. Den andra är den snabba kreditexpansionen under andra hälften av 1980-talet. Den tredje är att världsekonomin utvecklades svagt i början av 1990-talet.

Detta är vad Göran Persson och hans departement anger. Jag kan instämma i detta. Så, Johan Lönnroth, tänk tillbaka på 80-talet när ni var stödparti åt den socialdemokrati som förde Sverige in i krisen!

Sedan är det förvånansvärt att namnbyte inte ger någon större effekt. I dag skriver Johan Lönnroth och Gudrun Schyman en artikel, där man talar varmt för statligt ägande. De stora företag som har varit lyckosamma är sådana som har varit statligt ägda. Behåll banker och fastighetsbolag. Jobba aktivt med dem.

Har ni inte lärt er något av det förflutna och av misstagen?

Anf. 5 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Bo Lundgren, namnbyten i sig löser inga grundläggande problem. Det var väl likadant när ni bytte ut namnet Högerpartiet mot Moderata samlingspartiet. Det har ju inte inneburit att ni på något sätt har gjort er av med er gamla historia, då ni med liv och lust bekämpade den allmänna rösträttens genomförande i detta land. Det är fortfarande det gamla högerpartiet. Men det kanske inte är detta som vi skall diskutera i första hand.

Till att börja med är detta med de statliga företagen en missuppfattning. I Gudrun Schymans och mitt inlägg i Dagens Nyheter i dag konstaterar vi bara att om man går tillbaka till den ekonomiska historien, så visar det sig faktiskt att det statliga ägandet har varit väldigt grundläggande för att man i kombination med privata exportföretag har kunnat utveckla en rad världsunika svenska produkter. Den offentliga sektorn har spelat en mycket avgörande roll för t.ex. läkemedelsindustri, telefoni osv. Det är detta vi konstaterar. Därför är det med mycket stor förvåning vi nu konstaterar att regeringen ställer sig bakom det gamla borgerliga utförsäljningsprogrammet.

Anf. 6 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Det är väl helt korrekt att namnbyte inte löser problem i sig, om politiken bibehålls. Johan Lönnroth intygar ju därmed att Vänsterpartiet driver samma politik som det gamla Vänsterpartiet kommunisterna en gång i tiden gjorde, med de konsekvenser det har.

När det gäller rösträttsfrågan, om vi skall gå tillbaka till i början av seklet, så minns jag hur man läste om – jag minns det inte personligen – hur Arvid Lindman genomförde de första rösträttsreformerna. I det avseendet finns det ingen skillnad oss emellan.

Men när det gäller detta med statliga företag och förstatligande är det klart att det är väldigt viktigt att det finns ett allmänt ansvar för utbildning och forskning. Det är klart att en hög kompetensnivå och en bra forskning, som i viss utsträckning naturligtvis måste vara gemensamt finansierad, också underlättar för svenska företag att utvecklas, expandera och bli starka.

Men vad Socialdemokraterna, såvitt jag kan bedöma med stöd från Vänsterpartiet, driver igenom här är reformer, som man kallar det, vilka egentligen är antireformer som försämrar förutsättningarna för kompetensutbyggnad och för att verkligen höja kvaliteten vid de universitet som många gånger är plantskola för idéer som kan bli någonting för framtiden.

Det som är förvånansvärt är att Vänsterpartiet går tillbaka till den gamla socialiseringstanken, att man inte skall göra sig av med statliga företag därför att de är bra. Jag kan inte förstå hur slutsatsen kan bli något annat än att om man hade haft tillfälle, så skulle man ha förstatligat flera företag. Detta måste ju vara den logiska slutsatsen av vad Johan Lönnroth säger. Men å andra sidan har ju Johan Lönnroth sagt

att kommunistpartiet fortfarande är ett parti med samma politik som tidigare.

Anf. 7 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Jag har inte sagt att Vänsterpartiets politik är densamma i dag. Vår politik utvecklas ständigt. Jag påstod inte heller att Moderata samlingspartiets politik i dag är identisk med Arvid Lindmans gamla politik. I början av 1900-talet stod högern i mycket hög grad just för statligt ägande. Det skulle vara den stora starka staten, kungen och militären, som skulle vara ledande i samhället. Däremot hade han som skrev första partiprogrammet åt oss, Carl Lindhagen, kommit från Anne Wibbles parti och över till det socialdemokratiska vänsterpartiet. Han var en mycket hängiven anhängare av kooperation och gräsrotsdemokrati och en mycket stark motståndare till den stora starka överhetsstaten.

Sedan bara ett par ord om forskning och sådant. Detta är också en av de punkter där jag tror att Bo Lundgren och jag är ganska så överens när det gäller vikten av utbildning, av utbildningssamhället. Men vad jag inte kan förstå i den moderata politiken är just detta med den demokratiska styrningen av utbildningen och forskningen. Angående t.ex. stiftelserna lyckades ni alltså låsa in en hel del av pengarna i stiftelser där man inte utsätter det hela för konkurrens. Det är ett litet gäng som skall sitta i allsköns ro och dela ut pengarna utan inbördes konkurrens. Det är för mig litet svårbegripligt hur detta går ihop med allt det vackra talet som Bo Lundgren och Moderata samlingspartiet brukar ägna sig åt, att det skall finnas bredd och ett slags tävlan mellan olika forsknings- och utbildningsprojekt.

Anf. 8 ANNE WIBBLE (fp) replik

Fru talman! Jag är i motsats till Johan Lönnroth mycket glad över att tillhöra ett parti som varken har bytt namn eller ideologi. Vi i Folkpartiet är mycket stolta över vår ideologi, och den är oss väl tjänlig fortfarande. Vi behöver inte använda några knep för att skilja oss från historien.

Johan Lönnroth höll ett intressant anförande. Det innehöll praktiskt taget ingen kritik mot regeringen. Det är ju faktiskt regeringens politik som genomförs i verkligheten.

Johan Lönnroth gjorde också några andra misstag. Jag är inte mamma utan mormor till Nathalie. Min poäng var att ekonomisk politik inte är detsamma som städning. Det är mycket möjligt att Göran Persson är jättebra på städning, kanske Johan Lönnroth också – vad vet jag. Men ekonomisk politik går inte till på det sättet. Beträffande ekonomin kan man inte ta en sak i taget. Man måste – precis som det står i konvergensprogrammet – försöka att hålla mer än en grej i huvudet samtidigt. Man måste klara ut både budgetsaneringen och tillväxten av jobben. Annars är det hela dömt att misslyckas, och Sverige fastnar då i massarbetslösheten.

Johan Lönnroth tog upp frågan om lägre skatt på tjänstesektorn och konkurrensneutralitet. Jag kan bara hänvisa till Folkpartiets motioner

och annat där det framgår mycket tydligt att vi självfallet skall vara konkurrensneutrala. Vi skulle gärna se att man sänkte momsen, men det går inte att genomföra för närvarande. Därför har vi lagt fram ett konkret förslag, eftersom det är bråttom med jobben. Vi kan inte sitta och vänta på att andra skall hinna tänka om. Vi vill sänka arbetsgivaravgifterna i två steg med sammanlagt ca 7,5 procentenheter.

Johan Lönnroth tycks tro att de nya jobben skall komma i offentlig verksamhet. Detta är nog dömt att misslyckas. Det är ungefär som de socialdemokratiska människorna från bildningsförbunden som tycks vara fast där. Jag tycker nog att frågan om den kommunala sektorns stabilitet borde riktas snarare till Göran Persson, som har lovat mera pengar men inte hållit detta löfte.

Anf. 9 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Först detta med historien. Jag blev litet grand förvånad. Jag trodde att Folkpartiet var det parti som hade bytt namn oftast. För att gå riktigt långt tillbaka i tiden så hette det väl Liberala samlingspartiet. Sedan var man uppdelad på två partier, de frisinnade och liberalerna. Efter det gick man ihop till Folkpartiet. Och för inte så länge sedan – om jag inte har missuppfattat det hela – bytte man namn till Folkpartiet liberalerna. Jag förstår att det var det här problemet med att Moderaterna höll på att knycka liberalismen. Sedan blev ju Socialdemokraterna socialliberaler osv. Sedan dess har man svårt att finna sin roll litet grand i svensk politik. Därför håller man på att hatta så här med namnet. Så det som Anne Wibble sade var väl inte riktigt rätt.

Vi skall försöka att hålla fler saker i huvudet. På den punkten är vi alldeles överens, Anne Wibble. Det är därför som jag tycker att det är lämpligt att inte bara hålla den privata tjänstesektorn i huvudet, utan man borde samtidigt hålla den offentliga tjänstesektorn i huvudet. Jag skall gärna ta en debatt också med regeringen och socialdemokratin om den politik mot kommunerna som nu alltmer börjar att likna Anne Wibbles tidigare Nathalieplan. Men jag ställde alltså frågan till Anne Wibble: Hur kan Anne Wibble förklara att man skall ge de privata städfirmorna en fördel som inte de kommunala städfirmorna skall få? För mig är detta obegripligt. Varför skall det inte råda konkurrensneutralitet?

Anf. 10 ANNE WIBBLE (fp) replik

Fru talman! Folkpartiets namnbyten har skett som en markering av den ideologiska kontinuiteten, inte som i Vänsterpartiets fall där man har gjort sig av med namnet för att försöka att dölja den historiska ideologin. Det är en stor och väsentlig skillnad. Vi är stolta över vår ideologi. Det har jag inte hört Johan Lönnroth försöka sig på att vara när det gäller hans ideologi, och det är väl klokt det.

Folkpartiets politik visar en starkare bas för det som vi tycker är väldigt centralt för människor, nämligen jobben och välfärden. Med de exempel som jag nämnde – sänkta arbetsgivaravgifter för tjänstesektorn och självfallet en konkurrensneutralitet – får man med Folkpartiets politik en betydligt starkare ekonomi. Vi kan börja kämpa oss ur mas-

sarbetslösheten. Det blir därmed en starkare ekonomisk situation i kommunerna. Jobben där blir tryggare. Vi får en bättre kvalitet på omsorg, vård och utbildning. Det blir över huvud taget en mera tillförlitlig trygghetssituation för många människor. Människor skulle med Folkpartiets politik känna en större tillförsikt inför och en större tillit till att de sociala systemen håller vad de har lovat. Jag tror att detta är oerhört centralt.

Många människor är i dag pessimister. De upplever att regeringens politik inte håller vad den har lovat. De är väldigt nervösa, och jag förstår dem. Folkpartiets politik skulle ge en väsentligt förbättrad situation. Det är också därför som jag har försökt att intressera olika regeringsföreträdare för att lägga om politiken litet grand i tillväxt- och jobbstimulerande riktning. Tyvärr har inte Johan Lönnroth velat bidra till detta.

Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Också det här med den ideologiska kontinuiteten förvånar mig något. Det råkar vara så att jag ofta befinner mig i närheten av ett antal personer som står Anne Wibbles parti nära. De upplever det nog så att Folkpartiet har genomgått en ganska dramatisk förändring högerut. En gång fanns det en tid då Folkpartiet kallade sig för vänstern. Det fanns en stark vänsterliberalism i det här landet som krävde republik och som angrep den gamla högerns överhetsstat. Den ser man nu inte mycket av. Så upplever de få kvarvarande vänsterliberalerna situationen i dagens svenska politik.

När det gäller detta med upplevelsen av trygghet i den offentliga sektorn är jag ute en hel del och träffar folk som jobbar inom vården och bl.a. på skolor. Jag antar att också Anne Wibble är det. Jag undrar om Anne Wibble egentligen klarar av att åka ut på ett daghem, en skola eller ett sjukhus och föra det resonemang som hon förde alldeles nyss. Det går inte att ge den förklaringen till folk som hotas av arbetslöshet. Så är läget i kommunerna i dag. Man förstår inte hur det kan bli en tryggare situation i det här landet om man sparkar ytterligare 50 000–70 000 anställda i kommuner och landsting. Det är obegripligt. Anne Wibble har fortfarande inte svarat på frågan: Varför vill ni inte ge den offentliga sektorn samma villkor som den privata tjänstesektorn?

Anf. 12 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Ett flertal landsting rapporterar nu att vårdköerna återigen växer, och det är risk att vårdgarantin inte kan uppfyllas. Från kommunerna har det i dagarna kommit alarmerande rapporter om snabbt växande köer till de barnpsykiatriska klinikerna.

Det här är några allvarliga signaler som vi måste lyssna till, oroas över och ta på blodigaste allvar. De är tecken på att statens sparande nu har börjat drabba välfärdssamhällets kärna. De är tecken på att staten inte i alla delar sparar på rätt sätt och på rätt ställe.

Vi i Miljöpartiet de gröna kritiserade kompletteringspropositionen när den kom i april för att den innebar betydande neddragningar på kommunsektorn, sammantaget beräknade till 9 miljarder kronor. Detta

slår mot välfärdens kärna; t.ex. på vården, omsorgen och skolan. Vi i Miljöpartiet pekade på andra möjligheter till besparingar: militärt försvar, motorvägar, bidrag och ersättningar till relativt välbeställda personer och företag.

Tyvärr måste jag nu upprepa min kritik. Finansutskottets majoritet har i allt godtagit den del av statens budgetförstärkningar som medför försämrade förhållanden för kommunsektorn och som därmed slår rakt mot välfärdens innersta och viktigaste delar. Det är en obegriplig politik med tanke på att den leder till ökad arbetslöshet och omfattande kostnader för staten.

Nettobesparingen blir i slutändan mycket liten, och på lång sikt kan detta leda till sämre ekonomi på grund av att människor varaktigt ställs utanför arbetsmarknaden.

Jag tog upp den här kritiken i riksdagsdebatten i går om kommunerna men fick då inget som helst bemötande eller svar från regeringspartiet. Kritiken mot nedrustningen och urholkningen av välfärdens själva kärnområden bemöttes med största möjliga tystnad. Har Socialdemokraterna något att säga till svenska folket och alla dem som drabbas i dag?

Vi i Miljöpartiet de gröna är övertygade om att Sverige som stat och nation snart kan ta sig ur sina enorma ekonomiska problem. Men med ett budgetunderskott som omfattar nästan en fjärdedel av statens samlade utgifter, med långa räntor som på grund av internationellt misstroende ligger mer än 4 procentenheter högre än omvärldens, och med en kolossal statsskuld vars räntekostnader överstiger vad barnbidraget, ålderspensionen och sjukpenningen kostar sammantaget krävs det många, både radikala och långtgående, åtgärder.

I det läget kan man inte, som Vänsterpartiet nu föreslår, slå sig till ro och låta utgifterna återigen börja växa. Men man kan inte heller, som Moderaterna kräver, spara så hårt att välfärden helt enkelt sparas bort.

Fru talman! Målen i den ekonomiska politiken är inte ekonomiska. Det är inte BNP-talet, inflationssiffran, ränteprocenten eller skuldkvoten som är målen. Målen måste i stället handla om livskvalitet, social rättvisa, låg arbetslöshet och en miljömässigt långsiktigt hållbar utveckling.

De ekonomiska nyckeltalen är viktiga som delar i en större verklighet. Det sätt på vilket ekonomin hanteras och hur den utvecklas har stora, ibland enorma återverkningar på resten av verkligheten. Men verkligheten, samhället och livet kan aldrig reduceras till ekonomi.

I måndags kunde finansministern presentera Sveriges första konvergensprogram, dvs. den ekonomiska rapporten till EU-kommissionen och rådet enligt kraven i Maastrichtfördraget. Jag hade helst sett att Sverige hade stannat utanför EU och Maastrichtfördraget men svenska folket ville ju annorlunda i folkomröstningen i höstas.

Folkomröstningen skall respekteras, och följden är bl.a. att nödvändigheten av ett konvergensprogram har uppstått. Regeringen inbjöd alla oppositionspartier att delta i ett samarbete om konvergensprogrammet i våras.

Vi har från Miljöpartiets sida gått in för att arbeta för att vidga det programmet till en bred ekonomisk-politisk programförklaring, så att det inte bara handlar om de fem snäva kriterier som ingår i Maastrichtfördraget. Vi ser den rapporten som ett utmärkt tillfälle att demonstrera en bredare politisk enighet kring saneringen av statsfinanserna – den avgörande frågan för att återvinna omvärldens förtroende för svensk ekonomi.

De fem konvergenskraven om prisökningstakt, statsunderskott, statsskuld, räntenivå och valutastabilitet måste kompletteras med åtminstone två ytterligare krav om lägre arbetslöshet och bättre miljö. Den ensidiga tanken att åstadkomma en snabb ekonomisk tillväxt måste ersättas med ett mer verklighetsnära synsätt. Det gäller i stället att åstadkomma en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling, med starkt uttalade sociala och miljömässiga mål.

Slutligen, men inte minst, har det för vår del gällt att göra klart för EU:s kommission och råd att Sverige inte har fattat beslut om att gå in i den ekonomiska och monetära unionen, EMU. Folkomröstningen i höstas gällde inte EMU. När Sverige har klarat konvergenskriterierna kan EU-rådet besluta att vi får gå med, men det är Sveriges riksdag som skall avgöra om vi gör det eller ej. Helst skulle vi se att det sker efter en folkomröstning.

Allt detta – med undantag av folkomröstningskravet och en del annat – har vi efter förhandlingar med regeringen fått med i konvergensprogrammet. Vi har därför kunnat ställa oss bakom det.

Jag vill därmed svara på Johan Lönnroths fråga om vad vi har fått med. Han kan jämföra det utkast som vi såg i förra veckan med det som blev resultatet i måndags. Det är många betydande skillnader i skrivningarna. Vi har lyckats jämställa sysselsättningsmålet och miljömålet med de andra fem konvergenskriterierna för Sveriges del, och det är mycket viktigt.

Det är utmärkt att även Centerpartiet och kds har ställt sig bakom programmet. Jag beklagar att Vänsterpartiet inte klarar det – det beror väl på att man inte är beredd att spara och förstärka statens budget lika mycket.

Det hade emellertid varit ännu bättre om konvergensprogrammet i sig diskuterades och beslutades av riksdagen. Så är inte fallet, utan det är nu regeringen själv som fattar beslutet. Det beklagar jag.

Jag vill också beklaga att regeringen inte var beredd att gå in i seriösa diskussioner tidigare när det gällde kompletteringspropositionen. Då hade vi med största sannolikhet haft en betydligt bättre ekonomisk politik att ta ställning till i dag.

Från Miljöpartiets sida har vi inte mindre än 33 olika reservationer fogade till betänkandet. Hade vi vunnit gehör för den politik som nu redovisas i konvergensprogrammet också i detta betänkande från finansutskottet, hade reservationerna naturligtvis blivit betydligt färre.

Vi anser att besparingarna som nu görs slår alltför hårt mot socialt utsatta grupper, låginkomsttagare, u-hjälp, vård, omsorg, skola och miljöarbetet. I stället borde betydligt större besparingar göras på det militära försvaret, på motorvägsbyggen, på bidrag i olika former till

relativt välbeställda personer och företag. Vi i Miljöpartiet föreslår på det sättet att ytterligare 8 miljarder kronor tas hem i besparingar under budgetåret 1995/96.

Dessutom klarar vi av att sänka både arbetsgivaravgifterna och matmomsen. Det bekostar vi i huvudsak genom höjda miljö- och energiskatter. Det ingår alltså i en skatteväxling. Nettoförbättringen jämfört med regeringens budgetförslag är 5 miljarder kronor i vårt förslag.

Skälen till att vi går längre i budgetsaneringen än regeringen och majoriteten här i riksdagen är flera.

För det första gör vi inte en lika optimistisk bedömning av den inhemska konsumtionens utveckling. Vi tror att sparandet kommer att fortsätta att vara högt. Människorna kan inte, som förr, lita lika mycket på farbror staten som ekonomisk garant på ålderns höst, när man får barn eller när man blir sjuk eller arbetslös. Samtidigt tenderar boendet att bli dyrare, beroende både på det höga ränteläget och på neddragningar av olika subventioner. Med fortsatt högt sparande blir det också en lägre inhemsk konsumtion och en långsammare ekonomisk återhämtning.

För det andra vill vi ha en bättre säkerhetsmarginal, eftersom nästa lågkonjunktur sannolikt väntar om hörnet. Regeringen, liksom majoriteten i riksdagen, har räknat på en långsiktig trend utan konjunkturer – vilket i sig kan ha en viss poäng. Men risken är uppenbart den att man därigenom skapar en alltför optimistisk bild.

För det tredje bör budgetsaneringen gå så snabbt som möjligt för att på så sätt minska de sammanlagda förlusterna för stat och samhälle så mycket som möjligt. De beror på att räntorna på statsskulden ökar och äter oss ur boet. Det beror också på att omvärldens misstroende ger alltför höga räntor och svag valuta.

Vi framförde den här kritiken redan i januari, då regeringen lade fram sin ursprungliga finansplan och budgetpropositionen för 1995/96. Kompletteringspropositionen innebar betydande förbättringar, genom att en rad förstärkningar i budgeten tidigarelades och kompletterades med nya. I vårt motförslag till regeringens förslag i januari krävde vi en nettobudgetförstärkning på ytterligare 10 miljarder, men nu kan vi alltså nöja oss med 5 miljarder.

I konvergensprogrammet slås dessutom fast att budgetförstärkningar på totalt 16 miljarder för åren 1997 och 1998 måste göras för att få budgeten i balans. Därtill utlovas en minskning av statsskulden med 50 miljarder genom utförsäljning av bl.a. Securum och Retriva. Genom dessa åtgärder har regeringen stegvis närmat sig våra bedömningar och våra krav på budgetförstärkningar. Det är också själva grundförutsättningen för att vi har kunnat enas med regeringen i konvergensprogrammet.

Fru talman! Jag skall nu gå in på några särskilt viktiga förslag där vi har reserverat oss till betänkandet.

Vi har sagt bestämt nej till sänkningen av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen, föräldraförsäkringen och sjukpenningen till 75 %. Vi anser att ersättningsnivån 80 % skall bibehållas för de första 144 000 kr som man tjänar. För den eventuella del av inkomsten som

överstiger 144 000 kr föreslår vi att ersättningen sänks till hälften, dvs. 40 %. Det betyder att vi sparar mer på dem som tjänar mer och minskar trycket på låginkomsttagarna. Med hänsyn till statens dåliga finanser anser vi att det inte längre är rimligt att bibehålla de förmånliga villkoren för medel- och höginkomsttagarna. Med hänsyn till rimliga krav på social rättvisa, risken för ökade kostnader i socialbidragssystemet och risken för att ytterligare strypa den inhemska konsumtionen, anser vi att låginkomsttagarna måste undantas från besparingar i socialförsäkringssystemet.

Det här ger en större besparing för staten än en generell sänkning till 75 %, dvs. ytterligare ungefär 2 miljarder kronor.

Jag noterar med viss besvikelse att inget annat parti ännu har stött det här kravet, men vi hoppas fortfarande att insikten om nödvändigheten av den här typen av besparingar kommer snart. Vi kan inte fortsätta att sänka generellt.

Fru talman! Vi i De gröna kräver nu en sänkning av arbetsgivaravgifterna med 3,5 procentenheter för nästa budgetår och samtidigt att kommunerna får behålla sina minskade kostnader till följd av detta. Det motsvarar med god marginal vad höjningen av egenavgifterna kostar kommunsektorn.

Sänkningen av arbetsgivaravgifterna gynnar också bl.a. återvinningsindustri, tjänstesektorn och soluppgångsbranscher som miljö- och informationsteknologi. Detta är en viktig del i en grön politik för en långsiktigt hållbar utveckling och flera jobb. En sådan utveckling förbättrar också skatteunderlaget och bidrar därmed till en bibehållen välfärdsstat på sikt. Företagande gynnas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Arbetslösheten måste bekämpas mer aktivt. Vi anser inte att det är acceptabelt med de fortsatt höga arbetslöshetsnivåer som majoriteten förutspår för resten av seklet. Skatteväxlingen, dvs. att arbetsgivaravgifter byts ut mot skatter på energi och miljö, ger nya, riktiga jobb. Vi kräver också sänkt normalarbetstid till 37 timmar per vecka i ett första steg. I nästa steg om några år bör en ytterligare sänkning till 35 timmar genomföras. Det här ger också åtskilliga nya jobb, främst på kortare sikt. Det är också en viktig och nu alltmer efterlängtad reform för ökad social rättvisa.

Allt fler ekonomiska bedömare instämmer numera med oss om att de återkommande oroligheterna på penning- och valutamarknaden bidrar till att hålla uppe räntenivån och hålla nere kronkursen. Betydelsen och omfattningen av dessa spekulativa penningplaceringar illustreras av det faktum att 90 % av de pengar som passerar den svenska gränsen inte har med handel att göra. Dessa bristfälligt fungerande marknader medför ökade kostnader för företag, enskilda och den offentliga sektorn. Det finns mycket starka skäl att snabbt se över hur penning- och valutamarknaden kan fås att fungera på ett för hela samhällsekonomin bättre sätt. Vi har därför krävt att regeringen skyndsamt tillkallar en parlamentariskt sammansatt kommission, som får till uppgift att se över penning- och valutamarknadens funktionssätt i syfte att i ett internationellt sammanhang få fram en bättre genomlysning och bättre spelregler än vad som nu gäller.

Det är med stor besvikelse jag tvingas notera att alla partier utom Vänsterpartiet avvisar det här förslaget. Samtidigt erkänner dock majoriteten här i riksdagen att det verkligen är ett problem, vilket i och för sig är en framgång jämfört med tidigare debatter under året. Men varför då inte inse att vi också måste göra något åt problemet? Majoritetens passiva hållning gentemot penning- och valutamarknadens härjningar i det svenska samhället är inte särskilt klädsam. Jag är för min del övertygad om att majoriteten av svenska folket har en annan uppfattning än majoriteten här i riksdagen i dag.

Jag kan bara vädja till regeringen: Tillsätt en kommitté eller en annan typ av utredning för att se över spelreglerna på penning- och valutamarknaden. Ta upp frågeställningarna i EU-samarbetet, i FN och i andra internationella sammanhang. Göran Persson behöver inte skämmas eller känna sig ensam om han vågar ta upp de här frågorna. Det här är något som diskuteras alltmer internationellt.

Fru talman! Det finns mycket i övrigt att tillägga. En del kommer mina partivänner att ta upp i den följande debatten; annat får vi återkomma till vid senare tillfällen.

Vi står naturligtvis bakom alla reservationer till betänkandet med mig som undertecknare, men jag yrkar särskilt bifall till reservationerna 3, 7 och 137.

Anf. 13 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Roy Ottosson säger att vi vänsterpartister vill slå oss till ro och låta utgifterna öka, men det var väl ändå litet magstarkt. Vi har ju nu varit överens med regeringen om saneringsåtgärder. När det gäller själva omslutningen är vi överens med regeringen om saneringsåtgärder på totalt 114 miljarder kronor.

Det är riktigt att vi sedan sade nej till att skvätta ut 5 miljarder till RAS, men det var faktiskt *utgifter*. Vi har också sagt nej till de ytterligare 4 miljarder netto som ligger i kompletteringspropositionen. Jag tycker faktiskt, Roy Ottosson, att det är litet väl häftigt att säga att vi i och med det har släppt det här med utgiftsökningen. Även med Vänsterpartiets politik minskar faktiskt de offentliga utgifterna.

Min fråga till Roy Ottosson gällde vilka *nya* skrivningar om miljön det finns i konvergensprogrammet som alltså inte finns i andra regeringsdokument och uttalanden. Det var det min fråga gällde. Naturligtvis är regeringen inte korkad – det är klart att den inte skrev in det här med miljön från början, det måste den ju på något sätt ha att kunna bjuda på. Men frågan gäller: Vad är det som är nytt?

Till sist vill jag, angående det här med att miljömålet likställs, be Roy Ottosson beskriva en konkret situation där han tror att miljömålet skall kunna gå före de övriga konvergenskriterierna.

Anf. 14 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Johan Lönnroth uppehåller sig vid historia när det gäller budgetförstärkningarna. Jag tycker att Vänsterpartiet har gjort ett bra jobb under hösten, men faktum är att ni nu inte följer med på fort-

sättningen utan säger att det får räcka. Det är faktiskt innebörden av de förslag ni har lagt fram på senare tid.

Det är nog också huvudorsaken till att ni inte ställer upp på det här konvergensprogrammet, som jag nog tror att Johan Lönnroth egentligen skulle vilja stödja i övrigt.

När det gäller frågan om nya skrivningar om miljö i konvergensprogrammet kan Johan Lönnroth jämföra skrivningarna från förra veckan med dem som preciserades i måndags. Han kommer då att finna att det är många ändrade skrivningar om detta.

Att likställa sysselsättningsmålet och miljömålet med de fem konvergenskriterierna från Maastrichtfördraget blir intressant först i det sammanhanget när Sveriges riksdag skall bedöma om vi skall gå med i EMU eller inte, och förhoppningsvis också få fram en folkomröstning om det. Likställdhet innebär naturligtvis inte att miljömålet kan gå före de andra kraven, utan vi skall försöka klara alla de här kraven samtidigt. Det är ju det som är svårigheten.

Från Miljöpartiets sida anser vi att vi inte skall gå med i EMU. Vi tror att det skulle vara förödande för Sverige på längre sikt. Vi är också övertygade om att bara det här behandlas på ett bra sätt i fortsättningen så kommer vi inte heller att gå med. Det kommer nämligen att visa sig att vi klarar bl.a. sysselsättnings- och miljömålen bättre om vi stannar utanför.

Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Återigen vill jag säga till Roy Ottosson att jag inte har förnekat att det blev nya skrivningar jämfört med det utkast vi fick titta på i början av den här förhandlingsprocessen. Men frågan gäller alltså fortfarande vad det är i dessa skrivningar som inte regeringen i andra sammanhang redan har uttalat.

Sedan är det fel, Roy Ottosson, att vi säger nej till konvergensprogrammet därför att vi inte är för en budgetsanering. Det ställningstagandet går i grunden ut på att vi är motståndare till hela EMU-processen med Maastrichtfördragets skrivningar om inflationsbekämpningens överhöghet osv.

Det förvånar mig utomordentligt mycket att det EU-kritiska Miljöpartiet ställer upp på hela detta koncept, som ju faktiskt innebär att man ansluter sig till något som jag skulle vilja kalla för en konstitutionell monetarism. Det handlar om en mycket bestämd ideologisk ekonomiskpolitisk inställning, där man i princip säger att inflationsbekämpning är överordnat inte bara bekämpningen av arbetslösheten utan också bekämpningen av miljöskulden.

Anf. 16 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Regeringen har faktiskt inte i andra sammanhang uttalat att man skall likställa miljömålet med konvergenskriterierna. Detta är första gången det sker, och det är väldigt viktigt – dels för att inte inflationsmålet skall bli överordnat de andra målen, dels för att bredda synsättet beträffande ekonomins målsättning och ekonomisk tillväxt.

Vi har i konvergensprogrammet ändrat jämfört med ursprungstexterna just när det gäller inriktningen på den ekonomiska tillväxten så att det handlar om en långsiktigt hållbar utveckling där man tar ansvar – socialt ansvar, ansvar för sysselsättningen och ansvar för miljön.

Det är detta Sverige har att följa nu. Det är Sveriges riksdag som bestämmer om detta, och det är oerhört viktigt att vi står fast vid det och inte gör det som Johan Lönnroth nu är inne på: lägga sig platt för EU, sätta sig bredvid och bara gnälla, i stället för att försöka påverka beslutsprocessen – här i Sverige, här i riksdagen och också i diskussionerna med kommission och råd.

Det är oerhört viktigt att Sverige driver ett bra konvergensprogram, bra från vår synpunkt. Annars kan Johan Lönnroths farhågor besannas. Men om man ställer sig bredvid lämnar man rummet fritt för de andra att bestämma.

Anf. 17 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Göran Perssons slips har ju i ett omfattande och minnesvärt inslag i Aktuellt häromkvällen getts en viktig roll i svensk ekonomis utveckling. Låt mig först göra det glädjande konstaterandet att Göran Persson här i dag bär en helt ny slips – det bådar gott, enligt det s.k. slipskriteriet. Låt oss konstatera, fru talman, att hushållssparandet uppenbarligen har börjat minska.

Jag antar också att finansministern redan har börjat välja bland de tillväxtbefrämjande åtgärder inför höstens tillväxtproposition som vi kristdemokrater har lagt fram i vår motion i denna kammare.

Fru talman! Vi kristdemokrater har länge förordat en nationell samling omkring den ekonomiska politiken. Vi tror att det fordras ett program med en bred förankring i riksdagen och hos svenska folket för att ta Sverige ur den ekonomiska krisen. Detta var för oss den allra viktigaste grunden för att vara med och förhandla fram ett så bra konvergensprogram som över huvud taget var möjligt. Vi tror inte heller att våra väljare och sympatisörer vill vänta med att få ned räntan och arbetslösheten till efter 1998 års val, när vi ånyo har chansen att ta tillbaka regeringsmakten och föra en helt ny politik. Vi tror att de tycker att det är bra att detta arbete bedrivs på så bred front som möjligt redan nu.

Konvergensprogrammet är ett mycket viktigt nationellt dokument som har en avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att väsentligt och varaktigt få ned räntan, stabilisera vår svenska krona och därmed få ned arbetslösheten och få fart på hela Sverige igen.

Vi kristdemokrater har dock inte ställt upp för att hjälpa regeringen i första hand. Vi har ställt upp för *Sveriges* konvergensprogram. Vi vill få fart på svenska småföretag nu, vi vill se till att våra arbetslösa kommer i jobb så fort som någonsin är möjligt och att Sverige klarar kriterierna om lågt budgetunderskott, låg skuldsättning, låg inflation, låg ränta och stabil valuta. När vi har klarat detta är Sverige på fötter igen, och då har vi också en reell valfrihet inför beslutet om ett svenskt deltagande i EMU:s tredje fas.

Fru talman! Anne Wibble frågade hur jag kan vara både för och emot kompletteringspropositionen. Hur klarar Mats Odell denna akro-

batik? frågade Anne Wibble. Ja, den akrobatiken är inte mer avancerad än att Anne Wibble själv till ganska nyligen trodde sig om att klara det konststycket. Det skulle vara möjligt bara Göran Persson hade orkat precisera de 16 miljarderna och de tillväxtfrämjande åtgärderna.

Vi betraktar kompletteringspropositionen som ett politiskt faktum. Den kommer i dag att klubbas igenom i denna kammare – det är ett faktum, låt vara att det är beklagligt. Det som möjligtvis skiljer kristdemokrater från folkpartister och moderater när det gäller konvergensprogrammet är att vi nu säger nej till att binda upp oss för ett svenskt deltagande i EU:s monetära union. Vi anser att Sverige skall göra allt för att uppfylla konvergenskriterierna, och därefter skall Sveriges riksdag ta ställning till frågan. Vi vet att ekonomkåren i dag är delad i fråga om svenskt deltagande i EU:s monetära union. Vi beklagar självklart att regeringen inte orkade med de preciseringar som både Anne Wibble och jag har efterlyst i förhandlingarna.

Vi kristdemokrater har som bekant många synpunkter på regeringens kompletteringsproposition. Vi står bakom inte mindre än 33 reservationer till finansutskottets betänkande nr 20. De gäller inte minst bristen på fördelningspolitiskt riktiga besparingar och avsaknaden av konkreta tillväxtfrämjande åtgärder. Vi och många konjunkturbedömare ifrågasatta dessutom flera av de antaganden och prognoser som förslaget bygger på. Men glädjande nog har regeringen nu tänkt om i vissa avseenden.

Det gäller bl.a. att man i konvergensprogrammet säger att statsskulden *skall* stabiliseras till 1996 och att underskottet i de offentliga finanserna *skall* vara eliminerat till 1998. Därmed mister ju prognoserna en del av sin faktiska betydelse. Sparbetinget blir med de här fastlåsta budgetpolitiska målen mer en restpost som följer av den faktiska ekonomiska utvecklingen. Med dagens nyckeltal krävs ytterligare 16 miljarder i besparingar. Detta är ett sjumilakliv från kompletteringspropositionens bedömning att *det* budgetförstärkningsprogrammet var tillräckligt.

Vi beklagar som sagt att regeringen inte orkade med preciseringen av förstärkningarna och de tillväxtfrämjande åtgärderna, som ju är viktiga hinder för att snabbare få i gång tillväxt och sysselsättning. Men regeringen har genom det framlagda konvergensprogrammet i många delar faktiskt närmat sig den kristdemokratiska ekonomiska politiken, även om konkretiseringarna fortfarande återstår. Jag förutsätter att regeringen kommer att samråda med de partier som står bakom konvergensprogramet inför preciseringen av de tillkommande budgetförstärkningarna och de uppföljningar halvårsvis av den ekonomiska utvecklingen som aviseras i programmet.

Ett första viktigt steg är nu taget för en mer förtroendeskapande samling kring svensk ekonomisk politik. Men vi kristdemokrater beklagar att en ännu bredare samling ännu inte har kunnat nås.

Nästa steg, och en möjlighet för regeringen att visa att man också i konkret politik vill gå mot en betydligt kraftfullare tillväxt i företagande och sysselsättning än hittills, är den proposition för tillväxt som skall läggas fram i höst.

Socialdemokraterna gick ju till val på att snabbt och offensivt pressa ned arbetslösheten. Men det blev ju inte riktigt så. Det blev inte en halverad arbetslöshet till 1995. Det blev inga 110 000 nya arbetstillfällen när regeringen tryckte på RAS-knappen. Det blev snarare den pyttelilla tumme på ca 8 000 beslutade jobb när RAS-butiken stängde den sista maj. Det var precis det som jag och andra företrädare för oppositionen förutspådde för några månader sedan här i kammaren.

Jag tycker faktiskt att det vore klädsamt att kalla ett misslyckande för ett misslyckande. Det vore också klokt att lära av misstagen – de finns numera dokumenterade i kompletteringspropositionen och konvergensprogrammet i form av en fortsatt mycket hög arbetslöshet, en arbetslöshet på hög europeisk nivå, ända in på 2000-talet. Så kan vi inte ha det.

Jag utgår från att de åtgärder som kommer att föreslås i tillväxtpropositionen inte bygger på en budgetfinansierad sysselsättningspolitik av gammal traditionell RAS-karaktär. Det har Sverige inte råd med. Nu måste vi våga gå till roten med de hinder som finns för att tiotusentals enskilda företagare skall våga satsa, skall våga nyanställa och investera. Då handlar det faktiskt också om arbetsrätten och om att återställa återställarna från uppgörelserna med Vänsterpartiet. Detta krävs om Sverige skall ta sig ur det arbetslöshetens stålbad som Kjell-Olof Feldt varnade för redan 1990.

Politiken måste nu inriktas både på en effektiv och fördelningspolitiskt riktig sanering av statsfinanserna och på genomförande av ett program för tillväxt och nya, expanderande företag, som ger nya jobb. Vi kristdemokrater föreslår i vår motion besparingar som tillsammans med dem vi föreslog i vår motion i januari innebär en förstärkning med ungefär 10,7 miljarder kronor i förhållande till regeringens förslag 1998. Vi förordar också en politik som syftar till att 50 000 nya företag skall komma till stånd under de närmaste åren. En betydande del av dem räknar vi med skall komma inom tjänstesektorn. För att minska skattekilarna och underlätta för en expansion på det här området föreslår vi en radikal sänkning av tjänstemomsen från 25 till 12 %. Tillsammans med en rad andra förslag på skatteområdet, strategiska skattesänkningar på arbete, företagande och sparande, reformerad arbetsrätt och införande av ett permanent riskkapitalavdrag kan detta lägga grunden till en rejäl förnyelse av företagande och investeringar.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att det inte finns utrymme för ytterligare besparingar inom vård och äldreomsorg, när utgiftstaket nu definitivt skall skruvas fast över statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet.

Johan Lönnroth sade tidigare i en replik till Anne Wibble att han inte trodde att hon skulle våga sig ut och besöka sjukhem och dagis. Jag måste fråga Johan Lönnroth: Vågar Johan Lönnroth besöka Danderyds sjukhus? Vågar Johan Lönnroth besöka Karolinska eller Radiumhemmet här i Stockholms län?

Just nu genomför en majoritet av Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna en våldsam nedskärning i till synes helt okontrollerade former inom sjukvården här i Stockholms län. Detta, Johan Lönn-

roth, är ett svek mot alla som i valet röstade bort den tidigare majoriteten i Stockholms läns landsting i tron att det nu var slut på nedskärningarna. Ett svek är ett svek. Men hut kommer att gå hem.

Vi kristdemokrater är därför glada att mitt under denna process i förhandlingarna om konvergensprogrammet ha fått in löftet: "Däremot kommer de kommunala verksamheterna utbildning, hälso- och sjukvård samt vård och omsorg att värnas, vilket förutsätter att de nödvändiga utgiftsminskningarna sker inom andra utgiftsprogram." Vi kommer naturligtvis att med alla till buds stående medel bevaka att detta avtal kommer att följas upp.

Nu krävs det tvärtom ökade resurser för att kvaliteten inom vård och omsorg skall kunna upprätthållas. Vi föreslog i januari ett särskilt bidrag till vård och omsorg på 4,8 miljarder kronor. Genom att vi också har avvisat en procentenhets höjning av egenavgifterna behålls ytterligare 3 miljarder inom den kommunala sektorn. Till detta lägger vi nu ytterligare en kommunal skatteväxling på 2,9 miljarder kronor.

Fru talman! Socialdemokraterna kom alltså till makten efter 1994 års val på en politik som ganska radikalt avviker från den som man nu för i regeringsställning. De socialdemokratiska väljarna fick inte den nödvändiga förberedelsen och insikten om problemets omfattning, karaktär och lösningar. Det öppna mandatet var den trojanska häst som smugglades genom valrörelsen. För regeringen har oppositionstidens och valrörelsens retoriska insatser begränsat handlingsutrymmet.

Samtidigt vill jag gärna ha sagt, liksom Anne Wibble, att Göran Persson inom ramen för detta begränsade handlingsutrymme med imponerande kraft och beslutsamhet har tagit ett fast grepp om statsfinansernas utveckling. Men det handlar också om vårt grundläggande problem, nämligen bristen på en tillräcklig utvecklings- och tillväxtkraft i svensk ekonomi.

Regeringens politik är i dag fortfarande alltför mycket inriktad på att åstadkomma en förbättring av budgetsaldot. Vi måste nu med gemensamma krafter ta tag i de tillväxtskapande åtgärderna. Vi hoppas att det också skall kunna bli ett konstruktivt samarbete på den punkten under hösten.

Fru talman! Den verkligt viktiga fördelningspolitiska reformen innebär att allt fler kan gå från arbetslöshet till arbete och att nya jobb skapas. Därför är en nyckeluppgift att öppna den nya tjänstemarknaden. Därför fortsätter vi kristdemokrater att hävda en rejäl sänkning av tjänstemomsen, vilket skulle både öka hushållens köpkraft och skapa nya jobb i den hårdbeskattade tjänstesektorn där många av framtidens nya jobb finns.

Jag står givetvis bakom alla de 33 reservationer till finansutskottets betänkande som vi kristdemokrater själva eller tillsammans med andra partier har skrivit. För tids vinnande yrkar jag här i dag endast bifall till reservationerna 1, 10 och 138.

Anf. 18 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Mats Odell betonade hur önskvärt det skulle vara med ett brett samförstånd kring den ekonomiska politiken. Jag kan hålla

med om det. Men det viktiga är naturligtvis politikens innehåll. Att få en bred samling kring en politik som inte räcker är naturligtvis inget självändamål.

Det var mot bakgrund av den grundläggande uppfattningen om intresset av samförstånd i en riktig politik som Carl Bildt skrev ett brev i början på april för att föreslå en process som möjligen skulle ha kunnat leda till det här breda samförståndet. Så blev det då inte. Politiken ligger fast så som den är redovisad av regeringen i kompletteringspropositionen och även dessförinnan.

Mats Odell sade att det är milsvid skillnad mellan konvergensprogrammet och kompletteringspropositionen. Nu säger man att det krävs ytterligare 16 miljarder, och det gjorde man inte i kompletteringspropositionen. Men det gjorde man i och för sig. Det viktiga är att man har bestämt målet, att ha ett budgetunderskott som är lika med noll år 1988. I kompletteringspropositionen fanns, om jag inte minns fel, en skillnad på 0,9 % för att nå det målet. Dessa 0,9 % räknas om till 16 miljarder. Där finns det beloppet. Det är inte mycket nytt i det avseendet.

Var och en väljer naturligtvis sitt. Jag kan ändå inte underlåta att ställa en fråga till Mats Odell: Innebär kds ställningstagande att när riksdagen väl har fattat beslut om kompletteringspropositionen så står ni helt bakom den politiken inför framtiden? Såvitt jag förstår är det grunden för det konvergensprogram som ni de facto har accepterat.

Anf. 19 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Kompletteringspropositionen är, som jag sade, ett politiskt faktum. Vi beklagar att det enda som regeringen har tagit till sig ifrån våra motioner är ett bifall till en motion om att inte spara en miljon när det gäller utveckling av kooperativa verksamheter. Vi har fortfarande 33 reservationer.

Självfallet kommer vi att ha kvar samma invändningar mot kompletteringspropositionen när det har fattats beslut om den i denna kammare. Jag trodde att Bo Lundgren och jag tillsammans stod bakom de budgetpolitiska målen, och det är det viktiga.

Konvergensprogrammet är ett nationellt oerhört viktigt dokument. Om det finns en stark uppslutning bakom det i denna riksdag kommer vi att snabbare få ner räntan, snabbare få fart på företagsamheten och snabbare få människor i arbete. Detta har varit bevekelsegrunden för oss för att ställa upp på det som vi har krävt under lång tid, nämligen största möjliga nationella samling. Vi beklagar – jag upprepar det – att regeringen varken orkade med preciseringar av besparingsbehovet eller med att presentera de tillväxtskapande åtgärderna.

Vi har gjort det i vår motion. Jag hoppas att en hel del av det som vi tar upp i de gemensamma reservationer som Bo Lundgren, Anne Wibble och jag har på det här området kommer att tas med inför den tillväxtproposition som nu skall läggas fram. Jag utgår från att Göran Persson inte håller fast vid den gamla RAS-politiken och den budgetfinansierade subventionspolitiken på det här området, utan går in på med genuina tillväxtskapande åtgärder, med strategiska skattesänkningar, reformerad arbetsrätt osv.

Anf. 20 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Det är klart att om Socialdemokraterna helt skulle skifta politisk inriktning, finns det stora förutsättningar för en bred samling med strategiska skattesänkningar och med återtagande av mycket som återreglerades.

Jag har egentligen fått svar på min fråga. Orsaken till att kds har accepterat konvergensprogrammet är just det som föranledde att jag riktade kritik mot det, dvs. det är så innehållslöst att det inte säger något alls.

Anf. 21 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Kompletteringspropositionen är ett politiskt faktum. Regeringen lägger fram ett konvergensprogram som redovisar vad regeringen har gjort och tänker göra. Vi har i detta arbete fått med ett antal förbättringar. Folkpartiet medverkar i de förhandlingarna och har också satt väsentliga spår i texterna. Jag tycker att vi ändå kan förena oss i att vara glada för att Sveriges konvergensprogram blev bättre genom att Folkpartiet och Kristdemokraterna har varit med och förhandlat än om så inte hade skett.

Anf. 22 ANNE WIBBLE (fp) replik

Fru talman! Jag tycker nog inte att Mats Odell klarade av att förklara riktigt tillfredsställande hur han kan vara både för och emot samma politik på en gång. Han står bakom konvergensprogrammet men han gjorde en poäng av att man har 33 reservationer mot den politik som faktiskt är liktydig med konvergensprogrammet.

Han säger att han betraktar kompletteringspropositionen som ett politiskt faktum. Om detta innebär att man framöver inte skall kunna ändra på någonting i detta politiska faktum är Sverige ganska illa ute. Då blir det helt omöjligt att genomföra några av de tillväxtåtgärder som Mats Odell i reservation till finansutskottets betänkande säger sig vilja ha.

Om kompletteringspropostitionen är ett politiskt faktum och man inte kan ändra något i den – då är Sverige fast i massarbetslöshet, och det är mycket, mycket dåligt. Det är synd att kds medverkar till det.

Mats Odell sade att Folkpartiet också hade kunnat vara med. Ja, om det hade funnits någon saklig förändring till det bättre, så att den politik som beskrivs i konvergensprogrammet hade varit annorlunda och bättre än den som beskrivs i kompletteringspropositionen och dagens betänkande. Då hade man med visst fog kunnat ställa sig bakom den och säga att det var viktigt för Sveriges del.

Vi gjorde stora ansträngningar från Folkpartiets sida för att åstadkomma detta. Men det blev bara ord; regeringen klarade inte av att faktiskt åstadkomma några sakliga förändringar i politiken.

Mats Odell gjorde en poäng av att han hade fått med en mening om att vård, omsorg och utbildning skall värnas. Jag vill påminna om att detta står på kanske hundra ställen i kompletteringspropositionen och andra ekonomiska propositioner. Men vad har hänt? Hur har socialdemokraterna levt upp till detta?

Mats Odell nämnde själv Danderyds sjukhus, Karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus. Sparkrav från socialdemokrater, i det här fallet sammankopplade med vänster- och miljöpartister, slår jättehårt mot just vården. Det är vad de orden är värda, och det är verkligen inte mycket.

Anf. 23 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Låt mig börja med att kommentera det sista som Anne Wibble tog upp. Vi skall ju nu se vad dessa ord är värda. Jag vet inte vad Anne Wibble trodde att de ord var värda som hon själv försökte få in i konvergensprogrammet.

Självfallet måste vi utgå från att ett avtal med regeringen betyder något. Gör det inte det har regeringen bränt alla möjligheter till framtida samarbete med något parti i denna kammare, såvitt jag förstår.

Vi tror faktiskt att regeringen menade något när man efter moget övervägande och många turer gick med på att föra in denna mening om vård och omsorg.

Anne Wibbles resonemang är ganska intressant, och jag måste fråga hur många reservationer Anne Wibble hade kunnat stryka om dessa förhandlingar hade gått i lås? Några hade väl ändå blivit kvar?

Jag tror, Anne Wibble, att vi får lov att konstatera att kompletteringspropositionen är ett politiskt faktum, tills exempelvis tillväxtpropositionen kommer och tills man politiskt skall leverera det som man lovar här.

Detta bygger ju faktiskt på ett förtroende; vi tror att regeringen menar det man har skrivit och låser fast de budgetpolitiska målen. Detta är något nytt jämfört med det som står i kompletteringspropositionen. I den står det att man gör bedömningen att man skall uppnå detta 1996 respektive 1998, men nu låser man sig för detta. Jag menar att detta är något nytt.

Det som skiljer oss åt är möjligen att vi säger nej till att Sverige skall bestämma sig för att ingå i EU:s monetära union.

Anf. 24 ANNE WIBBLE (fp) replik

Fru talman! Jag hade inte strukit en enda av reservationerna till kompletteringspropositionens förslag, självfallet inte. Jag hade kunnat motivera att vi skulle vara med på konvergensprogrammet om den politik som där beskrivs hade skilt sig från den som regeringen föreslog i kompletteringspropositionen. Detta har Mats Odell tydligen inte riktigt förstått.

Det är faktiskt ganska svårt att vara för och emot en politik på en och samma gång. Detta illustreras av Mats Odells kryptiska och något svårbegripliga formuleringar.

Också jag tror i och för sig att regeringen gärna vill diverse olika ting, kanske också värna vården, eftersom man säger det på många ställen. Problemet tycks vara att regeringen inte kan. Det blir ingenting.

I stället blir det motsatsen. Man drar in pengar och försöker sig på ett skatteutjämningssystem som särskilt hårt skulle drabba de mest utsatta kommunerna runt våra storstäder, där vårdbehoven och de sociala problemen är som mest svårbemästrade.

Jag har ingen anledning att betvivla regeringens ambitioner. Jag tror nog att de både vill värna vården, få ned arbetslösheten osv, men problemet är att resultaten blir tvärtom. Det är beklagligt att Mats Odell inte riktigt har förstått det.

Jag tror inte att konvergensprogrammet skulle bli starkare av att stödjas av ett större antal partier eller av att stödjas av ett parti som är en stark motståndare till svenskt medlemskap i EU. Att Mats Odell nu säger att det är väldigt viktigt att man inte tar ställning till att delta fullt ut i det ekonomiska, monetära samarbetet tror jag inte heller är någon särskild styrka för Sverige och för programmet.

Frånsett bristen på sakligt, seriöst innehåll i programmet tror jag att Mats Odell kanske kommer att få anledning att ångra sin uppslutning kring detta program.

Anf. 25 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Politik handlar mycket om förtroende, och vad gäller de punkter där vi har uppnått framgångar i förhandlingarna har vi förtroende för att regeringen kommer att göra vad man kan för att leverera detta politiskt. I annat fall hade vi inte ställt upp.

Jag utgår från att Anne Wibble hade samma utgångspunkt när hon satt och förhandlade om dessa saker med regeringen. Regeringen hade väl kunnat värna vård och omsorg lika litet då som Anne Wibble säger att den kan nu, även om det hade blivit en uppgörelse med Folkpartiet?

Fru talman! Detta handlar om att regeringen inte har orkat med att precisera ett antal målsättningar. Men målsättningarna fanns.

Anne Wibble vet lika väl som jag att målsättningar, prognoser och preciseringar inte alltid är lätta att få fram. Vi har gemensamt försökt precisera exempelvis Nathalieplanen. Låt mig påminna om, fru talman, att det var vi kristdemokrater som i ett saneringsprogram den 30 juni 1994 lade fram den första preciseringen av Nathalieplanen och ett sparbeting på 10 miljarder utöver denna. Jag tror alltså att vår trovärdighet på denna punkt står sig ganska gott.

Anf. 26 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Gudrun Schyman har varit på Danderyds sjukhus och diskuterat nedskärningarna med de fackliga organisationerna. Jag skall också gärna åka dit, Mats Odell, och vi kan åka tillsammans.

Jag tror att jag kan förklara att den förra regeringen såväl som den nuvarande har givit kommunerna ett så begränsat finansiellt utrymme att det är nödvändigt också för oss, när Vänsterpartiet är i majoritetsställning, att ta ansvar för mycket svåra nedskärningsbeslut.

Jag tror på exempelvis Jerzy Einhorns vilja att värna vården, men vi har också kunnat studera Alf Svenssons och Mats Odells handlingar när kds varit i regeringsställning. Det är en ganska gapande klyfta mellan handlandet i regeringsställning och retoriken nu om att kds skall ge sjukvården mera pengar.

Jag vill ställa en kort fråga till Mats Odell. Han vill ju hemskt gärna in i EU, och han vill helst också sänka tjänstemomsen. Men han tycks inte ha förstått att EU förbjuder en sänkning av just tjänstemomsen.

Det finns ett talesätt som lyder: Det är svårt att så tjäna Gud att man ställer sig in hos den onde. Mats Odells situation påminner om detta.

Anf. 27 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Jag har tidigare haft nöjet att diskutera den teologiska bakgrunden till Johan Lönnroths uttalanden, men jag tror inte att vi skall återgå till den diskussionen. Det skulle föra alldeles för långt.

Det är intressant att Vänsterpartiet nu är del av en majoritet som fortsätter de besparingar som ni gick till val på att avbryta.

När de genomfördes under förra mandatperioden talade ni om att välfärden raserades, att detta var en medveten högerpolitik osv. Nu är Johan Lönnroth själv där, och Gudrun Schyman är ute och diskuterar med de anställda. Det gjorde ni inte under den förra mandatperioden. Då stod ni på torgen och talade mot de besparingar som var lika nödvändiga då som de är i dag.

Det finns EU-direktiv som pekar mot att en sänkning av tjänstemomsen inte skulle gå att genomföras här. Samtidigt finns tecken som tyder på att det skulle vara möjligt att genomföra en sänkning av tjänstemomsen. Icke desto mindre är vi öppna för att hitta en annan lösning. Folkpartiet har exempelvis presenterat en modell som går ut på att man i stället sänker arbetsgivaravgiften för de berörda företagen. Tekniken är inte det viktiga, utan det viktiga är själva effekten.

Anf. 28 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Herr talman! Mats Odell, vi vänsterpartister försöker faktiskt vara ute på både sjukhus och gator och torg hela tiden, inte bara i valrörelsen. Jag undrar om Mats Odell riktigt har förstått att vi såväl under den förra regeringsperioden som under nuvarande regeringsperiod har lagt fram politiska förslag som ger kommuner och landsting ett väsentligt större finansiellt utrymme. Detta finansierar vi genom framför allt vissa skattehöjningar.

Vi har alltså inga problem att vara ute och prata om dessa frågor. Vi har precis lika små eller lika stora problem att prata om dessa saker under den här som under den förra regeringen. Jag vet inte om Mats Odell lyssnade på den kommunalekonomiska debatten i går och om han då förstod det här.

Däremot kan man notera hur kds agerade praktiskt politiskt i regeringsställning. Ni gav då inte mer pengar till sjukvården, eftersom ni inte kunde övertala era regeringskolleger om detta. Det var väl det som gjorde att Jerzy Einhorn också blev så grymt besviken, eftersom han hade gått till val på att en borgerlig regering skulle ge mer resurser till vården.

Vi är alltså precis lika kritiska mot att den nuvarande regeringen går in för i princip samma typ av nedskärningspolitik gentemot kommuner och landsting som den föregående.

Anf. 29 MATS ODELL (kds) replik

Herr talman! Johan Lönnroth säger att Vänsterpartiet lägger fram förslag som ger kommuner och landsting ökat utrymme. Det står i

ganska bjärt kontrast mot det som nu faktiskt sker på Karolinska sjukhuset, på Danderyds sjukhus och på Radiumhemmet, för att nämna några. Det är lätt, Johan Lönnroth, att stå på torgen och tala om andras nedskärningar som ett utslag av deras vilja att rasera välfärden, men när man själv kommer närmare verkligheten betyder de orden kanske inte så väldigt mycket.

Anf. 30 ARNE KJÖRNSBERG (s)

Herr talman! Vårt land befinner sig i ett mycket allvarligt läge. Det låter kanske i förstone litet konstigt. Vi är på väg åt rätt håll, säger någon. Ja visst, så är det. Budgetunderskottet minskar. Sysselsättningen ökar. Statsskulden stabiliseras. Investeringarna går upp. Konkurserna går ner. Underskottet i utlandsaffärerna tycks vara historia. Vi går mot stora överskott i bytesbalansen under resten av detta sekel.

Just det – vi är på väg åt rätt håll. Nu när vi kan skönja, eller i varje fall kanske ana målet, gäller det att vara uthållig. Nu gäller det att inte glömma målet.

Målet är att få ordning på ekonomin, stabilisera statsskulden och sanera statsfinanserna.

Målet är att få ner arbetslösheten och få upp sysselsättningen.

Målet är att få fart på en ekologiskt uthållig tillväxt.

Målet är att behålla den låga inflationen.

Och målet är att göra allt detta så fördelningspolitiskt riktigt som det någonsin är möjligt.

Om vi nu skulle tappa taget, om vi nu skulle bli övermodiga, om vi nu blåste faran över för vårt lands läge, då vore det allvarligare än innan vi började. När vi har krävt så mycket uppoffringar måste medborgarna också få skörda framgångens frukter. Svenska folket måste se att landets ekonomi blir sanerad. De måste se att vi lyckas stabilisera statsskulden. De måste få se att arbetslösheten blir lägre och sysselsättningen högre. Därför är läget allvarligt.

För att skapa en stabil grund för den allmänna politik som är nödvändig och för den ekonomiska politiken i synnerhet så att vi kan nå målen i den här för vårt land så avgörande situationen, har Centerpartiet och Socialdemokraterna träffat en uppgörelse om de förslag som läggs fram bl.a. i kompletteringspropositionen och som behandlas i det betänkande vi nu diskuterar och skall fatta beslut om inom någon eller kanske några timmar.

Denna överenskommelse har utskottets vice ordförande Per-Ola Eriksson och Centerns partiordförande Olof Johansson kallat "en handslagsöverenskommelse". Det betyder att vi kommer att vårda den. Vi är överens om att det nu är dags för ett gemensamt ansvar. Striden har sin tid, och handslaget har sin.

Det är med tillfredsställelse jag noterar att den här inställningen i varje fall i grunden också delas av Miljöpartiet och kds. I sak har den manifesterats i de partiledaröverläggningar som har föregått regeringens presentation av konvergensprogrammet i måndags.

Det är med mycket glatt hjärta jag noterar att Mats Odell och kds i precis den här andan tidigare, men också här i dag från denna talarstol, har förespråkat en nationell samling.

I det här betänkandet finns 97 hemställanspunkter – som vi kallar dem med vårt riksdagsspråk. Det finns 142 reservationer, och det finns 12 särskilda yttranden. Utskottets majoritet tillstyrker inriktningen av den ekonomiska politiken.

Vad som presenteras är varken mer eller mindre än ett helt åtgärdspaket som spänner över en lång rad politiska frågor. Vi har sagt att vi måste ta greppet om ekonomin för att vi skall klara arbetslösheten. Om vi skall göra det kan det inte vara så att varje gång vi skall betala ut en krona har vi 70 öre medan vi får gå någonstans för att låna 30 öre. Inget, ingenting är ett större hot mot det svenska välfärdssamhället än en ekonomi som innebär att vi måste låna till välfärden.

Som sagt: De övergripande målen är god tillväxt, full sysselsättning och stabila priser. Vi är nu på väg mot de här målen. Många tycker att det går sakta, för sakta. Men vi skall aldrig glömma utgångsläget. Utgångsläget var att statsskulden hade fördubblats, arbetslösheten tredubblats, budgetunderskottet fyrdubblats, och allt detta hade skett på bara tre år. Det var utgångspunkten. Hur gärna vi än vill kan vi varken tänka eller trolla bort det här utgångsläget.

Vår uppgift är att sanera ekonomin samtidigt som vi får upp sysselsättningen och får ner arbetslösheten. Dessa saker hänger ihop som mina knäppta händer. Får vi inte ordning på ekonomin, klarar vi inte arbetslösheten, och klarar vi inte arbetslösheten, får vi inte ordning på ekonomin.

Sverige är kanske mer än något annat land beroende av en god tillväxt och en hög sysselsättning. Skälet till detta är att vi vill ha det som i brist på bättre uttryck kan kallas en god samhällsservice. Vi vill känna den trygghet som det innebär att barn, sjuka och äldre får god vård och omsorg. Alla, i varje fall nästan alla, vill att alla våra barn och ungdomar skall få en god utbildning. De flesta instämmer när jag säger att de som drabbas av arbetslöshet skall känna att samhället inte överger dem. Det kan gälla möjligheten till kontantstöd, men det kan också gälla att de som drabbas av detta gissel skall veta att vi kan använda oss av det vi brukar kalla arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att de arbetslösa skall kunna komma tillbaka till ett arbete.

Jag är säker på att det finns ett brett, mycket brett, samförstånd bland medborgarna om detta. Av de här skälen, och säkert av många, många andra, måste vi klara det vi föresatt oss. Därför måste vi föra en sådan politik att den offentliga sektorns underskott begränsas och så att vi får en rimlig balans över en konjunkturcykel.

De förslag som finansutskottet nu förelägger kammaren syftar till att göra Sverige mindre sårbart för störningar och kriser inom den reala ekonomin, men också för störningar och kriser på kapital- och valutamarknaderna. Det skall leda till stabilare villkor för företagande, produktion, arbete och investeringar.

Lika viktigt som det jag nu talat om, sanering av ekonomin, låg skuldsättning, prisstabilitet, stabila växelkurser och låga långräntor, är

enligt majoriteten bekämpningen av arbetslösheten – detta både av ekonomiska och ännu mer av mänskliga skäl.

Det vi nu har att klara är en balansgång i den högre skolan. Å ena sidan kan alltför sena och för svaga budgetförstärkningar öka riskerna för att vi skall stå mycket dåligt rustade nästa gång konjunkturen går ner. Å andra sidan kan alltför snabba och omfattande budgetförstärkningar leda till att vi stramar åt för kraftigt och därmed riskerar att bryta konjunkturuppgången.

Vi är inte så där tvärsäkra på att det vi nu föreslår är på millimetern riktigt, att det är alldeles rätt avvägning. Vår bedömning är dock att vi i det skede av konjunkturcykeln som vi nu befinner oss i bör vara ungefär på de nivåer vi nu har föreslagit. Men vi har en beredskap för förändringar, just därför att vi inser att man inte skall vara så tvärsäker.

Jag skall avstå, men det är litet frestande att peka på de misslyckanden som vi har sett under de gångna åren därför att vissa företrädare på politikens fält har varit så där fruktansvärt tvärsäkra. Möjligen kan jag återkomma till det i en replik, om jag har lockat upp någon med detta.

Den politik som vi för syftar alltså till att få bort underskotten i de offentliga finanserna under den här mandatperioden och att stabilisera statsskulden som andel av BNP redan nästa år.

Jag vill påminna kammarens ledamöter om att i den valrörelse som vi var mitt uppe i för drygt nio och en halv månader sedan var det en del personer som faxade till Ingvar Carlsson och föreslog att man skulle sluta en pakt. Pakten skulle innebära att statsskulden som andel av BNP skulle stabiliseras 1998. Ingvar Carlsson faxade inte så mycket, han såg till, när han och hans parti fått väljarnas förtroende, att saker och ting uträttades i stället. Dessa saker och ting är den mest kraftfulla budgetsanering som något OECD-land i modern tid har åstadkommit. När riksdagen ställt sig bakom de förslag som det betänkande vi nu diskuterar innehåller har denna riksdag fattat beslut som innebär att fram till 1998 har vi budgetförstärkningar på inte mindre än 118 miljarder. Detta leder till att statsskulden kommer att stabiliseras 1996, inte 1998 som begärdes i det där faxet utan 1996.

Men för att klara detta, för att få en folklig uppslutning bakom åtgärderna, är det absolut nödvändigt att fördelningen av bördorna upplevs som rättvis. Därför har de budgetförstärkande åtgärderna totalt, sammantaget från i höstas och fram till nu, fått en något så när jämn fördelningsprofil. Var och en skall efter förmåga bidra till våra gemensamma uppgifter, för att klara det vi har förelagt oss. Det innebär att den tiondel av hushållen som har de högsta inkomsterna får stå för ungefär 30 % av budgetförstärkningarna och den tiondel som har de lägsta inkomsterna belastas med ungefär 5 % av de totala budgetförstärkningarna.

Så några ord om de budgetpolitiska riktlinjerna. Under förra mandatperioden upplevde vi en fullständig explosion av underskottet i de offentliga finanserna. På tre år ökade det från 1 % till 13 % i förhållande till BNP. Under denna mandatperiod räknar majoriteten med att vi skall ta ner det lika mycket och litet till.

Det gör man naturligtvis inte utan att det märks. I detta betänkande läggs fram förslag som förvisso är smärtsamma för många. Vi gör det inte för att vara elaka, utan vi gör det för att vi har bedömt att det är nödvändigt. Vi måste före nästa lågkonjunktur få ner både utgiftstrycket och hålla tillbaka skattetrycket.

Vi gör det inte för att minska välfärden, utan för att rädda den.

Vi gör inte detta för att ställa till det för facket, utan för att facket skall få något att förhandla om.

Vi gör det inte för att imponera på marknaden, utan för att minska marknadens inflytande.

Självklart kommer de besparingar, eller för att tala klartext de nedskärningar i de sociala välfärdssystemen som nu genomförs att kännas. Eftersom låginkomsttagarna är mer beroende av transfereringar än andra grupper slår naturligtvis sänkningar till 75 % hårdast mot dem. Däremot slår de skattehöjningar som har genomförts sedan regeringsskiftet i höstas, oftast med Vänsterpartiets hjälp, hårdast mot dem som har det bättre ställt, som tjänar mer pengar. Detta är nödvändigt. Vi menar att båda sakerna är nödvändiga om vi skall klara de mål om sanerade statsfinanser, stabiliserad statsskuld, lägre arbetslöshet och högre sysselsättning som vi har satt upp för oss.

Som jag nyss sade måste vi få ner utgiftstrycket efter Bo Lundgrens och Anne Wibbles härjningar, och vi måste hålla tillbaka skattetrycket. Jag har också konstaterat att nedskärningar i arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen och de andra transfereringssystemen slår hårdast mot de hushåll som har de lägsta inkomsterna. Bl.a. därför föreslår regeringen att momsen på mat skall sänkas från 21 % till 12 %. Genom detta kommer också inflationstakten att minska.

Det finns de som säger – jag tänker nu inte på Johan Lönnroth och Vänsterpartiet – men det finns en del andra som litet föraktfull säger: Är det meningen att vi skall äta oss ur krisen? Den som säger så har inte förstått att för de människor som måste använda huvuddelen av sina inkomster till mat och hyra betyder billigare mat faktiskt väldigt mycket. Bl.a. mot denna bakgrund tillstyrker finansutskottet att mervärdesskatten på livsmedel den 1 januari 1996 sänks från 21 % till 12 %.

Beträffande utgiftstaket skall jag bara kort säga att majoriteten i finansutskottet bedömer att vi, för att få ordning och för att kunna hålla ordning i framtiden behöver få någon form av besked från regeringen om ett utgiftstak. Regeringen återkommer med det. Vi har i den här frågan fått ett yttrande från socialförsäkringsutskottet som vi mycket noga har studerat. Det innehåller mycket som är intressant, som man får ta till sig och som bör vara med i det fortsatta beredningsarbetet.

Jag ville bara flyta över detta för att med några ord kunna beröra det som tidigare har sagts i debatten.

Bo Lundgren säger att vi har kapitulerat inför arbetslösheten och räknar med 500 000 arbetslösa år 2000.

Roy Ottosson är faktiskt ännu värre. Han talar om den höga arbetslöshet som majoriteten föreslår.

Någon måtta får det väl ändå vara, mina herrar! Vi har för både Roy Ottosson och Bo Lundgren och för alla andra förklarat att den här regeringen kommer att sitta kvar och fortsätta att bekämpa arbetslösheten.

Det är självklart, säger Bo Lundgren, att det går att ge – här tar han i – 1 miljon arbetslösa människor ett jobb.

Min korta fråga till Bo Lundgren är: Om det är så lätt, varför tredubblades då arbetslösheten när Bo Lundgren satt på Finansdepartementet och var biträdande finansminister – eller om han var skatteminister, jag vet inte vilken benämning som är den rätta.

Jag noterade att Anne Wibble betygsatte Handelsanställdas förbunds avtal. Men Anne Wibble nämnde inte med ett ord de utmanande löneförhöjningar som stordirektörerna ser till att skaffa sig. Det rör sig om förhöjningar på 10-50 % och om fallskärmsavtal som inte är av denna världen. Anne Wibble valde att kommentera Handels avtal, men sade inte ett ord om dessa stordirektörer och deras löneökningar.

Anne Wibble, som är ekonom, kanske invänder: Det betyder ingenting ekonomiskt.

Det kanske det inte gör. Men det handlar om ledarskapet. Vem som helst inser att direktörer som beviljar sig sådana här löneökningar inte har någon auktoritet alls när de går ut och säger till sina anställda att dessa måste godta nollavtal.

Fru Wibble berömde Göran Persson för att vara en god pedagog. Jag är ledsen över att inte kunna säga detsamma om fru Wibble. Precis som Johan Lönnroth missuppfattade jag bilden om städning. Men en sak kom jag på: När jag städar börjar jag uppifrån med att damma, och så småningom kommer jag ner till golvet och dammsuger och torkar det. Jag vet inte om fru Wibble förstår den bilden.

Jag förstår att Johan Lönnroth hade velat diskutera med finansministern. Av ren artighet tänker jag bara säga några ord till Johan Lönnroth.

Johan Lönnroth sade att det var under vänstersamarbetet som vi tog de stora tagen. Jag tycker att det var synd att vi inte tillsammans orkade ända fram. Men det går väl fler tåg, Johan Lönnroth.

Till sist, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande i alla delar. Följaktligen yrkar jag avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Även om situationen fortfarande är allvarlig, som jag började med att säga i detta anförande, tyder mycket på att vi nu har kontroll över utvecklingen. Nu skall vi inte låta detta gå oss ur händerna. Just därför är det viktigt att vi socialdemokrater tillsammans med Centerpartiet har träffat en överenskommelse som ger stabilitet och som visar att tiden för samverkan i Sveriges riksdag inte är slut. Den kanske bara har börjat.

Anf. 31 BO LUNDGREN (m) replik

Herr talman! Arne Kjörnsberg tog upp frågan om fallskärmsavtal. Det är en sak som han får ta upp med dem som satt i den tidigare socialdemokratiska regeringen och som skötte Nordbanken där avtalen

tecknades. Själv har jag ägnat mig åt att riva upp och begränsa så mycket som möjligt av det som skedde under 80-talet, också i det här avseendet.

Arne Kjörnsberg berömmer sig och sitt parti för kraftfulla åtgärder som ger 118 miljarder kronor.

Men de inkluderar 18 miljarder som man ärvde. De inkluderar vad som återstod att göra. De inkluderar ränteförbättringar på 18 miljarder. Det rör sig i verkligheten om 80 miljarder. Det är inte illa, det heller.

Problemet är, vilket jag kommer tillbaka till, att det är fel inriktning på åtgärderna, och dessutom räcker de ändå inte till.

Arne Kjörnsberg sade: Vi måste vara försiktiga. Vi får inte ta i för mycket, för då kan vi knäcka en uppgång i ekonomin.

Slutsatsen av det seminarium som hölls i måndags och där såvitt jag vet Göran Persson deltog – det ekonomiska rådets seminarium – var just att om man tog i rejält med rätt åtgärder skulle man få positiva effekter på ekonomin och förtroendet skulle öka. Då skulle man också slippa det som vi upplever i Sverige i dag därför att vi inte tar i tillräckligt när det gäller omfattningen och dessutom har fel inriktning.

Det är vidare inte lätt, Arne Kjörnsberg, att få fram de 500 000 eller upp till en miljon nya jobb som jag tycker att vi skall sträva efter, men det krävs ändå att man skapar förutsättningar för det.

Arne Kjörnsberg säger att socialdemokraterna skall fortsätta att bekämpa arbetslösheten. Skall skatten på arbete höjas mer än de 36 miljarder som man redan har höjt den med? Skall skatten på investeringar höjas med mer än 12 miljarder? Det är tydligen Arne Kjörnsbergs recept. Tror inte Arne Kjörnsberg att höjd skatt på arbete och även höjd skatt på investeringar ger färre jobb? Regeringen bedömer själv i kompletteringspropositionen att en halv miljon människor skall vara arbetslösa år 2000.

Anf. 32 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Jag vill fråga Bo Lundgren om han inte under de tre år när han var biträdande finansminister tog i rejält. Varför blev hundratusentals människor under er regeringsperiod arbetslösa? Varför fördubblades statsskulden och fyrdubblades budgetunderskottet på bara tre år? Berodde det på att ni inte tog i rejält? Tror inte Bo Lundgren att det i stället är så att skattesänkningar för välbetalt folk inte löser alla problem?

Jag sade till Bo Lundgren i vår gemensamma debatt i Borås under valrörelsen att vanligt folk inte ställer upp på detta. Man kan inte få den folkliga uppslutning som är nödvändig för att klara vårt lands jätteproblem genom att bevilja stora skattesänkningar för förmöget folk och belasta dem som har det värst. Det går inte, Bo Lundgren. Det var det fel som ni gjorde. Det tar oerhört lång tid att rätta till det som ni ställde till med, men vi är på god väg, och alla goda krafter bör hjälpas åt för att klara den uppgiften.

Anf. 33 BO LUNDGREN (m) replik

Herr talman! Arne Kjörnsberg frågade varför det blev som det blev under den förra mandatperioden. Jag skall en gång till – sedan är jag färdig med den frågan – läsa in till kammarens protokoll vad Göran Persson och regeringen skriver i kompletteringspropositionen. Han framhåller där att orsakerna är överhettningen i den svenska ekonomin under slutet av 1980-talet, den snabba kreditexpansionen under andra hälften av 1980-talet och att världsekonomin dessutom utvecklades svagt under början av 1990-talet.

Detta är de orsaker som anges av regeringen själv.

Arne Kjörnsberg säger vidare att det inte hjälper att sänka skatter för de välbeställda. Det vittnar om den bristande förståelse som man har. Arne Kjörnsberg menar att avskaffandet av den dubbla skatt som fanns på investeringar var att sänka skatten för de välbeställda. I stället är det en möjlighet att få fram det riskkapital som kan ge jobb åt de arbetslösa. Kommer ni inte ifrån detta tänkande, har ni verkligen en besvärlig framtid framför er politiskt, och framför allt har de arbetslösa inte särskilt mycket att hoppas på.

På samma raljanta sätt tar Arne Kjörnsberg upp Handels avtal. Man kan föra en diskussion om orsakerna till det, men jag skulle vilja få ett svar på följande fråga, eftersom den är viktig för ekonomin: Är inte Arne Kjörnsberg bekymrad över ett så högt avtal i ett läge när vi behöver en återhållsamhet för att kunna bevara konkurrenskraften och minska arbetslösheten?

Detta avtal leder till ökad arbetslöshet. Bekymrar det inte Arne Kjörnsberg? Är inte Arne Kjörnsberg möjligen beredd att överväga de förslag som vi har lagt fram för att förbättra arbetsmarknadens sätt att fungera i stället för att skapa hinder, för att träffa avtal som vältras över på andra, som inte får jobb, eller för att inflationen stiger och hela ekonomin försvagas?

Är det inte dags att göra någonting för att förbättra lönebildningens sätt att fungera? Oroar inte dessa frågor Arne Kjörnsberg? Det är jobben det gäller.

Anf. 34 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Vi tar vårt ansvar när det gäller överhettningen och kreditexpansionen. Jag tycker att vi därvidlag skiljer oss på ett bra sätt från Bo Lundgren & Co. Vi tar vårt ansvar, men ni tror att ni när ni lämnar kanslihuset efter tre år är fria från allt ansvar. Då är det någon annan som har skulden till allting. Vi tar vår del av ansvaret, men ni hade faktiskt regeringsmakten, Bo Lundgren, och det kan ni aldrig springa ifrån.

Jag skall vidare inte vara så oförnuftig att jag går in i den fälla som Bo Lundgren trodde att jag skulle gå in i. Jag är faktiskt litet bekymrad över att han tror att jag är så oförnuftig att jag här offentligt skulle kommentera Handels avtal.

Det enda som jag tillät mig att göra var att säga att det var symptomatiskt att den förra finansministern hade synpunkter på Handels avtal för lågavlönade butiksbiträden i ICA och Konsum men inte hade ett ord

att säga om stordirektörerna med miljonlöner som beviljar sig löneökningar om 20, 30, 40 eller 50 %. Det var min enda kommentar.

Vad menar Bo Lundgren vidare egentligen med sitt ständiga resonemang om förbättrad lönebildning, mer än sänkta löner för ungdomar och – tror jag – för kvinnor?

Anf. 35 ANNE WIBBLE (fp) replik

Herr talman! Det var på sitt sätt intressant att lyssna på Arne Kjörnsberg, som såvitt jag kommer ihåg nu för första gången för utskottets talan i en sådan debatt. Han sade en del kloka saker, t.ex. att arbetslösheten och de offentliga finanserna måste angripas samtidigt. Det framhålls i konvergensprogrammet. Det föranleder mig bara att i all ödmjukhet upprepa min fråga: Varför gör ni inte det, utan gör precis tvärtom?

Det andra intressanta tyckte jag var att Arne Kjörnsberg faktiskt lät som vilken regeringsföreträdare som helst under den förra mandatperioden. Man skulle ha kunnat få det intrycket, om man inte sett att det var Arne Kjörnsberg utan bara hade hört honom tala. Han sade: Det här gör vi inte för att vara elaka utan därför att det är nödvändigt. Vi gör det inte för att rasera välfärden utan för att rädda den.

Det är liksom litet skillnad beroende på varifrån man ser saker och ting. Arne Kjörnsberg lät på ett helt annat sätt när han talade för ett eller två år sedan. Enligt honom gjordes det då saker av den dåvarande regeringen därför att vi i den var elaka och ville rasera välfärden. Det är en väldig förbättring att man nu inser att man måste göra saker för att klara den.

Det är då bara beklagligt att Arne Kjörnsberg faktiskt inte använde någon del av sina 15 minuter till att förklara hur regeringen har tänkt sig att medverka till att massarbetslösheten knäcks. Det sades nämligen inte någonting om det, och det är synd.

Om det skulle underlätta är jag fullt beredd att strunta i liknelserna med städning och annat. Den poäng som jag försökte komma fram till var att jag trodde att Göran Persson, Arne Kjörnsberg och andra som goda och jämställda män säkerligen är jätteduktiga på städning men att ekonomisk politik är inte som städning. Man kan inte ta sig an en sak och låta annat ligga, för att senare gripa sig an med något ytterligare, utan man måste göra flera saker samtidigt, och detta gör regeringen inte.

Jag tycker att det är oerhört anmärkningsvärt att Arne Kjörnsberg som finansutskottets talesman i denna debatt omnämner avtalet på arbetsmarknaden i termer av att jämföra lågavlönade butiksanställda med direktörer. Vad han gör är egentligen att säga att avtalet i fråga är bra. Jag tror att det är en katastrof för Sverige. Det är en mycket alarmerande utveckling, och det är mycket beklämmande att höra Arne Kjörnsberg yttra sig på detta sätt.

Anf. 36 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! En sak kan vi i varje fall konstatera: Fru Wibble är inte de små ordens mästare. Det står fullständigt klart efter denna replik.

Låt mig bara i all vänlighet tala om för fru Wibble att jag faktiskt deltog i den debatt som vi förde för ett år sedan i går, men då inte som utskottets talesman. Vi var dessutom i minoritet. Jag var inte ens vår grupps talesman, utan det var Göran Persson. Men jag tillåter mig ändå ha några synpunkter på fru Wibbles prognos om räntorna på statsskulden.

Budgetunderskottet gick upp med 190 miljarder och fru Wibble prognosticerade att räntorna på statsskulden skulle gå ner med 16 miljarder. Jag sade att det måste vara fel. De kommer att gå upp med minst 30 miljarder, sade jag i den debatten här i kammaren. Fru Wibble hade då, som finansminister, mycket annat att göra, och det har jag all respekt och förståelse för. Hon hade lämnat kammaren, och jag fick sedan föra denna debatt i medierna med en av fru Wibbles sakkunniga.

Jag fick rätt, visserligen inte riktigt rätt, för inte ens jag var så pessimistisk. Räntorna på statsskulden gick upp med 49 miljarder. Jag hade sagt att de skulle öka med minst 30 miljarder. Jag har varit med i dessa debatter förr. Det var detta jag kom att tänka på, när fru Wibble sade att det var första gången jag uppträdde som utskottets talesman. Så är det dessutom inte. Det är andra gången.

Man måste göra flera saker samtidigt, säger fru Wibble. Det är precis det vi försöker göra. Vi försöker angripa en lång rad problem samtidigt. Men för att få förståelse för det måste de åtgärder som vidtas upplevas som rimliga av folkflertalet i vårt land. Det är det fru Wibble, liksom Bo Lundgren, aldrig har förstått. Annars kommer vi aldrig att klara det. Det är en historisk läxa. Vårt land skulle tjäna på om ni – Bo Lundgren och Anne Wibble – lärde er den läxan.

Anf. 37 ANNE WIBBLE (fp) replik

Herr talman! Det som är svårt i ekonomisk politik är att få de åtgärder som man bedömer som nödvändiga, viktiga och bra att också framstå som acceptabla för medborgarna. Jag berömde Göran Persson för att han är pedagogiskt skicklig. Jag önskar att han ville ägna sin pedagogiska talang litet mera åt att förklara att för att det skall vara någon tyngd bakom kampen mot massarbetslösheten måste man kanske sänka en eller annan skatt, något man eljest gärna skulle se att man slapp. Då måste man ägna denna sin pedagogiska skicklighet åt att försöka förklara det, i stället för att hemfalla åt demagogiska uttryck om skattesänkningar och kapitalister. Det är klart att ingen förstår varför man skall underlätta företagens riskkapitalförsörjning om man förklarar det på det viset. Det är det socialdemokraterna har gjort, och det är också därför som kampen mot massarbetslösheten går dåligt. Det är därför det finns en betydande risk för att det hela landar i stor förskräckelse för Sveriges medborgare.

När man talar som utskottets talesman är anspråken på innehållet litet större. Det var därför jag var förvånad över att Arne Kjörnsberg

inte nämnde inflationsbekämpning, lönebildning, arbetsmarknadens funktionssätt och det under natten slutna avtalet. Jag tror nämligen att det finns en viktig uppgift i att nu förbättra arbetsmarknadens funktionssätt så att man kan ha en ekonomi som växer utan alltför stora löneökningar och prisökningar. Allt detta står också att läsa i regeringens olika dokument. Men problemet är att man avfärdar alla förslag som skulle leda till detta. Risken är då väldigt stor att priser och prisförväntningar inte bara stiger utan att de gör det i en allt ökande takt. Då går det illa med jobben.

Anf. 38 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Så kom då betygsättningen från fru Wibble. Innehållet i det jag sade var för tunt, det var felaktigt eller vad det nu var. Okej, jag tar till mig det. Men låt mig alldeles bestämt säga ifrån: Jag avgör själv vad jag skall säga som företrädare för den socialdemokratiska gruppen i finansutskottet. Jag avgör det själv, tillsammans med mina kamrater i gruppen. Fru Wibble skall inte bestämma det.

Herr talman! Vi talade klartext i valrörelsen. Vi sade: Ge oss ditt förtroende och vi skall sänka föräldraförsäkringen, höja värnskatten osv. Vi hade inte ett enda löfte om fler transfereringar eller bättre förmåner. Men vi bad om väljarnas förtroende för att göra detta och sedan sätta in alla våra krafter på att få ordning på ekonomin, få ner arbetslösheten och få upp sysselsättningen. Det kommer att ta lång tid. Jag sade det i en debatt med Bo Lundgren på Stora torget i Borås. Den direktsändes i lokalradion och finns säkert inspelad där. Jag sade att det kommer att ta lång tid. Det går fort att få upp arbetslöshetstalen, så att det blir massarbetslöshet. Men det tar lång tid att få ned dem. Vi ville säga det i klartext före valet, så att väljarna skulle veta vad vi står för. Det sade jag i debatten med Bo Lundgren och på många andra ställen.

Vi fick förtroendet. Nu sätter vi in våra krafter. Vi har höjt skatter och sänkt ersättningar så att det står härliga till. Vi har gjort det snabbt, därför att det var viktigt. Vi har satt in vår pedagogiska förmåga, framför allt herr finansministern. Vi andra har hjälpt till så gott vi har kunnat. Vi skall fortsätta med det, även om det gäller att sänka en eller annan skatt, exempelvis momsen på mat – det lovar jag fru Wibble.

Anf. 39 MATS ODELL (kds) replik

Herr talman! Jag har med Johan Lönnroth diskuterat de drakoniska nedskärningarna inom vård och omsorg som en koalition av Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna genomför här i Stockholms län. Jag läser i dagens utgåva av Aftonbladet: Gunnar, 80 år, för dyr att vårdas.

Jag vill nu ställa en fråga till Arne Kjörnsberg. I och med det nya gemensamma utgiftstak som kommer att läggas på för såväl stat som kommuner och landsting kommer tumskruvarna att dras åt ytterligare, framför allt för vården av gamla och långvarigt sjuka. Varför avvisar ni samtliga de kristdemokratiska förslagen till omfördelning av sparbetingen, så att vi hade kunnat tillföra ytterligare ca 6–7 miljarder till vård och omsorg?

Anf. 40 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Mats Odell är från detta område och känner naturligtvis till mycket bättre än jag vilken majoritet det var i Stockholms läns landsting förra perioden. Mats Odell kanske kan tala om i nästa replik vem som hade majoriteten då.

Jag kommer från Älvsborgs län. Vi har samma stora problem i landstinget där. Men Gunnar, 80 år, är inte för dyr att vårdas i Älvsborgs läns landsting. För mig är detta en etisk fråga. Vi som är friska och unga och har arbete måste vara beredda att avstå för att de arbetslösa, barnen, de äldre och de sjuka får den vård och omsorg som de rättmätigt kan kräva. Det är en för mig och mitt parti alldeles självklar fråga. Detta innebär inte att kommuner och landsting inte måste fortsätta det som brukar kallas vardagsrationaliseringsarbetet. Det måste fortsätta, annars kommer vi inte att klara det som skall göras gemensamt. Vi kan inte låna pengar till staten för att klara att inte ställa några krav på den övriga delen av den offentliga sektorn. Vi måste, hur besvärligt det än är, göra allting tillsammans.

Låt mig säga att jag tycker att Mats Odell tar upp en fråga som är av den digniteten att den inte bara berör det man eventuellt har innanför pannloben. Det känns också inne i hjärtat. Jag tycker att det är bra att Mats Odell lyfter fram sådant som lyfter politiken till en annan dimension.

Anf. 41 MATS ODELL (kds) replik

Herr talman! Det gläder mig naturligtvis att Arne Kjörnsberg tycker att detta är en etisk fråga och att det också berör hjärterötterna. Men frågan blir då än mer pockande: Varför är utskottsmajoriteten inte beredd att göra den omfördelning av besparingsbördan som vi kristdemokrater har föreslagit? Den skulle kunna frigöra resurser till vård och omsorg.

Arne Kjörnsberg talar om vardagsrationalisering. I Aftonbladet står det att sjukhuset snart inte har råd att ta emot akutpatienter. Jag kan inte gärna kalla det för vardagsrationalisering.

Jag vill gärna fråga Arne Kjörnsberg hur han tolkar den formulering som vi kristdemokrater glädjande nog har fått in i konvergensprogrammet, där det står att de kommunala verksamheterna – utbildning, hälso- och sjukvård samt vård och omsorg – däremot kommer att värnas, vilket förutsätter att de nödvändiga utgiftsminskningarna sker inom andra utgiftsprogram.

Hur vill Arne Kjörnsberg tolka den utfästelsen i konvergensprogrammet?

Anf. 42 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Jag blev litet besviken på Mats Odell när han öppnade tidningen och talade om Gunnar, 80, och att man inte kan ta emot akutpatienter. Han framställde det som om det var det jag menade med "vardagsrationaliseringar". Naturligtvis inser Mats Odell att det inte alls var det jag talade om.

Mats Odell säger att man så länge det någonsin går skall försvara vård, omsorg och utbildning – det som kallas verksamheter. Det är inte alls svårt för oss, Mats Odell. Men vi måste då ha kraften att klara det andra som är nödvändigt. Vi måste klara att skära i transfereringarna. Vi kan inte få både och. Det är dess värre så, med tanke på hur vår ekonomi ser ut.

Vi fattade ett sådant beslut på vår partikongress i Göteborg – det som inom vårt parti har kallats för Göteborgskongressen. Det är inte alls svårt. Vi står för det. Men detta är något som vi varje dag måste arbeta med. Det är inte en gång för alla givet. Låt oss tillsammans arbeta med det.

Det nya förslaget till skatteutjämning är ett led i en sådan strävan.

Anf. 43 ROY OTTOSSON (mp) replik

Herr talman! Först vill jag göra en rättelse. Arne Kjörnsberg hörde fel när det gäller arbetslösheten. Jag sade att majoriteten "förutspår" fortsatt hög arbetslöshet, som vi tycker är alltför hög – inte "föreslår". Så står det uppenbarligen inte i propositionen eller i betänkandet.

Vi är kritiska till att arbetslöshetstalen fortfarande ligger en bit över 5 %. De har gått under 7 % i dag, såg jag, och det är ju bra, men de måste bli lägre. Det är därför vi föreslår sänkt arbetstid. Det är därför vi föreslår en skatteväxling där man sänker arbetsgivaravgifterna och i stället höjer energi- och miljöskatterna. Det gynnar företag – inte minst tjänstesektorn som det pratas mycket om här. Det ger nya jobb.

Det vore intressant att höra Arne Kjörnsberg tala om hur han tänker sig minska arbetslösheten och vilka ytterligare åtgärder han tänker sig. Det måste ju till ytterligare åtgärder om inte det som förutspås i betänkandet blir sanning.

Jag vill också fråga Arne Kjörnsberg om hans syn på problemet kring valuta- och penningmarknaderna. Han kommenterade inte det i sitt anförande.

Varför inte sätta sig ned i en kommission eller kommitté och titta på problemet? Vi vet om att oroligheterna medför betydande riskpremier och gör att räntorna ligger högre än de borde. Det hämmar investeringarna. Det hämmar den ekonomiska återhämtningen.

Vi kommer att få leva med dessa stora skulder och denna känslighet en mycket lång tid framöver. Det finns all anledning att redan nu se hur man bättre kan hantera dessa problem. Vi är inte ensamma om det i världen.

Hur tänker Socialdemokraterna hantera detta, egentligen?

Anf. 44 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Det kändes bra att Roy Ottosson sade "förutspår" i stället för "föreslår". Jag hoppas att det i protokollet också står så. Jag är säker på att Roy Ottosson i varje fall kommer att se till det. Då släpper vi det.

Roy Ottosson frågar hur Socialdemokraterna skall få ned arbetslösheten. Tusen sinom tusen gånger har vi sagt det. Vi måste få upp till-

växten. Den skall vara ekologiskt uthållig, Roy Ottosson. Det är den enda möjligheten att totalt klara detta.

Men sedan måste vi låta tusen blommor blomma. Det kan vara avdrag, som regeringen nu håller på att utreda. Det kan vara det fru Wibble efterlyste, dvs. en eller annan sänkt skatt. Det kan vara en eller annan höjd skatt – vad det jag? Vi måste låta vår fantasi spela här.

Ingen i detta hus – i varje fall inte i denna kammare – har egna minnen från förra gången det var som det är nu. Jag har det inte. Men mina föräldrar har berättat för mig hur det var i motsvarande situation 1928, 1929 och 1930. Just därför att vi inte har de kunskaperna och framför allt inte de erfarenheterna måste vi låta fantasin spela och hjälpas åt, om vi skall klara detta.

Jag skall gärna säga några ord om penning- och valutamarknaden, Roy Ottosson. Jag får återkomma.

Anf. 45 ROY OTTOSSON (mp) replik

Herr talman! Jag ser inlägget när det gäller att åtgärda arbetslösheten som öppna dörrar till en seriös diskussion med Socialdemokraterna. Vi har naturligtvis stora förhoppningar att vinna bättre gehör för de förslag vi redan har lagt fram.

När Socialdemokraterna för fram just arbetslöshetsfrågan så kraftigt är det ändå otillfredsställande att man inte går fram med fler konkreta förslag. Man avvisar en så egentligen ganska självklar åtgärd som sänkt normalarbetstid, som genomförs i en rad andra EU-länder.

Sparandet på kommunerna är också märkligt. 9 miljarder tas bort för kommunsektorn. Det innebär att arbetslösheten ökar. Det är framför allt ungdomar som inte får jobb och inte kommer ut i arbete, enligt landstings- och kommunförbunden. Det kommer att medföra stora kostnader.

Varför inte i stället spara mera på bidrag och ersättningar till dem som ändå har det hyfsat ställt – normal- och höginkomsttagare och företag? Varför skall det gå ut så mycket i bidrag och ersättningar till dem som inte absolut måste ha det, när staten har så enormt dåliga finanser som nu?

Vi har möjligheten att verkligen på riktigt slå vakt om välfärdens kärna, som Arne Kjörnsberg säger sig vilja göra. Det är mig ett mysterium varför man vill spara på kommuner och låginkomsttagare när man kan spara på andra håll.

Anf. 46 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Herr talman! Först vill jag kommentera den internationella penning- och valutamarknaden. Jag förstår vad Roy Ottosson säger och känner, men intellektuellt inser jag vilka jättestora svårigheter som finns. Om ett enda land går ur samarbetet kommer det inte att fungera.

Göran Persson har vid upprepade debatter i denna kammare talat om att han själv och hans medarbetare i de olika internationella sammanhang där Sverige finns med exempelvis arbetar för att motsvarigheten till vår Finansinspektion skall förstärkas och för nya regler och bättre övervakning av aktörerna. Jag tror att det är den vägen vi får gå.

Det gläder mig att Roy Ottosson tar upp detta också ur en annan aspekt. Just på detta område – tydligare än på många andra områden – är internationellt samarbete avgörande för att man skall klara av problemen. Roy Ottosson har alldeles rätt i att det finns en internationell diskussion. Men det är lättare att säga än att göra, så låt oss fortsätta att fundera på det.

Jag vill sträcka upp ett varningens finger när det gäller sänkt normalarbetstid. Man skall inte tro att det löser problemet. Erfarenheter från Norge, som genomförde en sänkning, visade att det inte blev så. Folk jobbade mer övertid i stället. Jag tror inte att den vägen är framkomlig.

Anf. 47 PER-OLA ERIKSSON (c)

Herr talman! När riksdagen i dag debatterar och beslutar om inriktningen och ramarna för den ekonomiska politiken sker det med en betryggande majoritet här i kammaren. Vi slipper därmed också den riskfyllda osäkerhetsfas som hade hotat om Centerpartiet och Socialdemokraterna inte hade kunnat träffa en överenskommelse om den s.k. vårbudgeten.

Jag kan villigt erkänna, eftersom andra skall kunna följa vad vi politiker gör, att trots vår deklaration i höstas efter valet om en konstruktiv oppositionspolitik var det samarbete som etablerades mellan Centern och Socialdemokraterna långt ifrån självklart när riksdagens ledamöter tog julledigt i december 1994. Vi hade då genomlidit – det låter hårt att säga, men så var det – en politisk höst där regeringspolitiken i stor utsträckning präglades av återställare och vänstersvängar. På det ekonomisk-politiska området dominerade skattehöjningar. Bättre blev det inte i början av året med det riktade anställningsstödet, RAS. Alla utom arkitekten – vem det nu var – och Miljöpartiet förstod att det inte skulle bli någon succé.

Men fel i det förgångna får inte blockera möjligheterna att i samarbete lösa framtidens problem. I politiken krävs mer av förmåga att tänka framåt än att titta bakåt. Kort och gott – vi måste vända bladet för att skriva nästa kapitel.

I finansdebatten den 8 mars betonade jag att Sverige inte har råd med en politik där partierna avundsjukt bevakar sina revir. Jag efterlyste, som Arne Kjörnsberg tidigare påpekat, det politiska handslaget och långsiktiga lösningar. För Centerpartiet är det självklart att lägga partiegoismen åt sidan och sätta Sveriges bästa i förgrunden när vårt land befinner sig i en mycket allvarlig situation.

Centerpartiet har valt att ta ansvar i politiken genom att samverka med regeringen och Socialdemokraterna om den ekonomiska politiken. Det gäller kompletteringspropositionen liksom arbetsmarknads- och regionalpolitiken och det s.k. konvergensprogrammet. De uppgörelser vi gjort med regeringen utgör inget lappkast och ingen ny kurs för Centern. Vi gick till val på ett program där vi klart begärde mandat för att medverka till en bred nationell samling kring den ekonomiska politiken.

Självfallet hade vi helst önskat att vi kunnat verka för denna strävan i regeringsposition. Nu gick inte valet som vi önskade. Socialdemokraterna bildar ensamma regering, men har på egen hand inte en majoritet i kammaren. Valet försatte Centern i opposition, men innebar inte att vårt ansvar för landet därmed tog slut.

Faktum kvarstår – det behövs breda politiska lösningar för att ge Sverige en stabil politik som förmår att hindra statsskuldens ökning, åstadkomma balans i statens budget, skapa fler jobb så att arbetslösheten kan nedbringas och så att den sociala tryggheten uthålligt skall kunna värnas.

Tiden är samtidigt en knapp resurs, inte bara i människors liv utan också i det politiska systemets arbete med att sanera statsfinanserna. Om inte den riksdag som valdes hösten 1994 förmår att påtagligt stärka ekonomin kan den reala handlingsfriheten i den ekonomiska politiken vara förlorad innan folket valt nya representanter till denna församling.

Det gäller därför för oss alla att ta vara på möjligheterna att åstadkomma nationell samling. Det har Centerpartiet medverkat till under våren. Det är vi också beredda att göra på nytt. Ordspråket enade vi stå, söndrade vi falla, äger sin giltighet även i de ekonomisk-politiska sammanhangen och i kampen för Sveriges bästa.

Vårt motiv för att ta ansvar präglas också av omtanke om framtidens generationer. Med ansvar för kommande generationer finns det inget utrymme för tvekan när det gäller att pressa tillbaka budgetunderskottet och hejda statsskuldens ökning. Alternativet vore fortsatt hög arbetslöshet, ständig valutaoro, höga räntor och därmed bristande intresse för investeringar.

Herr talman! Det finns också ett ordspråk som säger att man inte skall ropa hej förrän man är över bäcken. Och det gör vi inte heller. Trots betydande insatser för att skapa balans i svensk ekonomi – såväl under fyrpartiregeringens tid som under innevarande mandatperiod – återstår åtskilliga politiska dagsverken att utföra de närmaste åren. Alltför hög räntenivå och för låg kronkurs kommer att bestå fram till dess att budgetunderskottet eliminerats och statsskuldens negativa utveckling brutits. Men det råder ingen tvekan om att vi närmar oss den tidpunkt då Sverige åter är på grön kvist.

Jag är övertygad om att samverkan under våren mellan Centerpartiet och regeringen redan gett oss en starkare krona och lägre räntor än vad vi annars skulle ha haft. Vi har också medverkat till att statsskulden nu kan stabiliseras snabbare och balans kan skapas i statens budget tidigare än vad någon har räknat med.

För att få ner utgiftstrycket är det nödvändigt med betydande strukturförändringar i de stora transfereringssystemen, därav förslagen om sänkt ersättningsnivå vid t.ex. arbetslöshet. Men verkligheten är samtidigt den, att många i vårt samhälle har så smala ekonomiska marginaler att lättnader i statens utgiftstryck måste kombineras med sänkt skatt så att enskilda hushåll har utrymme för en rimlig konsumtion. Det är nödvändigt både med tanke på rättvisa och med tanke på sysselsättningen.

Den sänkta matmomsen, som vi har kommit överens om, ger störst skattelättnader till de hushåll vars hushållsbudget belastas mest av matkontot. Det gäller i synnerhet barnfamiljer utan höga inkomster. I en samlad politik för att sanera statens finanser och åstadkomma en rimlig fördelning av de uppoffringar som en sådan sanering förutsätter har sänkt matmoms klara fördelar jämfört med andra alternativ.

Det är beklämmande att främst Vänsterpartiet sprider villfarelsen att det med enkla medel skulle gå att beskatta höginkomsttagare så att de breda folklagren slapp ta sin del för att sanera statens finanser. För det första visar man en grundläggande brist på insikt om strukturproblemen i ekonomin. För det andra skulle inte intäkterna bli i närheten av det tillräckliga om vi så belade alla inkomster över t.ex. 300 000 kr med 100 % skatt.

Vänsterpartiets plötsliga flykt från sitt tidigare krav på sänkt matmoms är också ett av de tväraste politiska kast som något parti har lyckats åstadkomma som jag har upplevt under min tid som riksdagsledamot. När en rejäl skattesänkning, som också tar ner inflationen, äntligen riktas till grupper med smala ekonomiska marginaler protesterar Vänstern och Högern samtidigt.

Jag har valt att gå tillbaka och studera Vänsterpartiets uppfattning i momsfrågan under årens lopp. Den 4 juni 1986 pläderade Inga Lantz, visserligen då som representant för Vänsterpartiet kommunisterna, att momsen på maten måste tas bort. Den 5 juni 1986 pläderade också dåvarande ordföranden Lars Werner att momsen på mat skulle slopas.

Den 1 april 1987 höll Tommy Franzén ett inlevelsefullt anförande där han betonade att Vänsterpartiet under många år slagits för borttagande av momsen på mat. Jan Jennehag höll ett lika engagerat anförande den 30 april 1988. Lars Bäckström höll den 13 juni 1990 ett engagerat anförande med krav på att momsen på mat skulle slopas. Han fortsatte att driva samma krav den 10 april 1991. År 1992 talade också Lars Bäckström i samma ordalag.

Det är intressant att se vad Vänsterpartiet nu gör. Nu ändrar man totalt uppfattning i den fråga som man har sagt sig kämpa för så länge. Men Vänsterpartiet måste också bestämma sig. Först och främst har vi klargjort att vi i Sverige inte kan arbeta med alltför många momsnivåer. Vi har möjlighet till tre momsnivåer. Nu har Vänsterpartiet accepterat en pressmoms på lägre nivå. Men då måste också Vänsterpartiet bestämma sig hur man skall ha det med de andra momssatserna. Skall man höja matskatten, eller slopa turistmomsen? Eller är det något annat man vill åstadkomma? Jag tycker att Vänsterpartiet är skyldiga en förklaring på den punkten.

Att det finns krafter till höger som anser att skattesänkningar främst skall ske på förmögenheter och kapital är välkänt. Men att Vänsterpartiet lämnar sin egen politik för att kunna odla populism om ersättningsnivåerna i trygghetsförsäkringarna är för mig obegripligt. Särskilt som alternativet var höjd matskatt till 25 %. Vänsterpartiets agerande är det yttersta beviset på att Vänsterpartiet inte är moget ansvar, inflytande och ledarskap i svensk politik. Man byter politik bara för nöjet att få odla missnöje och populism.

Herr talman! Med en sådan inriktning är och förblir Västerpartiet hänvisat till populism och politikens bakgård.

Det finns alltjämt två huvudproblem i svensk ekonomi. Det är dels den svaga efterfrågan på hemmamarknaden, dels den höga arbetslösheten.

Den förstnämnda faktorn tycks de som efterlyser ännu kraftigare åtstramningar inte alls ta med i beräkningen. Ytterligare indragningar av köpkraften för hushållen skulle bryta den uppåtgående konjunkturen och allvarligt skada ekonomin.

Den andra faktorn, arbetslösheten, måste mötas med en ekonomisk tillväxt. Därför behöver Sverige företagare som hyser framtidstro när det gäller den egna verksamheten och för landets utveckling. Vi behöver fler företagare, och fler av de företagare som vi redan har borde få bättre incitament att göra nysatsningar. Vi behöver också öka det personliga ägandets roll och betydelse.

Statsminister Ingvar Carlsson betonade vid Industriförbundets årsmöte nyligen att det är särskilt viktigt, och jag citerar nu ur hans manus, att "Skatter, arbetsrätt och konkurrenslagstiftning måste utformas för att främja företagandet". Som centerpartist är jag helt enig med regeringschefen om denna principiella hållning.

Därför är det också viktigt att denna hållning får ett tydligt genomslag i snara och konkreta politiska beslut. I höstens tillväxtproposition förutsätter jag beslut som underlättar den för nyföretagandet och företagsutvecklingen, och därmed för sysselsättningen, så viktiga riskkapitalförsörjningen. Under våren har vi nu enats om att återinföra kvittningsrätten och att införa ett temporärt riskkapitalavdrag.

Men jag tycker att det finns skäl att vi lägger ribban högre, och jag vet att det finns sådana sympatier och värderingar också inom socialdemokratin. Det finns starka skäl för att införa en enkelbeskattning, främst för småföretag och onoterade företag inklusive kooperativa företag.

Vi har möjlighet att lära av de erfarenheter som gjorts i Norge. Det är Centerns uppfattning att en sådan reform ligger väl i linje med statsministerns ord på Industriförbundets årsmöte. Vi är också beredda att ge en sådan permanent åtgärd för företagsutvecklingen, och därmed för sysselsättningen, högsta prioritet.

Det är också viktigt att vi kan få till stånd en enighet om arbetsrätten. Ingen kan ha intresse av den situation vi har haft en längre tid med nära nog kroniska låsningar såväl i politiken som mellan arbetsmarknadens parter om arbetsrätten. Låt oss därför tro på att det skall gå att finna bättre regler för provanställning, för visstidsanställningar vid arbetshopning och för återanställning – regler som både arbetsgivare och arbetstagare finner rimliga.

Från Centerns sida tillmäter vi såväl företagsskatternas utformning – så att de främjar nysatsningar och expansion – som arbetsrätten avgörande vikt. Vi fäster också avgörande betydelse vid att en skatteväxling kan åstadkommas. I konvergensprogrammet anges den politiska viljeinriktningen på den här punkten med följande ord: "Sverige eftersträvar att bland annat tillgodose miljöhänsynen genom ändring av skattestruk-

turen, så att skattebelastningen på arbetskraften lättas och beskattningen på miljöstörande utsläpp minskas."

Sett med Centerns ögon är det naturligtvis glädjande att en bred majoritet i riksdagen uttalar sig för en sådan lösning. Det är också med stor tillfredsställelse vi nu ser att det gått att skapa en bred parlamentarisk uppslutning för Sveriges konvergensprogram. Det är bra att fyra av riksdagens sju partier står för det gemensamma resultatet och att det i övrigt också finns en bred samsyn om de budgetpolitiska målen som anges i konvergensprogrammet. Även på den här punkten är den nationella samlingen viktigt när vi skall slåss för svenska intressen utomlands.

Bo Lundgren från Moderata samlingspartiet sade inledningsvis att det gäller att hänga med i tätklungan ända till slutet. Det är självklart, Bo Lundgren. Men Bo Lundgren och Moderata samlingspartiet väljer ju att ställa sig vid sidan av när vi andra skall forma konvergensprogrammet.

Herr talman! Med dagens beslut om innehåll och inriktning av den ekonomiska politiken har vi förutsättningar för att lägga en bra grund för att nå de budgetpolitiska mål som det nu tycks råda stor enighet om. I det arbetet har Centern valt att agera aktör i stället för att vara passiv åskådare.

Därför ber jag till sist att få yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande.

Anf. 48 ROY OTTOSSON (mp) replik

Herr talman! Låt mig säga några ord om RAS, det riktade arbetsmarknadsstödet. Vi i Miljöpartiet var kritiska till det. Vi trodde aldrig, och tror fortfarande inte, att det skulle ge några nya jobb. Däremot kunde vi tänka oss ett mer begränsat stöd i syfte att rotera in långtidsarbetslösa så att de inte rotar sig i långtidsarbetslösheten. Det är närmast en social åtgärd. Vi beräknade i vårt ursprungliga förslag en betydligt lägre summa än vad regeringen hade föreslagit i propositionen.

Uppgörelsen mellan Miljöpartiet och regeringen innebar att regeringen backade med 2 miljarder från sitt ursprungliga förslag. Som verkligheten nu visar sig vara närmar det sig ännu mer Miljöpartiets ursprungliga förslag på det här området. På köpet fick vi ett allergisaneringsprogram på 2 miljarder kronor som ger byggjobb för bättre miljö och hälsa. Det är riktiga jobb. Det ger varaktiga förbättringar för många människor som har problem.

Jag vet att Centerpartiet tycker att detta är bra. Summan av den uppgörelsen borde väl ändå vara, Per-Ola Eriksson, att ni från Centern tycker att resultatet, som det nu blev, egentligen blev väldigt bra?

Anf. 49 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! Jag har inget emot att man satsar på miljöåtgärder, allergisanering osv. Det var åtgärder som vi började med under vår tid i regeringsställning, och det är frågor som vi också därefter har drivit.

Men jag tycker att användningen av RAS-pengarna hade kunnat få en annan utformning, Roy Ottosson. Jag har tidigare kritiserat det. Nu

har vi facit i hand. Det blev inte särskilt mycket, men det tillhör nu det förgångna. Vi behöver inte bråka om det. Jag konstaterar bara att i den uppgörelse som vi nu har gjort med Socialdemokraterna har vi varit med om att finansiera den lilla del som RAS-satsningen ändå innebar. Det har blivit några tusen jobb, men jag tycker att vi hade fått bättre nytta av pengarna med en annan utformning. Men det tillhör det förgångna. Låt oss lägga det åt sidan och skriva nästa kapitel i riksdagens politiska historia.

Anf. 50 ANNE WIBBLE (fp) replik

Herr talman! Per-Ola Eriksson började med att säga att det är bra med breda lösningar och samarbete för att lösa problem. Det är i hög grad bra med samarbete och breda lösningar för att lösa problem. Men det är inte bra om samarbetet och de breda lösningarna innebär att problemen inte löses. Det är inte bra om samarbetet och de breda lösningarna innebär att Sverige fastnar i massarbetslöshet. Tyvärr finns det alltför många tecken på att detta riskerar att bli resultatet.

Per-Ola Eriksson gjorde ett nummer av att räntor och kronkurs har förbättrats sedan överenskommelsen mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet träffades. Det har de förvisso, men de har förbättrats mindre i Sverige än i många andra länder. Det är huvudsakligen styrt av USA. Jag förmodar att Per-Ola Eriksson inte vill ta åt sig äran för ränteutvecklingen i Spanien.

Det är väldigt bra att lösa problem. Per-Ola Eriksson sade att det var viktigt med fyra partier bakom konvergensprogrammet. Jag tror faktiskt ändå att det inte är antalet partier som räknas, utan innehållet. När man vill skapa förtroende för konvergensprogrammet tror jag att det är en försvårande faktor att flera av de partier som står utanför vill göra mera, vill gå snabbare fram i budgetsaneringen och framför allt vill lägga kraft bakom kraven på insatser för tillväxt. Jag tror att det är väl bekant att Sveriges ekonomiska problem inte går att lösa utan en uthållig tillväxt, och detta finns inte.

Per-Ola Eriksson försökte göra en poäng av att vara vänlig mot småföretagen. Låt mig ställa en enda fråga om momsbetalningsrutiner. Vad skulle Per-Ola Eriksson säga om han avkrävdes inkomstskatt innan inkomsterna kommit? Detta är precis vad ett stort antal företagare kommer att drabbas av med de förslag som Per-Ola Eriksson och Centerpartiet står bakom. Jag tycker att det är en nonchalans mot mindre och medelstora företag som överträffar mycket.

Anf. 51 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! Får jag börja med den sista frågan. Jag upplevde att Anne Wibble tog ett debattinlägg mot sig själv, eftersom Anne Wibble tillhörde den regering som tillsatte momsutredningen och som ville få förändrade momsrutiner. Motiven för den utredningen var ju statsfinansiella. Man ville få in mera skatteinkomster till staten.

Det får ju, vännen Anne Wibble, vara någon måtta på att byta fot från ett år till ett annat.

Anne Wibble sade att det behövs breda lösningar. Jag har haft anledning att i en annan roll gå också Anne Wibbles ärenden för att skapa största möjliga bredd på de politiska besluten. Det blev inte särskilt brett i fjol våras, men vi lyckades till slut. Det verkar nästan som om Anne Wibble tycker att det var för brett och att det hade varit bättre med något annat. Jag vet inte.

Jag tycker ändå det är viktigt att komma ihåg att det vi nu gör är att visa politiskt ansvar för att ta ner budgetunderskottet, få stopp på statsskuldens ökning och minska räntebördan på såväl företagare som enskilda hushåll.

Vi måste göra detta också för att få i gång sysselsättningen, få ökad tillväxt i ekonomin, förbättra riskkapitalförsörjningen osv. Jag tycker att Centerpartiet tar vara på det goda från Anne Wibbles tid och för det vidare till den här mandatperioden. Det borde glädja Anne Wibble.

Om konvergensprogrammet: Om Anne Wibble tycker att detta var för litet och att det behövs mer, varför är inte Anne Wibble med och tar det första steget på den svåra vägen att få ned budgetunderskottet och få ordning på svensk ekonomi? Om man vill så mycket, varför tar man inte det första, lilla steget?

Anf. 52 ANNE WIBBLE (fp) replik

Herr talman! Per-Ola Eriksson är duktig på att svänga sig med orden, men det får faktiskt vara någon måtta på vad han säger. Utredningsdirektiv är inte regeringsförslag. Det borde Per-Ola Eriksson veta bättre än många andra.

Om man lägger detta ovanpå alla andra skatteökningar för mindre och medelstora företag som Per-Ola Eriksson brukar säga sig ömma för, men som han nu drabbar med den ena pålagan efter den andra, så är det faktiskt en nonchalans mot just de enskilda människor som tidigare har varit Centerpartiets vänner men som jag nu tror inser att resultatet av Centerns medverkan bara blir mera skatter och svårare betalningar, krångligare arbetsrätt och annat.

Per-Ola Eriksson säger att Folkpartiet borde vara med och ta olika första steg. Ja, vi skulle mycket gärna vilja få genomslag för flera av de steg vi har föreslagit.

Vi skulle oerhört gärna få genomslag för litet mera besparingar, litet mindre skatteökningar. Vi skulle oerhört gärna vara med och ta ansvar för att få en enklare arbetsrätt som gör det möjligt för enskilda företagare att anställa fler människor och få bukt med massarbetslösheten. En bra politik skulle vi mer än gärna ställa oss bakom.

Vi gjorde stora ansträngningar med konvergensprogrammet, men eftersom det bara är ord, där det tyvärr är alltför sannolikt att det inte blir någonting, kanske t.o.m. motsatsen till orden, så kan vi inte vara med som Per-Ola Eriksson och köpa grisen i säcken.

Jag tror att det är ett klokt beslut av Folkpartiet, och jag hoppas att Per-Ola Eriksson och Göran Persson och andra ändå kan förmås att successivt tänka om. Nu börjar det bli väldigt bråttom om Sverige inte för mycket lång tid skall fastna i en mycket hög arbetslöshet.

Anf. 53 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! Anne Wibble är inte heller så dålig på att svänga sig med orden. Nu har inte Anne Wibble någon mer replik, men låt mig säga att det verkar litet ologiskt av Anne Wibble att tillsätta en utredning om hon inte menade någonting med den. Det är väl att i onödan kasta bort tid och arbete på någonting som inte skall bli av. Det fanns faktiskt i utredningsdirektiven, som Anne Wibble skrev under, motiv för denna utredning. De motiven kan inte ha minskat nu, ett år senare.

Nej, Anne Wibble, det där är litet för billigt för att jag skall ta det till mig. Jag tycker det är synd att vi måste käbbla om den biten.

Centern står för en politik som värnar småföretagen. Vi har nu tillsammans med Socialdemokraterna kommit överens om två viktiga åtgärder som främjar villkoren för att nystarta företag. Dels återinförs kvittningsrätten, dels får vi ett riskkapitalavdrag.

Sedan diskuterar vi också ytterligare åtgärder. Det finns i budgetpropositionen och kompletteringspropositionen ytterligare åtgärder, pengar som är avsatta för skattelindringar för främst små och medelstora företag. Det handlar också om en arbetsrätt som tar hänsyn till de små företagens villkor och arbetssituation. Men det är också viktigt att komma ihåg att se till att få lösningar som håller över tiden, så att vi inte byter system från ett år till ett annat.

Jag beklagar att Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet rev upp de beslut som vi fattade under förra mandatperioden. Men man skall inte gråta över spilld mjölk. Vi konstaterar att det finns en kommission som skall titta på det här. Jag är full av tillförsikt att vi skall kunna hitta en gemensam lösning som även kan tillfredsställa stora delar av de grupper som Anne Wibble företräder.

Anf. 54 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Herr talman! Vi har inte ändrat uppfattning om matmomsen, Per-Ola Eriksson. Det är fortfarande en av de skattesänkningar som har bäst fördelningspolitisk profil. Hade vi varit populister hade det varit enkelt för oss att peka på t.ex. förslaget att höja inkomstskatten med 5 % för dem som tjänar över 300 000 kr och ställa upp på sänkningen av matmomsen. Anledningen till att vi säger nej den här gången – och det känns jobbigt att behöva säga nej – är att ni kombinerar detta förslag med att sänka inkomsterna för dem som ligger allra lägst, de sjuka och de arbetslösa.

Sedan säger Per-Ola Eriksson en intressant sak. Han kallar detta med a-kassan för en strukturförändring. Är han överens med Göran Persson om att detta är en strukturförändring? Jag trodde att det var en besparing. Är det fråga om det ena eller det andra?

Sedan skulle jag gärna vilja veta hur det kom sig, Per-Ola Eriksson, att ni inte orkade med att ställa upp på det stora programmet, som vi tillsammans med regeringen genomförde i höstas. Varför orkade ni inte vara med då på EU-finansieringen? Sedan hakade ni på här på slutet, vilket i och för sig var bra, men varför orkade ni inte då?

Nu har ni presterat 4 miljarder netto utöver de 114 miljarderna. Det är väl inte så fruktansvärt mycket att skryta med, Per-Ola Eriksson. Det

är faktiskt vi som har tagit ansvar för saneringen av statsfinanserna, den stora och tunga biten.

Anf. 55 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! Nu kvarstår faktum, Johan Lönnroth, att när Vänsterpartiet hade chansen att verkligen biträda ett förslag om sänkt moms på maten, då orkade man inte. Man försöker nu glida undan genom att koppla det till en annan fråga. Jag tycker det är för enkelt.

Dessutom måste Johan Lönnroth och Vänsterpartiet bestämma sig. Hur skall ni ha det med momssatserna i framtiden? Om ni nu accepterar att vi skall ha en lägre momssats för pressen, då måste ni bestämma er om ni skall höja nuvarande matmomsen från 21 till 25 % eller om ni skall ta bort turistmomsen. Vi kan inte ha en flora av olika momssatser. Där är Johan Lönnroth, där är Gudrun Schyman, där är Vänsterpartiet oss ett svar skyldiga.

Sedan till finansieringen av EU-medlemsavgiften. När ni i höstas tog upp en del i EU-finansieringen handlade det om höjda arbetsgivaravgifter, höjd skatt på arbete. Det kunde vi för vår del inte biträda. Det lades inte heller fram något annat förslag. När det nu gäller hela paketet om EU-finansieringen har vi fått gehör för de krav som vi ställde under resans gång. Då kan vi ta det stora greppet.

För att sanera svensk ekonomi måste vi få en bättre ekonomisk tillväxt. Vi måste få sambandet mellan miljö och ekonomi tydligt klarlagt och också leva därefter. Konvergensprogrammet har den inriktningen. Det är synd att Johan Lönnroth i populismens tecken inte vill vara med i denna del.

Anf. 56 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Herr talman! När Centern ställer upp och säger sig ta ansvar i hela landets intresse är det på ett märkligt sätt sammankopplat med vissa frågor. Det var i fråga om jordbruksstödet ni ville vara med. När vi var inne på att ta bort fastighetsskattehöjningen på jordbruksfastigheter ställde ni upp. Det kan inte vara en slump, Per-Ola Eriksson, att det är där som ni ställer upp. Det är selektiv populism, riktad på en mycket bestämd intressegrupp.

Till sist vill jag ställa en fråga till Per-Ola Eriksson. Jag vet att Lars Bäckström tidigare tagit upp den här saken med andra centerpartister, men jag skall bara kolla om Per-Ola Eriksson har förstått det. Efter franska revolutionen fanns det i franska parlamentet en vänster och en höger, och sedan fanns det de som satt i mitten. De kallades för le marais. Jag är bara litet nyfiken på om Per-Ola Eriksson har lärt sig vad le marais betyder.

Anf. 57 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! Johan Lönnroth skall ha en sak klar för sig, och det är att när det krävs ordentliga åtstramningar i ekonomin, tuffa tag för att sanera, då orkar Centern men då stiger Vänsterpartiet av. Vänsterpartiet var med i höstas då det handlade om att höja skatter för enskilda, företagande och produktion. Nu kan vi aldrig lösa Sveriges ekonomiska

problem genom skattehöjningar, det krävs besparingar. Men det krävs förstås en och annan skattehöjning på miljöförstörande verksamhet, därav höjd koldioxidskatt, höjd skatt på kärnkraftsel. Där misslyckades Vänsterpartiet, men nu löser vi problemen.

När Vänsterpartiet såg hur opinionssiffrorna började rusa i höjden, gjorde man säkert en strategisk bedömning. Nu skulle Vänsterpartiet inte iklä sig ett sådant ansvar som kan kosta några politiska opinionspoäng. Man väljer den lätta vägen, populismen, står vid sidan av, tittar på och kritiserar. Inte ens när Vänsterpartiets hjärtefrågor kommer på tal orkar man, utan man försöker kliva ur. Jag tycker att det är beklämmande. Vänsterpartiet har under våren visat att man inte är mäktig ett tufft politiskt ansvarstagande i en svår ekonomisk tid. Det visste vi sedan tidigare, nu har vi fått det bekräftat.

Anf. 58 BO LUNDGREN (m) replik

Herr talman! Per-Ola Eriksson sade inledningsvis att politiken under hösten präglades av återställare och vänstersvängar. Man höjde bl.a. skatterna med 55 miljarder kronor. Per-Ola Eriksson sade att man inte kan lösa Sveriges problem genom skattehöjningar – nog så rätt. Centerpartiet har nu accepterat vänstersvängarna, återställarna och skattehöjningarna som en bas för det fortsatta politiska arbetet. Därmed har Centern ett lika stort ansvar som någonsin Göran Persson och Johan Lönnroth i det avseendet.

Per-Ola Eriksson sade att det personliga ägandet är väldigt viktigt. Ändå är Centern med på en förändring av reglerna för det enskilda pensionssparandet, som inte bara innebär att man ändrar reglerna vid kommande årsskifte, utan man går in med en stopplagstiftning som gör att man bryter ingångna avtal rakt upp och ner. Var är känslan för det personliga ägandet och trygghet?

Per-Ola Eriksson talar om att det som krävs för tillväxt och nya jobb är företagare som hyser framtidstro. Det är visst bra att man på marginalen, nog så viktigt, kan återställa återställarna vad gäller kvittningsrätten, kan komma fram med ett riskkapitalavdrag. Skulle man lyckas göra någonting åt dubbelbeskattningen vore det naturligtvis också bra. För övrigt överensstämmer den norska modellen i alla delar med den som infördes under den tidsperiod då Per-Ola Eriksson och jag samverkade. Men löneskatterna höjs med 6 miljarder. Sjukförsäkringsavgiften, som är en ren inkomstskatt och som dessutom kostnadsmässigt betyder mer för de längre inkomsttagarna, skall höjas med 14 miljarder kronor. Momsen har, som Anne Wibble sade, höjts, likaså fastighetsskatten på kommersiella lokaler med risk för fastighetskris, kostnader för detaljhandeln. Vad är det Centern har accepterat egentligen? Jo, det är vänstersvängarna, återställarna och skattehöjningarna. Det beklagar jag.

Anf. 59 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! En sak är viktig i det politiska arbetet, och det är att man inte byter system från en månad till en annan. Bo Lundgren liksom många andra talar om fasta och stabila spelregler.

Jag beklagade vissa beslut som riksdagen fattade i höstas. Men det blir ju inte bättre och vi får inte stabilare spelregler om man någon månad efteråt fattar nya beslut och så fort det blir regimskifte åter fattar nya beslut. Så har vi hållit på under en lång följd av år i Sveriges riksdag. Vad som nu behövs är det politiska handslaget som sträcker sig över en längre tid. Det krävs också blocköverskridande uppgörelser. Jag vet att Bo Lundgren har svårt för sådant. Han kanske ändå inte är den i Moderata samlingspartiet som har svårast för det, men han tillhör kanske inte dem som står på barrikaderna för att hitta blocköverskridande lösningar.

När det gäller pensionssparandet gör sig Bo Lundgren som vanligt till en apostel för dem som har de bästa villkoren. Vi gör ett ingrepp, men det drabbar framför allt höginkomsttagarna. När man skall göra så kraftiga ingrepp i transfereringssystemet som det nu är fråga om – sänkta ersättningsnivåer, sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring osv. – då är det rimligt att vi som har det bättre ställt tar vår del av bördan. Jag kan på den här punkten till fullo instämma i det anförande som Arne Kjörnsberg hade i dag om lönesystemet för de högst avlönade i detta samhälle. Det sticker i ögonen. Jag tycker att Bo Lundgren också borde ha litet mer av fördelningspolitisk känsla i sitt agerande när han skall forma skattepolitiken och den ekonomiska politiken.

Anf. 60 BO LUNDGREN (m) replik

Herr talman! Jag är beredd att försöka förklara varför man inte skall ha extra hög skatt på exempelvis utdelningar. Det gör att människor tappar jobb men får inte nya jobb. Jag är beredd att ta det ansvaret utan att förfalla till relativt enkel populism.

När det gäller pensionssparandet kan jag konstatera att under mina tre år som ansvarig för skattepolitiken föreslog Per-Ola Eriksson aldrig någonsin att man skulle ändra reglerna för pensionssparandet. Lägg dessutom märke till att när vi ändrade reglerna för efterlevandepensioneringen var det underförstått att vi inte skulle ändra de regler som fanns för avdragsrätten för pensionsförsäkringar därför att många kvinnor kanske behövde skaffa sig kompletterande skydd. Det kan säkert finnas en hel del med höga inkomster som pensionssparar, men det finns många, inte minst kvinnor, som gör det utan att ha höga inkomster men som ser att avtalen kan bli brutna. Det kan också vara belopp som överstiger det avdragsutrymme som finns. När det gäller de fasta spelreglerna bryr man sig inte ens om att vänta till årsskiftet, utan här skall man in med en stopplagstiftning rakt upp och ner.

Per-Ola Eriksson säger att det är viktigt att man inte byter system. Jo, vissa system måste man byta. De system som vi hade under 1970- och 1980-talen ledde oss in i krisen, som vi var på väg ur under den förra mandatperioden, men dem återinför man nu. Stor offentlig sektor totalt sett vad gäller verksamheten, höga skatter, regleringar – allt detta är ju att återställa ett system som leder till massarbetslöshet.

Ett politiskt handslag som enligt egna bedömningar gäller någonting i kompletteringspropositionen – som Per-Ola Eriksson står bakom –

leder till en arbetslöshet för 500 000 människor om fem år och fortsatt massarbetslöshet är ett politiskt handslag som saknar riktigt innehåll.

Anf. 61 PER-OLA ERIKSSON (c) replik

Herr talman! Man skall komma ihåg en sak. Det är, och jag tror att Bo Lundgren delar min uppfattning, att vad Sverige i dag behöver är fler företagare, fler småföretagare och goda betingelser för näringslivet, för att skapa en ekonomisk tillväxt.

Vi är beredda att medverka, nu liksom under förra mandatperioden och tidigare, till åtgärder som just främjar näringslivet och de små företagen. Den uppgörelse vi har med regeringen på den punkten manifesterar också en gemensam syn på de här frågorna. Jag tycker att det är bra. Vi har inte alltid varit överens med socialdemokraterna på denna punkt, men nu finns det ett gemensamt paket, och det hälsar jag med tillfredsställelse.

Det gör att när vi får tillväxt i ekonomin, kan arbetslöshetskön börja förkortas. De nya jobben skall komma till i det privata näringslivet, inte i den offentliga sektorn, och därom råder ju i denna kammare en bred politisk samsyn.

Det är också viktigt, och jag vill betona det, att det finns ett område som är underskattat när det gäller att skapa nya jobb, och det är miljöområdet. Miljöföretag och miljöteknologi kommer att tillhöra framtidens viktigaste tillväxtområden. Det är bra att man i kompletteringspropositionen, och ännu tydligare i konvergensprogrammet i vårt samarbete med regeringen och andra partier – kds och Miljöpartiet har bidragit – så tydligt markerar betydelsen av miljösektorn och av en skatteväxling. Detta är krav som vi skall driva i Sverige, men också ute i det europeiska sammanhanget.

Anf. 62 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag skall göra det ganska enkelt för mig i dag. Jag skall nöja mig med att göra några reflexioner med anledning av dagens debatt.

Jag kan börja med att tacka finansutskottet, dess ledning, dess ordförande, dess vice ordförande och dess talesman här i dag Arne Kjörnsberg för ett utomordentligt bra samarbete. Jag vill också tacka finansutskottets kansli för ett utomordentligt bra arbete med en viktig riksdagsprodukt, som lägger fast riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Tack för det.

Jag skall också rikta ett särskilt tack till Centerpartiet från regeringens sida, för ett väldigt konstruktivt samarbete under våren. Detta samarbete, har jag funnit, har stuckit hål på åtminstone en myt, som har funnits i svensk politik. Det har ju låtit så, att det har varit omöjligt att ha med Centern att göra. De är så fruktansvärt dyra. De klarar inte att ta ansvar för ekonomiska beslut. Och av och till har det ju framskymtat, framför allt i den borgerliga pressen, att det var Centerns fel att Anne Wibble inte orkade regera.

Efter att ha arbetat tillsammans med centerpartisterna under några mycket pressade veckor kan jag konstatera att Centern är ett parti base-

rat i en folkrörelsetradition där man också orkar göra sådant som kräver att man förklarar för de egna, och för andra, att saker och ting inte alltid är så enkla. Jag tror att det var andra krafter i den andra regeringen, mot bakgrund av den här erfarenheten, som stod för den statsfinansiella slappheten.

Jag vill också göra den reflexionen med anledning av dagens debatt, att det nu sprider sig en ton av optimism. Det är klart att jag hälsar den välkommen. Dum vore jag annars, efter ett arbetsår som har varit mer pressat än kanske för någon annan. Så det är klart att jag gläds åt alla de positiva signaler som kommer om svensk ekonomi.

Arne Kjörnsberg har pekat på dem: Arbetslösheten sjunker, inte så snabbt som vi vill, men den sjunker; den är under 7 % just vid dagens sammanträde. Bytesbalansen visar rekordöverskott. Räntorna pressas sakta men säkert tillbaka. De offentliga finanserna förbättras snabbare än vad någon trodde var möjligt så sent som för ett år sedan.

Om någon i valrörelsen hade sagt att det fax, som dåvarande statsministern lät fladdra runt i huvudstaden i augusti månad, var baserat på en fullständig felsyn – det var inte 1998 som statsskulden skulle stabiliseras utan 1996 – hade ingen trott det. 1998 var dåtidens visdom, med alla akademiska ekonomer och alla bankekonomer som legitimitet för resonemanget. Det var 1998 det skulle göras. Nu gör vi det 1996, och det är bra.

Allt sådant där kan man glädja sig åt och ta till sig. Jag vill naturligtvis också personligen tacka för alla de komplimanger om pedagogisk klarhet och styrka som har getts härifrån talarstolen i dag. Det kan man också bära, särskilt om man är tjänstledig studiesekreterare i Arbetarnas bildningsförbund.

Men jag vill trots det säga att faran icke är över. Vi får inte göra misstaget nu att vi kastar oss baklänges och säger: Nu vilar vi, nu lägger vi oss ner. Fortfarande släpar Sverige, under flera år framöver, på en skuld som gör att vi kommer att vara mer sårbara än många andra länder för sådant som ligger utanför vår egen kontroll.

När det rasar i Mexico, när någon galning spekulerar i en östasiatisk bank, när en europeisk regering får problem med sin inrikespolitik eller när amerikanarna inte klarar ut sina budgetförhandlingar i kongressen kan vi mycket väl också i fortsättningen vara i en situation då vi kan komma att påverkas mer än andra. Det ligger utanför vår kontroll, men är en direkt effekt av den skuldsättning vi har.

Faran är icke över. Den som är satt i skuld är icke fri. Vi är satta i skuld. Vi är ännu icke fria.

Vi är på väg åt det hållet. Men vi kommer inte att komma dit om allvaret i krisbekämpningen nu förbyts i någon slags känsla av att det nu kommer en skördetid, att vi nu skall flytta över tyngdpunkten på tillväxtfrågor. Med tillväxtfrågor menar vi då att vi skall börja sänka skatter och dra på med nya statsutgifter. Om det är det som ligger i förlängningen, då vill jag bestämt varna.

Jag kommer icke att medverka till, och den regering jag tillhör kommer icke att medverka till, att det vi nu har uppnått av statsfinansiell sanering förfelas eller på något sätt slarvas bort.

Nu skall vi ta hem det vi har gjort, och vi skall se till att vi kan gå ut i en valrörelse 1998 där vi kan peka på att statsfinanserna är sanerade.

Jag vill också säga att när vi har en situation av relativ medgång, som vi just nu har, känns det bra med uppslutningen. Men återigen: Reflexionen är den att när det stormade som värst, i april månad, var det inte så många som dunkade i ryggen i den här kammaren. Då var det Centern som ställde upp, och det kommer vi inte att glömma. Men nu är det lätt!

Jag förvånas över Folkpartiets strävan efter att ansluta sig till högern. Det är obegripligt. För mig har Folkpartiet traditionellt varit vänster, frisinne och liberalism. Men med mycket säker hand och med ett mycket stadigt grepp om sin riksdagsgrupp för Anne Wibble Folkpartiet in i högerns skugga.

Den som finns i skuggan, Anne Wibble, växer inte. Den som finns i skuggan tynar sakta bort.

När Folkpartiets argument i framtiden är att de gör det Moderaterna gör kommer folk att säga: Varför då inte direkt rösta på Moderaterna?

I marknadsföringen finns det en term för det: *me too*, mig också. Det gäller för varumärken som är hopplöst mindre än den dominerande på marknaden. Det är den dominerande som man som konsument alltid köper. För att man skall köpa det lilla varumärket måste reklamen vara *me too*, mig också. Det är Folkpartiets position – självvald, men för de flesta som följer det hela uppenbarligen helt obegriplig.

Till Vänsterpartiet vill jag säga att jag har satt värde på konstruktiva samtal under hösten. Det finns ingen anledning att slänga igen några dörrar. Men det finns i Vänsterpartiets uppträdande i dag ett inslag av att nu när de svåra saneringsbesluten ger regeringspartiet opinionsproblem skall man hämta hem för egna partipolitiska intressen. Sådant glömmer man heller inte, Johan Lönnroth!

Den nakna populismen i den typen av agerande har Per-Ola Eriksson avslöjat med sin redovisning av momsdebatten. Jag tycker att Johan Lönnroth är skyldig den här kammaren ett svar. Ni accepterar en låg pressmoms. Johan Lönnroth vet att vi får ha tre momssatser. Ni tänker inte göra något åt matmomsen – sänka den. Skall ni höja matmomsen? Är det så ni skall lösa problemet, eller vilken lösning erbjuder ni? Ni har ju använt de pengar som matmomssänkningen kostat för andra saker i ert budgetalternativ. Redovisa detta! Populismen blir något mindre naken om svaret kan ges.

För regeringen ligger nu framöver ett arbetsfält som mot bakgrund av vad som åstadkommits kommer att domineras av följande stora punkter på det ekonomisk-politiska området. Låt oss kalla det för en dagordning – höstens dagordning.

Först ligger eftervården av krispolitiken – att genomföra sådana institutionella förändringar i sättet att hantera våra offentliga utgifter att vi inte, till följd av att vi inte besitter instrumenten, faller tillbaka igen i statsfinansiellt förfall.

Jag ser där tre saker som det är viktigt att arbeta med: budgetprocessen, riksdagens roll och den nya behandlingsordningen i riksdagen, regeringens sätt att presentera budgeten och att följa upp budgeten

under löpande år samt ökad disciplin och ökad kontroll. Där har vi kommit en bit på vägen, men det finns mycket kvar att göra.

Den processen tänker vi driva i höst i en öppen dialog med riksdagen, framför allt med riksdagens centrala utskott på det ekonomiskpolitiska området: finansutskottet. Det är en oerhört viktig diskussion. Klarar vi inte att utifrån det som nu har gjorts i riksdagsutredningar och annat ta det fullständiga steget och skaffa oss en budgetprocess som håller, kan ju det vara en anledning till att förtroendet för oss minskar och till att vi får läckage, att vi slinter, i saneringsarbetet. Det är den första punkten, A-punkten under punkt 1 på dagordningen.

B-punkten gäller utgiftstaket. Det här är lättare sagt än gjort. Detta måste utvecklas under hösten och under kommande år.

C-punkten, punkt 3, gäller balanseringstvånget i kommuner och landsting – att inte acceptera att en stram finansiell situation utvecklas till att kommuner och landsting skuldsätter sig för drift.

Punkt 2 på dagordningen kommer att handla om tillväxtfrågorna. Jag blir förtvivlad varje gång jag blir missförstådd – rent av medvetet kanske – när det sägs att jag inte begriper att man måste göra två saker samtidigt: både sanera statsfinanserna och satsa på tillväxt.

Skall vi klara en tillväxtpolitik måste vi visa att vi kan hantera statsfinanserna. Det handlar om förtroende. Det seminarium som Anne Wibble hänvisade till och som handlade om underskott i offentliga finanser hölls häromdagen på IVA. Det seminariet kom till exakt samma slutsats. Det är meningslöst att försöka sig på en tillväxtpolitik om man saknar förtroendet vad gäller förmågan att hantera offentliga finanser. Det räknade jag ut själv. Det är inte svårt att begripa att den som har slarvat med pengar inte kan börja med att kasta ut nya utgifter för att sedan säga att därefter skall jag försöka att börja sköta mig igen. Det begriper var och en som har ansvar för en hushållsekonomi. De akademiska ekonomerna kommer till precis samma slutsats. Det känns skönt att för en gångs skull vara i takt med den kåren.

Anne Wibbles referat av seminariet var för övrigt grovt felaktigt. Det fanns nämligen ett gott stöd bland seminariets deltagare, inte minst bland de mest bemärkta, för det vi nu gör av statsfinansiell sanering. Framför allt var det ingen som trodde, Anne Wibble, på greppet att det går att sänka skatten och den vägen ta sig ur ett budgetmoras.

Så tillväxtfrågorna. Där ser jag miljöpolitiken som en viktig bidragsgivare. Där ser jag skattediskussioner av det slag som Per-Ola Eriksson har tagit upp som en viktig ingrediens. Där ser jag Europafrågorna som ett centralt inslag. Där kommer också sådant att beröras som handlar om entreprenörers och företagares ställning och möjligheter. Det är en viktig proposition. Men igen: Den skall icke ses som en proposition där vi återigen släpper loss ett statsfinansiellt förfall. Också de insatserna skall finansieras, men det kommer i höst.

Som tredje punkt på dagordningen ligger en folkbildande aktivitet omkring inflationens härjningar. Inflation skall hatas, därför att inflation är något som omfördelar från den som ingenting har till den som äger stora fasta tillgångar. Den som lever på en liten pension och en knapp lön ser sina tillgångar urholkas. Den som har tillgångar i jord,

företag och fastigheter ser sina tillgångar växa. Inflationen slår blint och slår i sin blindo mot dem som är svagast. Vi skall hata inflationen. Vi har i Sverige investerat fem år för att skapa oss trovärdighet i inflationsbekämpningen. De fem åren får inte kastas bort. Avtalsrörelsen är naturligtvis i det sammanhanget av avgörande betydelse. Jag skall inte recensera avtalsrörelsen. Det är inte min uppgift. Vi är mitt uppe i den, och vi vet inte utfallet av den. Avtalsrörelsens parter har ekonomer som fuller väl begriper vad som händer om utfallet blir fel.

Pratar vi om det ena avtalsområdet efter det andra skall vi komma ihåg att det är två parter som det handlar om: en fackföreningsrörelse som ställer krav och en arbetsgivarsida som skall hålla emot. Däremellan skall man komma till en punkt som är samhällsekonomiskt riktig och uthållig.

Det går aldrig att lägga ansvaret bara på den ena parten. Båda parterna måste pressas att ta sitt samhällsekonomiska ansvar, annars äventyras en del av den statsfinansiella saneringen. Också våra möjligheter att pressa tillbaka arbetslösheten äventyras.

Inflationbekämpningen har ett starkt folkligt stöd. Den skall därför föras ut i en vidare diskussion för att på så sätt bli någonting som erövras från de nyliberalas värld, den akademiska världen, och som förs in i varje svenskt hushåll, och in till dem som lever på pension och knappa löner. Det är de som drabbas av inflationen.

Den fjärde punkten på dagordningen är Europafrågorna. Det har varit alldeles för defensivt och tyst om Europa: Vi har ju gått med i unionen – inte för att ragga bidrag, inte för att bli som en bitter person som sitter vid sidan om och säger att vi betalar si och så många miljarder, men får bara si och så mycket tillbaka. Vi har gått med i unionen för att få marknadstillträde. Vad betyder det för svenska företag? Hur skall vi utveckla och utnyttja detta?

Vi har gått med i unionen för att påverka en europeisk miljöpolitik – hur gör vi detta? Vi har gått med i unionen för att påverka arbetet mot skattefusk och skatteflykt – hur utvecklas detta? Vi har gått med i unionen för att se till att också andra länder som vi konkurrerar med är villiga att vara med på en skatteväxling, en grön skatteväxling – hur driver man detta?

Dagordningen för Europapolitiken är ekonomisk-politisk till sin karaktär. Europapolitiken tillhör det som måste tas i anspråk om vi skall klara av att fullt ut ta hem den sanering av statsfinanserna och det återställande av välfärdssamhället som vi är i full färd med att göra i Sverige.

På dagordningen i höst tycker jag också att det skall stå att vi skall tala väl om vårt eget fosterland. Det är alltför många som säger "det här landet". Det handlar om vårt fina land! Vi har genomfört oerhört mycket i Sveriges riksdag av statsfinansiellt saneringsarbete. Det finns all anledning att beskriva detta. Det finns all anledning att beskriva Sveriges styrka och Sveriges förutsättningar. Ingen har rätt att undandra sig rollen som ambassadör. Vi skall tala väl om vårt fina land!

Det handlar inte om en skönmålning, det behöver inte Sverige, utan om en objektiv beskrivning. Jag kommer, liksom den regering jag tillhör, att i alla sammanhang med kraft brännmärka dem som utomlands talar illa om Sverige. Vi behöver inte den typen av insatser nu. Nu står det och väger om vi skall lyckas eller inte. Då behöver vi ambassadörer för vår sak. Inga partipolitiska hänsyn får väga över i den riktningen att parti sätts före land. Vårt land har vi gemensamt, och det har vi ett gemensamt ansvar för.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan jag konstatera att vi efter ett riksdagsårs arbete är vid en punkt där vi kan säga att vi har kommit ganska långt i saneringen av de offentliga finanserna. Mycket återstår dock.

Jag gläds åt ett ökat samarbetsklimat i Sveriges riksdag. Det är bra. Som Per-Ola Ericsson och Arne Kjörnsberg sade: Striden har sin tid, handslaget sin. Nu är vi i den fas då allt fler partier i denna kammare växlar handslag. Detta står öppet för fler, men det skall vara baserat på hänsynstagande till de principer som gäller för det svenska folkhemmet: Alla skall ha rätt att vara med i ett samhälle som präglas av solidaritet och jämlikhet. Från den utgångspunkten har vi inbjudit till samverkan under våren. Vi står öppna också under hösten, och inför höstens arbete ser jag fram emot ett fortsatt samarbete med finansutskottet och med riksdagen.

Sverige är på rätt väg. Låt oss nu inte tappa greppet!

Anf. 63 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Herr talman! Vårt avslagsyrkande beträffande momssänkningen vilar på samma argument som t.ex. Sjöfolksförbundets ordförande Anders Lindström har när han i tidningen Sjömannen förklarar varför Göran Persson inte lyckades övertyga honom om att det var klokt att sänka matmomsen samtidigt som man sade att man av besparingsskäl skulle sänka nivån i a-kassan, sjukersättningen och föräldraförsäkringen. Det är exakt samma fördelningspolitiska argument.

Jag skulle gärna vilja vet vad det är som har gjort att Göran Persson har ändrat uppfattning om matmomsen. Vi har ju i alla år fått höra att detta var en felaktig åtgärd, att det var gåsleversocialism osv.

Vi kan visst diskutera samtliga momssatser; vi är inte omöjliga. Låt oss gärna sätta oss ned på dagtid, så att det inte blir som när Erik Åsbrink, jag tror det var han, efter momsöverenskommelsen 1982 sade att han hade blivit klokare över natten. Det är bättre att diskutera de här sakerna mer långsiktigt, och gärna på dagtid.

Jag vill också fråga Göran Persson: Är den sänkta a-kassan som Per-Ola Ericsson säger en strukturförändring, eller är det en besparing?

Anf. 64 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag skall svara på Johan Lönnroths frågor.

Vi sänkte matmomsen 1991. Det är alltså ingen omsvängning; vi har samma uppfattning nu som då. Vi gör det här såväl för att minska utgiftstrycket i ekonomin med sikte på nästa lågkonjunktur, som för att se till att vi genomför en fördelningspolitiskt motiverad skattesänkning.

Det är inte svårt att se. Dessutom betraktar jag inte a-kassesänkningen som en strukturell åtgärd.

Jag ställde en fråga till Johan Lönnroth, och han kan väl svara nu när Vänsterpartiet är så oerhört präglat av hög svansföring. Hur skall ni hantera momsfrågan? Det är 8 miljarder kronor som ni förbrukar i ert budgetalternativ. Skall ni låna till att sänka den allmänna momsen? Eller skall Johan Lönnroth höja turistmomsen till 21-22 %? Hur ser momspolitiken ut? Ni har väl tänkt igenom det här, ni flyr väl inte bara undan och försöker två era händer?

Det är samma feghet som präglar Vänsterpartiet i konvergensdiskussionen. Johan Lönnroth vill ju uppenbarligen stå utanför EMU. Det vet vi om, och jag respekterar den inställningen. Men beskriv vad som händer för ett land som väljer att stå utanför den monetära unionen och som inte fyller konvergenskriterierna. Ett land som präglas av hög inflation, stora underskott, stor skuld, hög arbetslöshet och hög ränta, ett land som väljer att ta ställning mot den monetära unionen kommer att se mycket av det som vi kallar för välfärd spekuleras bort i en internationell våg.

Johan Lönnroth och Vänsterpartiet spelar i populistiskt nit hasard med den svenska välfärden, för ni orkar inte ta ställning för konvergenskriterierna, sådant som ni faktiskt måste uppfylla om ni skall ha rätt att säga nej och stå utanför den monetära unionen – två exempel på felslut som man drabbas av när man faller in i den fälla som populismen utgör.

Om momssatserna och resonemanget om konvergenskriterierna säger jag till Johan Lönnroth: Upp med dem på bordet och redovisa hur det ser ut!

Anf. 65 JOHAN LÖNNROTH (v) replik

Fru talman! Om finansministern anser att jag har hög svansföring, så kanske man skall tala om finansministerns höga slipsföring.

Vi har lagt fram samlade skatteförslag som är finansierade. Vi föreslår också skattesänkning för små företag. Vi är villiga att diskutera samtliga momssatser, också pressmomsen. Om ni lägger fram en samlad mediepolitik, kan vi visst vara med och diskutera på vilken nivå momsen skall ligga.

När det sedan gäller konvergensprogrammet ställde jag till finansministern redan i mitt första anförande frågan vad som menas med att sysselsättningen skall behandlas lika ambitiöst som de andra konvergenskraven. Jag vill alltså inte ha den mer allmänna retoriken utan ett konkret och gärna exemplifierat svar. I vilka situationer kan man tänka sig att arbetslöshetsbekämpningen går före?

I likhet med många av finansministerns partikamrater, även de som står mycket högt på era listor inför höstens Europaval, anser jag mycket bestämt att det är stora risker med konvergensen och ännu mer med själva EMU-medlemskapet. Det betyder inte bara risker för ökad arbetslöshet utan också risker för försämrade offentliga finanser.

Göran Persson och jag är helt överens om att utanför EMU ställs det mycket stora krav på att vi har goda offentliga finanser. Men det

bästa sättet att klara detta är att få ner arbetslösheten, och den får vi inte ner om vi inte behåller den handlingsfrihet som det innebär att vi inte låser in oss i den monetaristiska högerns projekt, som det formuleras i Maastrichtavtalet.

Anf. 66 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag noterar att Johan Lönnroth ger mig rätt i bedömningen, att om Sverige skall stå utanför den monetära unionen, så krävs det att vi har offentliga finanser i ordning. Offentliga finanser i ordning har ju Sverige traditionellt haft när detta land fungerade som bäst. Då skuldsatte vi oss inte utan betalade för oss. Vi höll ordning på inflationen, och vanligt folk visste att lönen stod sig i värde. Vi hade inte räntor som var av det slaget att de stoppade investeringar. Vi hade inte en situation, där de löpande underskotten i statens finanser tilläts växa. Detta, tillsammans med en stabil valuta, är ju konvergenskriterierna. När vi hade den situationen, klarade vi också den fulla sysselsättningen.

Nu vill Lönnroth inför en EU-omröstning på något sätt markera ut sig. Därigenom tror han sig skapa något slags argumentmässigt övertag. Jag tror att det kommer att avslöjas, Johan Lönnroth. Jag tror att folk begriper att vi inte klarar sysselsättningen genom att skicka signalen att vi kan släppa loss inflationen. Det skulle dra i väg räntorna och stoppa investeringarna. Det begriper Lönnroth som ekonom, men som partipolitiker och strateg inför en folkomröstning får uppenbarligen dessa kunskaper vika.

Jag tycker att det är litet fegt av Vänsterpartiet att inte våga säga att om man vill stå utanför EMU, så krävs det en ekonomi som är i ordning. En ekonomi som är i ordning kräver också att vi kan hantera arbetslöshetsfrågan, men troligen ser sambandet ut på det sätt som jag nyss pekade på i talarstolen. Här är Vänsterpartiet väsensskilt från Miljöpartiet, som ju har modet att säga detta. Miljöpartiet är väl ännu mer kritiskt till den monetära unionen än Vänsterpartiet. Men de orkar till Sveriges folk säga att om vi skall stå utanför, så krävs det faktiskt att vi kan fatta en del svåra beslut.

Sedan visade Lönnroth också i momsfrågan att pressmomsen är accepterad. Det återstår för er att tala om hur resterande frågor skall lösas. Där saknar ni politik.

Anf. 67 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Den som saknar möjligheten till egen försörjning är inte fri.

I kompletteringspropositionen förutser Göran Persson att ungefär en halv miljon människor skall sakna arbete år 2000. Den tillväxtprognos som anges i kompletteringspropositionen och konvergensprogrammet är sannolikt överskattad men ändå för låg. Varför skall vi inte kunna växa på ett sådant sätt att vi återskapar trygghetskänslan och får fram de jobb som behövs?

Det ena problemet som har berörts här i debatten är omfattningen av åtgärderna. Det andra och i dag kanske viktigare är inriktningen på

åtgärderna. Seminariet i måndags visade just att det måste vara en rejäl och trovärdig omfattning samt korrekta åtgärder.

Det går inte att varaktigt få ner arbetslösheten till rimliga nivåer med skattehöjningar på arbete och investeringar på det sätt som regeringen föreslår. Det går inte heller att långsiktigt ha kvar den stora andel som den offentliga sektorn tar av svensk ekonomi. Det ger den instabilitet som Göran Persson själv talade om.

Avtalet på handelns område visar att vi också vad gäller avtalen håller på att återfalla till det gamla. Det är inte bara regeringens återgång utan också arbetsmarknadens. Det krävs reformeringar av arbetsmarknadens sätt att fungera för att bidra till att nya jobb skapas och att gamla inte slås ut.

Den avgörande frågan är – tyvärr måste jag vara litet pessimist: Är den nuvarande regeringen beredd att ändra ekonomins struktur, så att vi kan växa ur massarbetslösheten? Om inte, dömer man hundratusentals människor till ofrihet.

Anf. 68 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Bo Lundgren säger att med den politik som nu förs, går det inte att pressa ner arbetslösheten. Det går, och vi gör det.

Om Bo Lundgren läser Finanstidningen av i dag finner han att det på första sidan står att arbetslösheten nu är under 7 %. Det går åt rätt håll. Det går för sakta, men det går åt rätt håll. Vi nöjer oss ju inte med detta.

Jag har åtskilliga gånger tidigare sagt till Bo Lundgren att vi naturligtvis skulle ha kunnat redovisa siffror som är mycket mer optimistiska, om vi hade blåst upp tillväxtantagandena. Men vi har hållit igen, och vi har gjort det efter en underhandsdiskussion med internationella organ, som tidigare varit utomordentligt kritiska mot Sverige för att Sverige har redovisat tillväxtantaganden som varit fantasifulla. Vem kommer inte ihåg förra årets kompletteringsproposition, som ju i det avseendet var ett mästerstycke i verklighetsflykt? Kalkylerna byggde på att vi skulle ha räntor som var lägre än de tyska. Sådant har ju skapat dåligt rykte, Bo Lundgren. Det tar tid att återvinna förtroendet, men det håller vi nu på att göra.

Sedan tror jag att det går att höja tillväxten över de tal som vi har satt. När man ser tillväxttalen framför sig är det lätt att se att vi snabbt kommer att få en annorlunda utveckling när det gäller arbetslöshet.

Jag tror inte att den nyliberala medicin som förut har varit allena saliggörande i debatten kommer att prövas en gång till i vårt land. Den har fått förfärande konsekvenser. Att öka orättvisor och skillnader minskar inte arbetslösheten.

Därför tror jag inte att Moderaterna kommer att ha särskilt mycket att bidra med när vi kommer in i diskussionen om tillväxten. De tillhör i det avseendet ett tänkande och en politik som har passerats av verkligheten. Ni är vägda, Bo Lundgren, och befunna för lätta.

Anf. 69 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Vi har ju många gånger konstaterat finansministerns oerhörda självförtroende. Det är naturligtvis en bra egenskap i många fall. Det finns måhända en del problem med det, men låt oss inte diskutera detta nu.

Visst är det glädjande att människor får arbete. Visst var det bra att vi, efter den vändning som åstadkoms hösten 1993, fick en utveckling som innebar att fler jobb skapades. Men problemet är ju att det är ganska många arbeten som skall fram. Det handlar inte bara om dem som är öppet arbetslösa och dem som är i åtgärder. Det är också fråga om att försöka minska kostnaderna när det gäller dem som ofrivilligt eller frivilligt är i avsaknad av arbete och det antal som är förtidspensionerade. Många av dem kan på ett eller annat sätt arbeta.

Det gäller också att de som har kommit till Sverige som flyktingar och invandrare kan få ett arbete för sin egen och allas vår skull. Det är alltså en väldigt stor mängd människor som behöver arbete.

Det är alldeles uppenbart att då krävs sådana förändringar i svensk ekonomi att det blir möjligt att få tillväxt i t.ex. den privata tjänstesektorn. Den kapitalintensiva verksamheten i industrin kan då för den delen också växa, även om sannolikheten för många arbetstillfällen där inte är lika stor. Detta är vad som krävs.

Det är emellertid på dessa områden som man har bedrivit en politik som rider på andra faktorer såsom den starkt ökade konkurrenskraften. Vi ser ju fortfarande svagheten på hemmamarknaden. Det finns inte den stabilitet och stadga som behövs för att man skall klara massarbetslösheten. Det kan man kanske göra, men det kräver en omläggning av politiken. Det vore i så fall intressant att höra Göran Persson utveckla vad som skall finnas i den tillväxtproposition som skall komma i höst, om det finns med en återgång till de rimliga skattenivåer som vi etablerade och till de regler på arbetsmarknaden som vi införde, vilket skulle vara en ytterligare förändring som gör att man kan förebygga inflationsdrivande och arbetslöshetsskapande löneavtal.

Anf. 70 ANNE WIBBLE (fp) replik

Fru talman! Jag vill ta upp tre saker.

Till att börja med är det något anmärkningsvärt att det skall vara så känsligt för Göran Persson att få kritik från Folkpartiet så att han måste ta till väldiga överdrifter om högerns ledande roll och allt vad det nu var. För inte så många dagar sedan fick vi motsatt kritik från socialdemokraterna om att vi var populister och alldeles för generösa i socialförsäkringstermer, eftersom vi tycker att det är väldigt viktigt att värna om 80-procentsnivån i socialförsäkringarna. Vi vill nämligen inte skapa den sortens samhälle som skiktar människor med hänsyn till privata tilläggsförsäkringar inom sjuk-, arbetsskade- och föräldraförsäkringarna. Vi vill t.ex. värna om bistånd, så socialdemokraterna får väl välja vad de faktiskt tycker. Själva tycker vi att våra åsikter bäst beskrivs som att vi är liberaler, och det är vi väldigt stolta över.

För det andra vill jag ge litet beröm. Jag tycker att det var mycket glädjande att höra Göran Persson tala så engagerat kring inflationsbe-

kämpning. Han talade om att "hata inflationen" och sådant. Jag har sagt samma sak många gånger tidigare, och det råkar vara sant. Det är en väldigt viktig förändring som Göran Persson nu ger uttryck för, därför att det skiljer sig fördelaktigt från den kritik som jag och andra fick för att vi bekämpade en inflation som ni påstod inte fanns. Så den kritiken slipper vi kanske höra mera.

Det tredje gäller tillväxtpolitiken. Jag förstår nu att tillväxt med Göran Perssons ord innebär någonting som kostar pengar, och sådant får man inte göra. Det finns dock möjligheter att finansiera det hela genom besparingar. Men låt mig nämna en sak som inte kostar pengar, och det handlar om arbetsmarknadens funktionssätt, att få en bättre fungerande arbetsmarknad. Vi från Folkpartiet har tagit upp detta, och det återfinns i en reservation till utskottets betänkande. Om ni inte tror just på Folkpartiet kan ni läsa om detta i en artikel av en f.d. medarbetare på Finansdepartementet i en av dagens morgontidningar, Klas Eklund. Han har tagit upp just betydelsen av att ha en arbetsmarknad som fungerar så att man kan få en tillväxt utan att återfalla i inflation. Vi är tyvärr på väg att inte klara detta, än en gång. Det har varit akilleshälen för svensk ekonomi under många år, och nu håller Göran Persson på att göra om precis samma misstag.

Anf. 71 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag tror inte att tillväxtpolitik behöver kosta pengar. Men vad jag varnade för var att så fort man nämner ordet tillväxt i debatten poppar det genast upp förslag som är av det slaget att man antingen skall sänka någon skatt eller ge någon ny förmån för att på så sätt åstadkomma morötter som driver ett beteende som sägs underbygga god tillväxt. Det var det som jag ville göra en markering emot. Indirekt var det också en kritik av den period som Anne Wibble står för. Också när de akademiska ekonomerna värderade den svenska statsskuldspolitiken och de svenska underskottens tillkomst pekade de på den period vi har bakom oss. Det rörde sig då om skattesänkningar, framför allt på kapitalområdet, som ju var sådant som skulle driva tillväxten framåt. Men det förorsakade bara ett budgetmoras, som i sin tur förorsakade bristande förtroende i omvärlden, som i sin tur drev upp räntorna, som i sin tur försvårade investeringarna, som i sin tur hämmade tillväxten. Detta är ganska enkla samband. Det är den politiken som vi inte får halka tillbaka i. Sunda offentliga finanser är den bästa förutsättningen för en tillväxtpolitik.

Jag har mött många småföretagare. Senast i går stod jag öga mot öga med 500 stycken. Det var på ICA-stämman. Dessa handlare begrep mycket väl de enkla nationalekonomiska sammanhangen just därför att de kunde jämföra med sin egen vardag. Den som har slarvat och har dåligt förtroende hos banken börjar inte med en ny satsning och med att dra på sig ännu mera utgifter. Han försöker att anpassa kostymen, och därefter kan han gå vidare.

Fru talman! Slutligen skall jag i nästa replik återkomma till Folkpartiets frivilligt valda plats i skuggan av Moderaterna, som jag mycket väl kan beteckna som populistiskt, fast i så fall högerpopulistiskt.

Anf. 72 ANNE WIBBLE (fp) replik

Fru talman! I fråga om tillväxtpolitik säger nu Göran Persson återigen att man först skall göra någonting med budgeten och sedan skall man ta sig an tillväxten. Det fungerar inte så, Göran Persson. Detta är dömt att misslyckas och tyvärr dömt att försätta Sverige i en situation med permanent långtidsarbetslöshet. Det är mycket anmärkningsvärt. Eftersom Göran Persson själv tog upp detta seminarium som han tydligen har bevistat, vill jag bara påpeka att man där mycket tydligt uttalade att de länder som har försökt sig på budgetsanering genom skattehöjningar har misslyckats. Naturligtvis skall man inte avstå från budgetsanering, men man skall göra det genom besparingar, och sådana har Folkpartiet föreslagit i riklig omfattning. Vid samma seminarium var det dessutom väldigt många som förespråkade just det som jag försökte säga. Jag tycker faktiskt att finansministern har ett ansvar mot riksdagen att försöka beskriva vad det är för tillväxtfrämjande politik som han avser att föra. Flera av de partier som står bakom den ekonomiska politiken och konvergensprogrammet har lagt stor vikt vid detta. Så det är Göran Perssons förbaskade skyldighet att något beskriva innehållet.

Jag vill nämna ytterligare ett område där det inte krävs mera besparingar men som likaså är centralt. Det handlar om arbetsmarknadens funktionssätt. Det går tyvärr inte, hur god pedagog Göran Persson än är, att få det hela att fungera om vi skall kunna ha en tillväxt utan en arbetsmarknaden som inte fungerar väl. Då får vi antingen acceptera långtidsarbetslöshet och massarbetslöshet, eller också försvinner tillväxten därför att prisökningarna tar över. Detta är tyvärr alltför sannolikt med den politik som nu bedrivs och med den brist på politik som Göran Person har beträffande t.ex. utvecklingen på arbetsmarknaden, manifesterad inte minst av det senaste avtalet, vilket tyvärr är ett dåligt steg på vägen mot fortsatt arbetslöshet. Det är beklagligt.

Anf. 73 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag tror att Anne Wibble och jag gör klokast i att vänta med att recensera avtalsrörelsen till dess att den är över. Som jag sade i mitt inlägg finns det anledning att understryka att det handlar om två parter som träffar avtal. Så här långt i avtalsrörelsen har jag varit kritisk. Jag har upplevt att arbetsgivarsidan har varit svag och dåligt organiserad. Det finns skäl att tänka på den saken. Vad som så här långt har varit bra är att vi har fått långa avtal, och nivåerna - som jag så småningom skall uttala mig om – har såvitt jag kan bedöma varit enhetlig.

Jag tycker nog att vi i det här läget skall passa oss för att börja annonsera att regeringen skall gå in och bli part. Det leder alltid fram till en allvarlig situation och är ett ingrepp som genast driver upp utfallet och de samhällsekonomiska kostnaderna.

Tillväxtpolitiken har utvecklats, jag kommer tillbaka till det i höst. Det återstår att se om Folkpartiet orkar vara med då. Det återstår att se om Folkpartiet orkar bryta sig loss ifrån Moderaterna. Det vi hittills har sett är inte särskilt lovande, men om så skulle ske är vi socialdemokra-

ter naturligtvis glada att ännu fler är med och tar ansvar för en ny fas i politiken.

Jag skall inte lägga mig i Folkpartiets interna arbete, det är nog med det vi har själva. Men nog känns det litet svårbegripligt att se en radikal partiledare trumpeta ut kritik mot socialdemokratin på trotskisternas möte utanför riksdagshuset för några månader sedan, och sedan se Folkpartiets anslutning till Moderaterna i konvergensdiskussionen. Det går inte riktigt ihop, fru Wibble.

Anf. 74 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Det är mycket bra att tillväxtdiskussionen nu har kommit upp på bordet. Jag vill ställa en fråga till Göran Persson. Det skulle vara intressant att veta om Göran Persson trots allt håller med om att det hade varit en dominerande nytta om regeringen hade haft programmet för tillväxt framme nu och haft det med i konvergensprogrammet. Hade det varit bra, Göran Persson?

Jag utgår från att svaret på den frågan är ja. Jag tror alltså inte på modellen att kupera svansen kota för kota. Det hade varit bättre att trots allt försöka få fram ett antal konkreta punkter redan nu.

Vi gläds naturligtvis åt att svensk ekonomi nu rör sig i rätt riktning, och jag håller med Göran Persson om att vi inte skall öka orättvisorna. Men den sektor där människor far illa i dag är vård- och omsorgssektorn. Jag har tidigare visat Aftonbladet av i dag där man kan läsa om Gunnar, 80 år, som är för dyr att vårda. Snart har sjukhuset inte råd att ta emot akutpatienter.

Jag beklagar naturligtvis att utskottsmajoriteten inte har funnit någon av de reservationer som omfördelar sparbetinget värda att stödja. Då hade vi också fått fram resurser till vård och omsorg.

Hur tolkar Göran Persson de formuleringar som vi kristdemokrater nu har förhandlat in i konvergensprogrammet? Av dessa framgår att de kommunala verksamheterna vård och omsorg skall värnas, och det förutsätter att de nödvändiga utgiftsminskningarna sker inom andra utgiftsprogram.

Hur skall vi, Göran Persson, tillsammans klara av detta? Kan vi tillsammans se till att människor på Danderyds sjukhus, på Radiumhemmet och på Karolinska sjukhuset kan få den vård de har rätt att förvänta sig i Sverige i dag?

Anf. 75 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Det har inte varit särskilt svårt för oss socialdemokrater, och efter vad jag tror inte heller för centerpartister eller miljöpartister, att i ett konvergensprogram ha den markering som Mats Odell pekar på.

Vi är nog rörande överens om att när vi tvingas reducera utgifterna är det i första hand i transfereringssystemen som det skall ske. In i det längsta vill vi värna vård, omsorg och utbildning. Den målsättningen är gemensam, men sedan skall den ju uppfyllas också.

Trots att vi värnar verksamheterna ställs likafullt krav på att de skall höja sin produktivitet och att de skall bli effektivare. Detta sker i alla

verksamheter i ett samhälle. På grund av detta kommer vi nog att ha en ständigt pågående diskussion om vård, omsorg och utbildning som kanske snarare startar i frågan om vilka krav på effektivisering man skall ställa. Hur stor del av ekonomin skall de här verksamheterna få ta i anspråk för att vi skall klara att hålla den goda kvalitet som vi vill ha? Detta är en ständigt pågående avvägning.

Jag avundas verkligen inte de politiker som sitter i kommuner och landsting. De har en mycket svår arbetsuppgift. Men de har gjort storddåd, och de har bedrivit verksamhetens utveckling på ett sådan sätt att vi med höjd produktivitet kan erbjuda en fortsatt mycket hög kvalitet i vård och omsorg, men med ianspråktagande av mindre resurser. Den typen av pågående utveckling kommer vi att ha också i fortsättningen.

Men i det stora valet, i fråga om var sparbetingen skall läggas ut, kommer naturligtvis i så fall transfereringssystemen att träffas i första hand. Men det innebär inte, som jag säger, att vi ställer ut något slags fribrev för en viss sektor, utan hela samhället, alla ekonomiska verksamheter, kommer att vara utsatta för press den närmaste tiden. Men i valet går vi först på transfereringarna och därefter på verksamheterna.

Anf. 76 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Bekymret är ju att skruvstädet redan har dragits åt inom vård och omsorg. Redan nu är det en fullständigt oacceptabel situation exempelvis här i Stockholms län, där man under fullständigt oordnade former gör brutala nedskärningar, som drabbar enskilda människor i detta ögonblick.

Jag måste fråga: Hade det inte varit rimligt att utskottsmajoriteten kunnat stödja några av de omfördelningar av besparingarna som hade kunnat ge en lättnad, t.ex. en riktad åtgärd till just de mest utsatta delarna av vården och omsorgen?

Anf. 77 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag förstår Mats Odells engagemang, men jag tror faktiskt att kds gör det litet enkelt för sig i den här frågan.

Det förs en annan diskussion, som kanske är svaret på dagens artikel i Aftonbladet, och den gäller hur vi fördelar resurser mellan kommuner och mellan landsting. Det landsting som Odell nu pekar på, som den nämnda personen har att söka vård i, är ett landsting som har all anledning att se fram mot det förslag till utjämning på kostnadssidan och inkomstsidan som regeringen har lagt fram i riksdagen med stöd av Centerpartiet. Samma resonemang förs i Göteborg och i Malmö. Om man ser sig om i Sverige visar det sig att bilden ser ut på väldigt olika sätt. Det är där som den första insatsen skall göras, och vi tänker se till att klara det.

Låt mig på riksdagens näst sista dag och i det sista replikskiftet med Mats Odell också till kds framföra ett tack för ett bra arbete med konvergensprogrammet. Det har också där känts som att vi har mötts av ett moget ansvarstagande i en svår stund för Sverige, och det tycker jag har varit bra. Tack för det!

Anf. 78 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Vi har diskuterat mycket om hur man sparar, och där är vi kanske inte heller från Miljöpartiets sida riktigt ense med regeringen. Det är litet märkligt att säga att man i det längsta skall värna vård och omsorg och utbildning, och sedan vidta åtgärder som kostar kommunsektorn 9 miljarder fram till 1998, enligt egna beräkningar. Det kommer att leda till att 30 000 eller fler går ut i arbetslöshet, alternativt att ungdomar inte anställs, och det medför kostnader på andra håll.

Inom kommunsektorn har man höjt produktiviteten under en följd av år, och problemet är att det är väldigt svårt att ta ut så mycket mer. Man har försökt privatisera och tagit in entreprenörer, och det har visat sig vara svårt att konkurrera på den privata marknaden. Numera är man oftast väldigt kostnadseffektiv inom den kommunala sektorn. Det gör att det här slår direkt på antalet anställda – det är i stort sett det enda man kan göra i kommunsektorn – och det slår i sin tur på verksamheten.

Min fråga till finansministern är denna: Varför inte ta mer i transfereringssystemen och bidragen till dem som har det ganska bra? En mycket stor del av transfereringarna går ju till sådana som skulle kunna klara ett mindre bidrag. Där borde man kunna hämta in mera. Vi har lagt fram förslag åt det hållet. Det gäller också de bidrag som går till företag, som många gånger har visat sig inte vara särskilt produktiva. Man kunde åtminstone kompensera kommunsektorn för egenavgifterna. Varför kan man inte göra det?

Anf. 79 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! De 9 miljarderna som spökar i debatten av och till är kanske litet vilseledande. Det är 9 miljarder på egenavgiftsområdet, som minskar den kommunala skattebasen. Det skall också ses mot bakgrund av att vi vidtar andra åtgärder, som ökar den kommunala skattebasen, vilket inte tas upp i diskussionen. Det finns alltså ett propagandistiskt inslag i det här – typ avdragsrätten för pensionsförsäkringar, som i huvudsak är kommunala pengar; typ det förändrade reseavdraget, som i huvudsak är kommunala pengar. Det finns alltså både plus och minus i den här kalkylen.

När man tittar på det vi gör borde man alltid fundera på vad som hade hänt om vi inte hade gjort någonting. Hur hade utvecklingen då varit? Vad betyder 1 % högre ränta för kommunsektorn? Vad betyder 1 % lägre arbetslöshet för kommunsektorn? Om vi tar in den typen av faktorer i resonemanget – som rimligen bör vägas in, eftersom politiken syftar till att utvecklingen skall bli bättre – får vi en helt annan kalkyl.

Kommunförbundet har som intresseorganisation på det här området bedrivit en mycket framgångsrik kampanj och faktiskt fördolt att det här bör sättas in i sitt sammanhang.

Jag är inte särskilt förvånad över att entreprenörer har svårt att bedriva kommunal verksamhet effektivare och rationellare än kommunalt anställd personal. Det bör vara så i normalfallet. Vi har ju inte valt att ha verksamheten i egenregi i kommuner och landsting därför att vi vill ha en ineffektiv verksamhet. Vi har valt det därför att vi tror att skatte-

pengarna utnyttjas bäst på så sätt. Det är en bekräftelse på att detta är riktigt. Det vore konstigt om människor som är professionellt framstående i vården och som har en administration som är uppbyggd för detta inte skulle kunna konkurrera, med generationer av erfarenhet i ryggen, med nystartade privata företag som vill gå in på deras kärnområden.

Jag tror alltså att tillkortakommandena i privatiseringarna inte är någonting annat än ett uttryck för att vi har en effektiv och bra verksamhet ute i kommuner och landsting. Dock kan den, som all annan verksamhet, bli något litet bättre. Det är den processen vi har framför oss.

Anf. 80 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Det vore naturligtvis bra om det var så som finansministern säger, dvs. att det här utrymmet finns och att verksamheten inte kommer att drabbas. Men det är inte riktigt de signalerna vi får när köerna till barnpsykiatrin växer, landstingen får problem att klara vårdgarantin och det uppkommer allt fler akuta problem på sina håll, som vi har hört talas om här i kammaren.

Vi som också jobbar kommunalpolitiskt, vilket jag gör, ser de här problemen, som växer snabbt. Det beror just på att kommunerna, till skillnad från staten, under lång tid nu verkligen har höjt sin produktivitet och sin effektivitet ekonomiskt sett. Därför är det väldigt svårt att tänja så mycket mer inom den sektorn; där kommer detta att slå mycket hårdare rakt igenom.

När det gäller beräkningarna har jag sett de fullständiga tabeller som t.ex. Kommunförbundet har. Man har där räknat med de ökade intäkter som Göran Persson tog upp här. Men det är möjligt att de har räknat fel på något annat sätt – jag vet inte; jag är inte ekonom eller expert på detta. Det säger sig självt, med pålagorna i form av minskat skatteunderlag från egenavgifterna, att det här naturligtvis kommer att märkas ute i kommunerna.

Det som förvånar mig är att staten har möjligheter att spara på ett socialt mer rättvist sätt. Det går ju ut mycket bidrag och sådant till människor som skulle kunna klara sig med betydligt mindre. Det är där som man bör ta i första hand, som finansministern sade. Det är det jag saknar hos socialdemokratin. Varför inte i första hand minska på bidrag och ersättningar till dem som redan har det ganska bra?

Anf. 81 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Det som Roy Ottosson sade sist hör till en stor socialpolitisk diskussion, om vilka principer som skall styra våra trygghetssystem, vilken real behovsprövning som skall göras och hur många som skall omfattas. Åtskilliga studier genom åren har gett ett gott underlag för att hävda att den modell som vi har valt i Sverige, med en generell välfärdspolitik, har varit effektiv och rationell. Den diskussionen pågår, och vi får säkert komma tillbaka till den vid andra tillfällen.

Vad sedan gäller bidragen till företag, har det cirkulerat uppgifter om att de subventionerna skulle vara i 50–60-miljardersklassen. Tittar man på vad det representerar finner man att det först och främst är det

som finns i bostadssektorn i form av bostadssubventioner. Det finns också en del jordbrukspengar. Sedan har vi sådan verksamhet som drivs som aktiebolag i statens regi. Exempelvis hamnar stödet till Dramaten som företagsstöd i den här uppräkningen.

Räknar man igenom det hela blir det så småningom kvar en restpost som är väldigt mycket av traditionell regional-, arbetsmarknads- och näringspolitik. Hade det funnits 50–60 miljarder på näringslivssidan att hämta hem så kan jag försäkra Roy Ottosson att jag inte hade tvekat att ta en del av de pengarna.

Också till Roy Ottosson, inför våravslutningen i denna kammare som är smyckad i rött och grönt – inte en oäven syn – vill jag säga tack för det år som har gått. Tack för intressanta och bra diskussioner om konvergensprogrammet och modet att trots uttalat motstånd mot den monetära unionen ändock peka på nödvändigheten av att vi utformar ett konvergensprogram, för er del just därför att ni vill kunna ha friheten att stå utanför. Var riksdagen där hamnar återstår ju faktiskt att se.

Anf. 82 PER UNCKEL (m)

Fru talman! Det sprider sig en viss optimism om ekonomin, sade Göran Persson. För de vid pass en miljon människor som i dag står utanför den reguljära arbetsmarknaden är det nog inte riktigt så det känns. För dem känns det nog snarast som att Socialdemokraterna har gett upp kampen för de riktiga jobben. Det är nämligen den ofrånkomliga slutsats som tränger sig på av det som skrivs i kompletteringspropositionen och det som senare understrukits i det s.k. konvergensprogrammet.

Regeringen accepterar en arbetslöshet på nästan 10 %. Det är mänskligt och ekonomiskt orimligt att utgå från en arbetslöshet av denna storleksordning på toppen av en högkonjunktur. Av de väljare som för knappt ett år sedan återförde Socialdemokraterna till regeringsmakten var det förmodligen få som väntat sig att partiets första år i Rosenbad skulle behöva sammanfattas på detta sätt.

Fru talman! Dagens debatt illustrerar att misslyckandet med jobben faller tillbaka på en socialdemokratisk oförmåga att förstå den nya arbetsmarknadens karaktär och företagens villkor för att sätta fler anställda i arbete. Dessutom släpar det socialdemokratiska partiet på en arbetsmarknadspolitik som allt fler utanför de mest partitrognas krets börjar inse är verkningslös eller t.o.m. nedbrytande på de arbetslösas förmåga att komma tillbaka till jobben.

Fru talman! Bo Lundgren har tidigare talat om skattehöjningspolitikens effekter för jobben, så jag skall inte tala ytterligare om detta. Låt mig bara understryka att en politik som ser på företag och företagsbeskattning som en mjölkkossa för statskassan aldrig någonsin kan föra Sverige tillbaka till den fulla sysselsättningen.

Per-Ola Eriksson hävdade för en stund sedan att alla var överens om att de nya jobben skulle komma i den privata sektorn. Det må så vara, fru talman. Jobben kan emellertid inte besvärjas fram. Privata företag växer bara om jordmånen gör sådan växt möjlig. Varken Soci-

aldemokraterna eller Centern har i dag lyckats visa hur denna jordmån skall skapas. Orden blir därmed luftpastejer utan egentlig innebörd.

Fru talman! Växt kräver en ekonomi som ger nödvändigt utrymme för utvecklande företagande, och dessutom en arbetsmarknad och en kompetensförsörjning i enlighet med en ny tids kunskapskrav.

När regeringen i kompletteringspropositionen sänker ersättningen i a-kassan till 75 % är det naturligtvis en riktig åtgärd. Jag har tidigare haft förmånen att få gratulera arbetsmarknadsministern till denna. Effekten av den förändringen förtas emellertid i betydande utsträckning av vad Socialdemokraterna i sten vägrar förstå: att den eviga möjligheten till rundgång mellan a-kassa och allehanda arbetsmarknadsåtgärder har ännu större nedbrytande effekt på arbetsviljan än vad ersättningsnivån kan få.

Svensk arbetsmarknadspolitik är dess värre inte något internationellt föredöme, såsom regeringen gärna vill tro, utan i praktiken en maskin för högre arbetslöshet.

Fru talman! Till följd bl.a. av den snabba internationaliseringen och den moderna informationsteknikens genombrott förändras just nu arbetsmarknaden i grunden. Konkurrensen hårdnar, kunskapskraven skärps, och behoven av rörlighet och förändringsförmåga tilltar.

Det nya samhället är inte ett samhälle för stora och för alla lika lösningar. Massproduktionen i långa linjer viker undan för det mera personliga och individuella.

Då och då kryper också i den socialdemokratiska retoriken in en och annan insikt om att det är detta som håller på att ske. I all praktisk politik går emellertid regeringen i dessa hänseenden likväl åt fel håll. Det är därför kompletteringspropositionens svarta arbetslöshetsprognoser dess värre nog är realistiska. Regeringens politik klarar inte att pressa arbetslösheten under 10 %. Det säger regeringen svart på vitt i kompletteringspropositionen. Detta är och förblir en kapitulation.

Hur litet Socialdemokraterna i grunden förstått om villkoren för nya jobb bekräftade för övrigt Ingvar Carlsson häromdagen, när han förklarade krig mot den EU-politik för jobb som han för bara något halvår sedan själv hade accepterat. Lägre arbetskraftskostnader och en större löneflexibilitet ville statsministern nu inte veta av. Europa skulle nu i stället erbjudas Anders Sundströms arbetsmarknadspolitik. Det är precis vad en statsminister som är engagerad i de nya jobben inte borde tycka.

Särskilt hårt drabbas, fru talman, unga och den del av arbetskraften som inte har hög utbildning av den Carlssonska stelbentheten. Många arbetslösa kommer att förbli utan jobb därför att regeringen låst in sig i filosofier som bokstavligen hör hemma i en svunnen tid.

Fru talman! Den socialdemokratiska lönekostnadsrigiditeten är samma andas barn som vägran att acceptera mera individuella kontraktslösningar som grund för relationerna mellan arbetstagare och arbetsgivare. Arbetsmarknadslagstiftningen har sedan förra hösten gjorts mera stel och kollektiv, samtidigt som samhällsutvecklingen entydigt pekar på behovet av större hänsyn till alla de varierande villkor som Sveriges hundratusentals arbetsplatser uppvisar. Av början till

en nödvändig förnyelse av arbetsmarknaden blev det återställare och nytt utredande.

Det är därför så många företag i det längsta försöker klara sina uppgifter med övertidsarbete av de anställda man redan har. Arbetslösheten permanentas därmed på en oacceptabelt hög nivå. Hur, fru talman, kan Socialdemokraterna vara så trångsynta att de accepterar denna tingens ordning?

Den arbetsmarknadslagstiftning som regeringen så envist hänger sig fast vid är tillskapad för en tid och under en tid då omvandlingen i samhälle och näringsliv skedde i måttlig fart och på ett någorlunda förutsebart sätt. Så är det emellertid inte längre. Inte minst informationstekniken revolutionerar arbetsvillkor och företagsstruktur. I denna omvandlingsprocess är den nuvarande lagstiftningen en hämsko.

Effekten härav blir att svenska företag omvandlas långsammare än företag utan de svenska företagens legala restriktioner. Detta leder till lägre tillväxt i vårt land, minskad konkurrenskraft och en högre arbetslöshet.

Regeringen brukar när dessa frågor kommer på tal hänvisa till den s.k. arbetsrättskommissionen. Artiga bugningar brukar också, precis som i kammaren här i dag, riktas gentemot småföretagen.

De förändringar av villkoren på arbetsmarknaden som nu behövs om jobben skall kunna återskapas är emellertid långt mer radikala än någon retusch i kanten för att göra villkoren för de mindre företagen något mindre dåliga än vad de i dag är. Det behövs en ny arbetslagstiftning, som tar sin utgångspunkt i nödvändigheten av personliga avtalsförhållanden och som erkänner att det kollektivistiska samhället redan har förpassats till historiens böcker. Det vägrar Socialdemokraterna mentalt och praktiskt att erkänna. Därför kommer partiet också – och jag tillägger gärna: dess värre – att misslyckas med sin sysselsättningspolitik.

Fru talman! Lika betydelsefullt som det är att ge Sverige en arbetslagstiftning som gör att företagen kan växa är det att etablera Sverige som en kunskapsnation i den absoluta frontlinjen. Insatser i detta syfte ger möjligen inte utslag i den månatliga arbetslöshetsstatistiken men tillhör de helt avgörande förutsättningarna för trygga jobb på sikt.

Om kunskapens betydelse talar förvisso också regeringen, åtminstone då och då. I praktisk politik utgör emellertid framför allt det Thamska fögderiet en direkt utmaning mot vad som är vitalt för Sveriges framtid. En av ideologisk enögdhet förblindad utbildningsminister klämmer gradvis entusiasmen ur det som vetenskapligt skall lyfta Sverige. Låt det, fru talman, stå fullständigt klart, att om vårt land skall ha en chans att klara de långsiktiga utmaningar vi står inför måste kunskapsstandarden hos oss vara högre och spetskunnandet mer avancerat än i lejonparten av våra konkurrentländer. På denna punkt finns det inget kompromissutrymme – inget utrymme alls!

Regeringens politik ligger dess värre inte i närheten av att kunna nå upp till sådana ambitioner. Det verkar som om regeringen trodde att det som Tham – och för den delen också Johansson – gör eller framför allt inte gör är sidoordnat eller betydelselöst, sett från tillväxt- och syssel-

sättningssynpunkt. Viktiga nog som jämställdhetsfrågorna i utbildningssystemet är, går det inte att låta kompetensutvecklingen förfalla för att i stället satsa den intellektuella kraften på könskvoterade professorer. Skall regeringen kunna vinna något förtroende för sitt tal om kunskapens betydelse måste man kunna visa på en politik som gör att Sverige kan bli en kunskapsnation i frontlinjen. Det gångna året har från denna utgångspunkt inte varit uppmuntrande.

Fru talman! Regeringen saknar en politik för flera jobb. Det nödvändiga kulturskiftet i fråga om ekonomin, i fråga om arbetsmarknaden och i fråga om kunskapen saknar man beredskap inför. Politiken får därför ingen växtkraft. Dess värre, fru talman, har jag inte så stort hopp om att sommarsol och sommarvila skall ge så stora bidrag till ett nödvändigt omtänkande. Bristerna ligger inbäddade i den socialdemokratiska samhällssyn som nu ofrånkomligen kolliderar med verkligheten.

Visst, fru talman, finns det skäl att samverka i besvärliga tider, men inte om vad som helst, och framför allt inte om gammal politik.

Anf. 83 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Fru talman! Om Per Unckel trodde att den här kanonaden skulle få stå oemotsagd bedrog han sig.

Anna-Greta Leijon sade när hon var arbetsmarknadsminister att det inte finns någonting som är så farligt som att släppa upp arbetslösheten. Internationella erfarenheter, fortsatte Anna-Greta Leijon, har visat att det är ytterligt svårt att få ned den igen. Ännu värre – det är ingen som har kunna få ned den, sade hon.

Per Unckel! När ni hade ansvaret fick vi massarbetslöshet för första gången på 60 år i vårt land. Nu har vi socialdemokrater fått väljarnas förtroende – nu är det vår uppgift att person för person, procent för procent, arbeta ned arbetslösheten. För detta behövs alla goda krafter. Per Unckel är som en gammal god marxist – de tror att framtiden är förutbestämd. Det är den inte, Per Unckel, i varje fall inte för oss.

Per Unckel tar på gammalt vanligt moderatsätt parti för den starke mot den enskilda människan. Han talar om personliga avtal. Han vill, har jag förstått, precis som arbetsgivarna, att de fackliga organisationerna skall förhandla på förbunds- eller allra helst företagsnivå, medan arbetsgivarna skall hålla ihop och förhandla på central nivå. Glöm det, Per Unckel! Det är inte förutbestämt. Det är faktiskt minst två parter inblandade i det här.

Per Unckel sade till sist att socialdemokraterna kommer att misslyckas. Vi får väl se, Per Unckel. Vi får väl se!

Anf. 84 PER UNCKEL (m) replik

Fru talman! Låt mig understryka vad jag sade i mitt huvudanförande, nämligen att det är min innerliga förhoppning att jag har fel i min utsaga om att socialdemokraterna kommer att misslyckas med att klara jobben. Problemet är emellertid att i kompletteringspropositionen har ni redan skrivit att ni kommer att göra det! Min utgångspunkt är att kompletteringspropositionen säger att på toppen av en högkonjunktur

skall Sverige ha 10 % arbetslöshet, och moderaterna säger: Det accepterar vi inte att Sverige har.

Därför lägger vi fram förslag om lägre skatter på företagandet, vi lägger fram förslag om omedelbara och långsiktiga – kombinerat – förändringar av arbetslagstiftningen, och vi lägger fram förslag om en nödvändig kunskapsexpansion i Sverige. På samtliga dessa tre punkter går socialdemokraterna i rakt motsatt riktning. Men berätta då för mig varför socialdemokraterna är så övertygade om att skattesänkningar inte leder till flera jobb, eller varför en bättre arbetslagstiftning inte skulle leda till flera jobb, eller varför mera kunskaper inte skulle stärka Sveriges konkurrenskraft.

Om socialdemokraterna kan förebringa övertygande bevis för att dessa tre ingredienser i en ny sysselsättningspolitik är felaktiga skulle åtminstone denna debatt ha tillförts någon kunskap. Som det nu är säger socialdemokraterna nej, nej och åter nej till alla förslag som syftar till att pressa arbetslösheten under 10 %. Det är därför vi moderater säger: Ni har gett upp om jobben!

Anf. 85 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik

Fru talman! Vi säger definitivt inte nej till förslag som kommer att sanera arbetslösheten. Men moderaterna ställer sig i sina förslag alltid på den starkes sida mot den svage, och det säger vi nej till.

Per Unckel sade: Tala om varför skattesänkningar inte leder till nya jobb. Finansministern och jag har vid upprepade tillfällen bett Bo Lundgren läsa in i kammarens protokoll hur många nya jobb det blev av de skattesänkningar som han genomförde och som Per Unckel som ledamot av den förutvarande regeringen ställde sig bakom. Hur många nya jobb blev det? Ytterligare hundratusentals människor blev arbetslösa! Det är det som nu är vårt lands problem. Det skall Per Unckel och moderaterna lösa genom att bl.a. försämra arbetsrätten och ställa sig på den starkes sida.

Per Unckel! Vi tror inte på den modellen. Vi tror inte att den passar i Sverige. Dessutom har internationella erfarenheter visat att det inte är så enkelt som Per Unckel framställer det. Låt mig bara peka på några åtgärder som ni vill vidta: sänkta ingångslöner för ungdomar, personliga avtal – vem kommer att tjäna på det? Ni inser inte, Per Unckel att trygghet i anställningen i sig leder till att man gör en bättre prestation, i sig leder till att produktiviteten går upp, i sig leder till att man tar ökat ansvar. Det är ert historiska misslyckande, Per Unckel!

Anf. 86 PER UNCKEL (m) replik

Fru talman! Om socialdemokraterna verkligen tror att de gångna årens arbetslöshet berodde på att skatterna på företagen sänktes är det sämre ställt med den socialdemokratiska ekonomiska analysen än vad jag i mina vildaste fantasier kunde föreställa mig.

Socialdemokraterna tror inte på modellen att individualisera villkoren på arbetsmarknaden. Man tror inte på modellen att göra arbetsrätten mera flexibel. Man tror inte på modellen att göra lönebildningen mera

anpassad efter produktivitetsutvecklingen i företagen och efter vad t.ex. ungdomar förmår att prestera.

Jag accepterar att socialdemokraterna i sin ideologiska enögdhet fortfarande inte tror på detta. Ge mig då ert alternativ för att pressa arbetslösheten under 10 %. I kompletteringspropositionen står det att om hela er politik går som tåget, vilket debatten tidigare under dagen har visat att det är mycket sannolikt att den inte kommer att göra, blir arbetslösheten 10 %.

Moderaterna säger att de inte accepterar en arbetslöshet på 10 %. Socialdemokraterna skakar på huvudet. Läs er egen kompletteringsproposition, där arbetslösheten naglas fast vid denna höga nivå. Men säg inte bara nej, nej och åter nej till de arbetslösa. Då dömer ni hundratusentals människor till sysslolöshet. Vi vet av erfarenhet från andra länder att en flexiblare arbetsmarknad, en mera flexibel lönebildning och lägre kostnader för arbetskraft skapar nya arbetstillfällen. Varför skulle inte samma sak ske i Sverige om vi införde samma politik i vårt land?

Anf. 87 INGRID BURMAN (v)

Fru talman! I betänkandet föreslår Socialdemokraterna och Centerpartiet att ersättningsnivån i a-kassan skall sänkas till 75 %. Det här är ett svek mot alla de löntagare i Sverige som faktiskt trodde på socialdemokraternas vallöfte när de sade att de skulle höja ersättningsnivån i a-kassan så snart som ekonomin tillät. Dessa löntagare kunde aldrig drömma om att socialdemokraterna i stället skulle sänka nivån.

Regeringens förslag har dessutom sin udd riktad mot de lågavlönade. Personer med lönenivåer över 16 500 kr per månad drabbas inte av nivåsänkningarna. Låginkomsttagarna drabbas däremot fullt ut. Vid en månadsinkomst på 12 000 kr förlorar man mer än 400 kr per månad efter skatt.

Förslaget drabbar alltså främst grupper som i dag lever med mycket små ekonomiska marginaler och som faktiskt inte kan sänka sin levnadsstandard mer. Det är ett slags omvänd fördelningspolitik. Vi tar mest från dem som har minst.

Hur många som i dag tvingas söka kompletterande socialbidrag är okänt, eftersom den frågan varken har beaktats eller utretts. Det är alltså i dag okänt hur mycket av dessa 2,5 miljarder som staten sparar som i stället leder till en övervältring av kostnaden till kommunernas socialbidragskonton.

Sänkningen av a-kasseersättningen riktar sig inte enbart mot de arbetslösa. Den innebär också att de lägsta lönerna kommer att sänkas på sikt. A-kassenivån har alltid fungerat som ett golv för lönebildningen i Sverige. När man nu sänker nivån kommer det också på sikt att få genomslag på lönebildningen på hela arbetsmarknaden. Förslaget flyttar helt enkelt makt från Sveriges löntagare till Sveriges arbetsgivare.

Så bäddar då den socialdemokratiska regeringen för en ny lönebildning i Sverige – en lägre lönebildning. Det är faktiskt ingen slump att Per-Ola Eriksson talar om en strukturell förändring. Det är faktiskt

inte heller någon slump att Per Unckel gratulerar socialdemokratin till det här förslaget. Det är en betydande strukturell förändring som införs.

Vänsterpartiet avvisar alltså förslaget om att sänka kompensationsnivån. Vi kan inte heller acceptera sänkningen i grundbeloppet i KAS från 245 till 230 kr per dag. Även här ger regeringen uttryck för ett orättvist fördelningspolitiskt synsätt, där åtgärderna riktas mot de sämst ställda.

Regeringen föreslår också försämringar för deltidsarbetslösa. Efter en ersättningsperiod skall deltidsarbetslösa inte få fyllnadsstämpla upp till heltid, trots att de söker heltid. I stället skall det deltidsarbete man haft utgöra grunden för ersättningen i den nya perioden.

Förslaget har precis samma karaktär som det förslag som den borgerliga regeringen lade fram tidigare. Den lägger ansvaret på den deltidsarbetslöse. Fixar man inte arbete under den första ersättningsperioden, minskar ersättningen.

Förslaget kommer främst att drabba kvinnorna. Merparten av de deltidsarbetslösa är kvinnor. Återigen angriper regeringen de arbetslösa i stället för problemet, dvs. att deltidsarbetslösa ej får heltidsjobb.

Det är ett problem som visar sig i att vissa arbetsgivare konsekvent väljer att anställa nya på deltid i stället för att utöka arbetstiden för redan anställda – allt för att ha en obetald vikariepool av deltidare som kan rycka in när behoven uppstår. I vissa branscher inom handeln är andelen deltidsarbetande så stor som 90 %.

I stället för att gå ut och bestraffa de deltidsarbetslösa med först sänkta generella nivåer och dessutom ytterligare åtstramningar måste vi faktiskt titta på problemen och föreslå åtgärder – företrädesrätt till heltidsanställningar, prioriteringar av arbetsförmedlingens insatser. Då kommer vi till rätta med problemet – inte genom denna dubbelbestraffning av främst kvinnor.

Regeringen föreslår också andra förändringar inom a-kassesystemet. Man återkommer med mer konkreta förslag under hösten 1995. Det är svårt att nu ta ställning till de här förslagen, eftersom de enbart finns skisserade i propositionen.

Jag vill dock redan nu säga att det verkar helt orimligt att bestraffa arbetslösa med 60 ersättningsdagars avstängningstid för den som själv lämnar sitt arbete. Förslaget omfattar många fall där det inte alls är fråga om missbruk, t.ex. att hela familjen flyttar eller att det gäller mobbning som gör det omöjligt för den drabbade att stanna kvar på arbetsplatsen. Det är helt oacceptabelt.

Regeringen visar på tre motiv för att genomföra de här försämringarna – sänkta nivåer i deltidsarbetslöshetsersättning m.m. Man säger att man vill motverka arbetslösheten och hävda arbetslinjen – motiv 1.

Så sällar sig då den socialdemokratiska regeringen till dem som angriper de arbetslösa i stället för arbetslösheten. På vilket sätt kommer det att motverka arbetslösheten att vi sänker a-kasseersättningen? På vilket sätt kommer det att hävda arbetslinjen?

Nej, förslaget andas misstroende och underförstådda anklagelser mot de arbetslösa. Budskapet att arbetslösheten är individens fel och

inte i huvudsak ett samhällsmisslyckande med djupgående politiska orsaker framträder på ett sätt som är mycket hotfullt för arbetslösheten.

Ett andra motiv för regeringens förslag är att man vill jämställa a-kasseersättningen med ersättningen inom sjukersättningssystemet så att det inte blir intressant att välja den ena formen av ersättning framför den andra enbart av ekonomiska skäl.

Återigen är det samma misstro och underförstådda anklagelser om att sjuka och arbetslösa väljer det system som ger mest i ersättning. Argumentet klingar dessutom falskt när vi vet att den borgerliga regeringen sänkte taket för a-kasseersättningen och att det därefter inte har gjorts någon justering uppåt. Följden har blivit att arbetslöshetsersättningen successivt har sjunkit och inte alls når upp till den omtalade 80-procentiga nivån, som redan den i sig är alltför låg.

I vanliga inkomstlägen handlar det i verkligheten redan i dag om en kompensationsnivå på bara 65-75 %.

Om regeringen menar något med harmoniseringstalet måste man börja med att höja nivån och jämställa den med sjukersättningsnivån. Där har vi faktiskt 7,5 basbelopp som tak, och ersättningarna regleras via en basbeloppsanknytning. Men så långt går inte förslaget.

Ett tredje motiv till sänkningen av ersättningsnivåerna och försämringarna inom a-kassan är enligt regeringen den dåliga ekonomin. Detta är säkert också det tyngst vägande skälet.

Jag tvingas då konstatera att politik alltid innebär en massa val och prioriteringar. Man kan välja. Man kan välja mellan att slopa matmomsen och att sänka a-kassenivån.

Det handlar om val och prioriteringar. Vänsterpartiet har gjort det medvetna valet att värna de arbetslösa och de sjuka, och det är samma val som stora delar av arbetarrörelsen, fackföreningsrörelsen och många av de socialdemokratiska partidistrikten har gjort.

Om finansministern väljer att kalla detta för populism, må det stå honom fritt, och om Per-Ola Eriksson väljer att kalla detta medvetna val för populism, står det också honom fritt.

Vänsterpartiet har gjort ett medvetet val. Vi har satt de arbetslösa och de sjuka framför sänkt matmoms.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nr 11.

I detta anförande instämde Lars Bäckström (v).

Anf. 88 ANDRE VICE TALMANNEN

Vi har tänkt försöka att avsluta den här debatten före den särskilda debatt som skall starta ungefär klockan tre. Därför ber jag er att hålla er till de talartider som ni har anmält. Voteringen kommer efter Schengendebatten.

Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jag skall inte hålla mig till min talartid utan vara betydligt mer kortfattad.

I den kompletteringsproposition som vi nu har framför oss skärs det ganska rejält på miljöområdet. Man kan säga att vi börjar få en miljöpolitik på sparlåga.

Vi debatterade bara för några dagar sedan ett betänkande som handlade om den miljöpolitik som Sverige vill föra i EU. Där sades bl.a. att Sverige skall intensifiera satsningarna mot försurningen. Vi skall se till att få försurningen känd i Europa och se till att miljöpolitiken tar allt större hänsyn till försurningen. Dessa frågor är ännu inte lösta, trots att vi har diskuterat dem i 30 år, som alla vet.

När vi behandlade budgeten för några månader sedan kunde vi se att regeringen hade skurit 57 miljoner i kalkningsprogrammet. Vi var många partier som protesterade mot detta, bl.a. Centerpartiet.

Det är därför desto mer förvånande att konstatera att man nu, när Socialdemokraterna och Centern lägger fram kompletteringspropositionen, spar ytterligare 30 miljoner på kalkningen.

Att kalka sjöar i Sverige är tyvärr nödvändigt för att vi skall kunna hålla ett PH-värde i dessa marker som gör att vi kan ha kvar många av de växter och djur som utgör det som alla så gärna talar om, nämligen den biologiska mångfalden.

Många av de djur som finns i sjöarna, bl.a. sländlarver, är enormt beroende av rätt PH-värde för att kunna överleva. Här kan vi verkligen se om vi har en god miljö eller inte, eftersom dessa arter många gånger fungerar som miljöindikatorer.

Ett fortsatt kalkningsprogram är alltså en förutsättning för att vi skall kunna bevara den biologiska mångfalden.

Det är därför så förvånande att man först skär 57 miljoner i budgeten och sedan ytterligare 30 miljoner i kompletteringspropositionen.

Jag anser att vi – om Sverige skall vara trovärdigt internationellt i kampen mot försurningen – också här hemma måste visa att vi menar allvar med satsningarna. Att i det läget skära i bidragen till kalkning tycker jag tyder på motsatsen.

Jag har svårt att tro att Sverige kan bli trovärdigt om vår nationella politik inte på något sätt hänger ihop med den internationella politik som vi talar om i andra sammanhang.

På samma sätt är det oerhört förvånande att just Centerpartiet, som ju brukar säga sig vara miljöintresserat, går med på att skära ytterligare i bidragen till forskning på miljöområdet.

I budgetpropositionen skar regeringen 20 miljoner på årsbasis, dvs. 30 miljoner i den budget vi har antagit. Nu skär man bort ytterligare 37,5 miljoner.

Det finns många områden där vi ännu inte har alla svar och där vi behöver forskning. Det gäller t.ex. försurningen och biologisk mångfald. Skogsforskningen behöver intensifieras, och vi behöver få i gång utvecklingen av ekologisk odling.

Det finns många gifter ute i naturen, om vilka vi vet mycket litet, t.ex. hormongifter, som jag har talat om här i kammaren ett antal gånger. Det kommer nu miljögifter som visar sig ha helt andra effekter än dem som vi tidigare har känt till. De tränger sig in i de biologiska cellerna och agerar som artliknande substanser. Detta påverkar hormon-

systemet på ett sätt som ger oss en hotbild som vi aldrig har haft förut: det hotar reproduktionen.

Om vi skall ha en chans att möta den här typen av problem i tid måste det till pengar till forskning.

M74 är ett exempel på en sjukdom som har funnits sedan 1974, men vi vet ännu inte varför. Vi vet bara att det är något miljögift i södra Östersjön som orsakar M74, men vi vet inte alls vilket det är eller hur vi skall komma till rätta med problemet.

På detta område bedrivs en ambitiös forskning, men om vi skär bort pengarna till miljöforskningen kommer dessa möjligheter att försvinna i framtiden.

Vi har en miljöskuld i Sverige som ökar med 5 miljarder om året. Miljöproblemen måste börja tas på allvar.

I ett läge när man har ont om pengar måste man fundera på vilka hot som är störst och vilka möjligheter vi kan ta till vara. Vi i Miljöpartiet menar att man inte kan spara på miljön. Det skulle innebära att vi försätter kommande generationer i en situation som vi själva inte skulle vilja befinna oss i, och det anser jag och mitt parti vara omoraliskt.

Allt detta visar att miljöengagemanget i riksdagen hos de två partier som har lagt fram kompletteringspropositionen handlar mer om munväder än om riktiga satsningar.

Anf. 90 ALF ERIKSSON (s)

Fru talman! I momenten 86-88 behandlas regeringens förslag på Miljödepartementets område. Jordbruksutskottet har lämnat ett i stort sett enigt yttrande till finansutskottet och tillstyrkt detta.

I kompletteringspropositionen föreslår regeringen på grund av det statsfinansiella läget att besparingar görs på bidragen till kalkning av sjöar och vattendrag och miljöforskning. Dessutom görs en engångsindragning av reservationsmedel inom Miljödepartementet.

I förra veckan debatterade vi här i kammaren inriktningen av det svenska miljöarbetet i EU. Majoriteten konstaterade då att försurning av mark och vatten är ett av de mest allvarliga miljöproblemen i Sverige. Hälften av svavel- och kvävenedfallet kommer via luftföroreningar från andra EU-länder, och totalt kommer ca 80 % av det försurande nedfallet från andra länder.

Genom inhemska åtgärder har kraftiga minskningar av det försurande nedfallet skett, och det är viktigt att kunna peka på dessa framgångar vid det fortsatta EU-arbetet. Vi har lyckats nedbringa det inhemska nedfallet med ca 80 % jämfört med 1980. Detta är en mycket klar signal till omvärlden vad gäller Sveriges attityd till försurningsproblemen.

Kalkningsverksamheten är dyr och löser inte försurningsproblemen på lång sikt. Den skall ses som ett uppehållande försvar i avvaktan på att de försurande nedfallen kan nedbringas till den nivå som naturen tål.

På senare år har riksdagen beviljat ett ganska frikostigt anslag till kalkningsverksamheten. Det har i efterhand visat sig att en stor del av

medlen inte har använts. Mot den bakgrunden är det motiverat att i det besvärliga finansiella läge som vi befinner oss i minska detta anslag.

För att få bättre kunskap om kalkningsverksamheten och möjligheter till effektivisering har regeringen nyligen tillsatt en utredare som skall se över verksamheten. Utredaren skall föreslå en nivå på kalkningen som är lämplig för ett långsiktigt bevarande av den biologiska mångfalden och för utnyttjandet av naturresurserna.

Vidare skall en analys ske av den administrativa delen, med syfte att uppnå en effektivisering.

En viktig del är att undersöka nya finansieringsformer. Med utgångspunkten att det är den som förorenar som skall betala för konsekvenserna, kan det vara motiverat att undersöka möjligheterna att finna nya finansieringsformer med EU-medlemskapet som grund.

Den minskning av kalkningsbidraget som sker under kommande budgetår skall ses som en engångsföreteelse. Regeringen återkommer nästkommande budgetår med ett förslag byggt på en betydligt bättre grund än den vi kan få fram i dag. Under nästa år skall de medel som tilldelas prioriteras till de värst försurningsdrabbade områdena, och på så sätt anser majoriteten att nödvändiga omkalkningar kan genomföras.

Jag yrkar därför avslag på reservationerna 127, 128 och 129 från vänstern, Miljöpartiet och kds.

Fru talman! Regeringen föreslår också med samma motivering att anslaget till miljöforskning minskas. Prioriteringarna inom miljöforskningen ligger fast sedan beslutet 1993. Det innebär att forskning kring biologisk mångfald, klimat och kretslopp prioriteras.

Fru talman! Strukturen i den svenska miljöforskningen har förändrats i och med medlemskapet i EU, och det kommer att medföra förändringar också när det gäller finansieringen. Därför planerar regeringen att lägga fram en forskningspolitisk proposition under våren 1996, och då får vi även på det här området ett bättre underlag än vad vi har i dag.

Fru talman! Jag yrkar därför avslag på reservationerna 130 och 131.

Utskottsmajoriteten godtar regeringens förslag om att en del reserverade medel dras in. Det är enbart Miljöpartiet som har så gott om pengar att man vill att medel skall ligga kvar även om de inte används. Det kan inte anses speciellt ansvarsfullt att i detta läge öka den statliga upplåningen.

Fru talman! Jag yrkar avslag på reservation 132 och bifall till utskottets hemställan i finansutskottets betänkande.

Anf. 91 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Det är bara att konstatera att regeringen väljer att skära ner på sådana viktiga områden som kalkning och miljöforskning. Det är att beklaga. Jag hoppas att ni i fortsättningen kan hitta en samarbetspartner som är litet mer benägen att satsa pengar på de här områdena. Jag tror nämligen att kritiken kommer att bli förödande för Socialdemokraterna om det här är en väg man tänker fortsätta på.

Det land som försurar mest i Sverige är Sverige självt. Den enskilda företeelse som förorenar mest är trafiken. Det land som ser till att vi får ett marknära ozon är Sverige.

Naturligtvis är det glädjande att höra att Alf Eriksson nu säger att det är de som förorenar som skall betala. Det måste betyda att man avser att införa en skatt på trafiken, så att trafiken kan börja betala för den förorenande effekt den länge har fört med sig. Detta är något som Miljöpartiet vid olika tillfällen har framfört. Vi tycker att det här synsättet, att den som förorenar skall betala, är riktigt. Då måste man också våga ge sig på den största förorenaren, nämligen trafiken.

För vårt vidkommande har vi sagt att vi i stället för att minska kalkningen med 30 miljoner ytterligare vill öka den med 30 miljoner. De pengarna har vi i budgeten. Vi har lagt fram en väl finansierad budget. Men politik är ju som bekant en fråga om vad man vill satsa på, och för oss i Miljöpartiet är det naturligt att satsa på miljöfrågorna.

Jag hoppas att Socialdemokraterna kan tänka om i det här sammanhanget.

Anf. 92 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Fru talman! Jag tänker inte orda om Miljöpartiets trafikpolitik i stort i anslutning till förslagen i det här betänkandet.

Vi står fast vid att stora besparingar kan göras genom en mer miljöanpassad trafikpolitik. Det är tråkigt att Socialdemokraterna inte tar tillfället i akt att riva upp den gamla regeringens asfalt- och betongpolitik.

Särskilt tråkigt är det att man likställer vägar och järnvägar genom att skära ner lika mycket på utbyggnaden av båda. Nedskärningar på anslaget till enskilda vägar står fast. Detta är knappast överraskande, eftersom Socialdemokraterna tydligt har markerat sin ståndpunkt i tidigare debatter och beslut.

Däremot är det riktigt tragiskt men samtidigt skrattretande att Centern så snabbt har glömt sitt ställningstagande angående anslaget till enskilda vägar. Miljöpartiet och Centern hade för mindre än två månader sedan en gemensam reservation till trafikutskottets betänkande om Vägverket, som gick ut på att omprioritera medlen så att anslaget till enskilda vägar skulle öka med 500 miljoner mer än vad regeringen föreslagit och att detta skulle finansieras genom att anslaget till nya motorvägar minskade. Efter Centerns uppgörelse med regeringen stod det klart att Centern byter sida och ansluter sig till majoriteten för en drastisk sänkning av anslagen och bidragen till enskilda vägar.

Man vet inte om man skall skratta eller gråta. Med åtta motioner, elva yrkanden och sammanlagt 13 underskrifter från Centerpartiet om enskilda vägar, och därtill alla debattartiklar, förstår vi inte hur Centern på något vis kan berättiga uppgörelsen med Socialdemokraterna till det här priset.

När Sivert Carlsson för Centerpartiets räkning talade i kammaren i vägverksdebatten den 20 april sade han angående neddragningen: Vet hut! Vet sjufalt hut! Hur många hut skall ni i Centern själva ha för det här sveket? Centern talade om nonchalans mot alla dem som skulle

drabbas av besparingen. Jag skulle bra gärna vilja veta vad Centern kallar sitt eget agerande.

I debatten den 20 april gick ett otal centerpartister upp för att högljutt markera sin ståndpunkt. Jag behöver därför inte upplysa Centern om konsekvenserna av den här besparingen, eftersom ni i den debatten visade att ni var fullt medvetna om att detta var en orättvis besparing, ett slöseri med vägkapital och att det skulle drabba friluftsliv, allemansrätt, skogsnäringen, bönder och en massa andra människor, som i dag med till största delen eget kapital sliter med att upprätthålla nätet av privata småvägar i Sverige.

Centern kunde ha stått fast vid sin politik men valde att inte göra det. Centern rider på folkstormen men vågar inte stå fast vid politiska beslut och linjer – titta bara på Öresundsbron!

Bo Nilsson sade i samma debatt den 20 april till Sivert Carlsson: När man tar i så mycket blir man inte trovärdig. Jag kan enbart gratulera Bo Nilsson till att han lyckas pricka så rätt. Centern är inte trovärdigt.

Centern glömmer gräsrötterna när makten hägrar. För en stund sedan sade Per-Ola Eriksson att Centern har lämnat partiegoismen åt sidan och tar ansvar för Sveriges ekonomi. På vilket sätt anser Centern det vara ansvarsfullt att, som man kommer att göra i dag, rösta emot sina egna förslag? Kan det möjligtvis vara så att Centern inte tror på sin egen politik? Jag har noterat det särskilda yttrande som Centern har fogat till dagens betänkande om den ekonomiska politiken om att uppgörelsen inte rör trafikpolitiken. Det räcker definitivt inte som förklaring, eftersom Centern nu kommer att rösta emot sitt eget förslag.

Per-Ola Eriksson sade för en stund sedan att Vänsterpartiets flykt från det egna kravet på sänkt matmoms var ett av de tväraste politiska kast som han upplevt under sin tid som riksdagsledamot. Per-Ola Eriksson sitter inte här i kammaren, men jag hoppas att han hör detta i varje fall. Han kritiserade vänstern hårt angående populism och svängningar. Jag skulle bra gärna vilja höra hans dom över det egna partiets agerande. Jag har visserligen inte lika lång erfarenhet som ledamot som Per-Ola Eriksson, men nog känner jag igen ett tvärt politisk kast.

Jag hoppas innerligt att varenda enskild vägförening i hela Sverige får reda på vad Centern kommer att göra i dag, då man röstar emot Miljöpartiets reservation, en reservation som de själva stod bakom för mindre än två månader sedan och i vilken vi hade enats om finansieringen.

Jag ser ingen från Centerpartiet anmäld till debatten som kan gå upp och svara, men det vore snyggt med en förklaring, inte minst för att ni är skyldiga de människor som ni tidigare har sagt er företräda en förklaring.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 88 och 91.

Anf. 93 BO NILSSON (s)

Fru talman! Jag lovar att jag skall spara några minuter av kammarens tid. Anförandet av Elisa Abascal Reyes blev ju ett angrepp på Centerpartiet, och det får de själva svara på. Det tänker inte jag göra.

Några ord vill jag säga om de enskilda vägarna. Jag lovade i en tidigare debatt i detta ämne en analys som skulle vara klar i år. Jag kan glädja Elisa Abascal Reyes med att regeringen i dagarna kommer att ge Vägverket i uppdrag att göra den analys som skall vara färdig i år. Jag skall själv få följa det arbetet. Vi på den socialdemokratiska sidan står i vart fall för våra löften.

Elisa Abascal Reyes sade att vi skär ner lika mycket på vägar och på järnvägar. Men det är icke sant. Vi har föreslagit nedskärningar två gånger. Den sista nedskärningen innebär 150 miljoner på vardera. Men förra gången, och det får man inte glömma, var det betydligt mer besparingar på vägarna än på järnvägarna. Det tycker jag att vi kan notera.

I vägpolitiken går det inte, som Miljöpartiet tycks tro, att knäppa med fingrarna och stoppa allting som pågår. Om man skulle skära ner med 4,8 miljarder, som ni gör, betyder det att vägarbetarna får gå hem. Vägarbetena får stå oavslutade. Det innebär trafiksäkerhetsrisker och det betyder försämringar på vägnätet.

Det är ett dåligt förslag att spara så mycket på så kort tid. Det är praktiskt omöjligt. Men så kan man säga om man är miljöpartist. Det kan dock inte vi, som har ansvar för både landet och vägnätet. Tack.

Anf. 94 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Fru talman! Jag är glad att det inte blev någon centerdemokratisk eller socialcenteristisk förklaring på Centerns agerande. Tack för det.

Vad gäller vår nedskärning på vägar håller jag med om, och det gör alla i Miljöpartiet, att det inte går att knäppa med fingrarna och så har vi löst alla miljöproblem. Men hur vore det om man lyfte ett pekfinger till att börja med?

Vi har föreslagit neddragningen på Vägverkets budget framför allt för att vi vänder oss emot nybyggnation av motorvägar i den takt som sker. Miljöpartiet brukar annars få kritik för att våra miljövänliga alternativa trafikförslag kostar så himla mycket. Det är alltså en omprioritering av anslagen det handlar om, i ett långsiktigt trafikpolitiskt tänkande. Jag hoppas att socialdemokraterna så småningom kommer att inse det också.

Anf. 95 BO NILSSON (s) replik

Fru talman! Det går fortfarande inte att skära ner nästan 5 miljarder på ett år. Det här är inte långsiktigt. Det vore katastrofalt för det svenska vägnätet om man skulle göra så. Man kan föreslå detta om man är miljöpartist. Men vi som har ansvar kan inte göra det.

Vi har i stället startat flera utredningar. Alla vet att Kommunikationskommittén jobbar med att försöka miljöanpassa transportsystemet. Det finns något som kallas MATS som håller på med att miljöanpassa transportsystem, och TOK, ett roligt namn för Trafik- och klimatkommittén, sysslar också med det här. Det är inte så att vi nonchalerar detta. Vi måste titta över det i vanlig svensk ordning, göra en utredning och sedan lägga fram väl genomtänkta förslag som kan bli långsiktiga, vilket är motsatsen till Miljöpartiets förslag.

Anf. 96 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik

Fru talman! Ja, Bo Nilsson, det stämmer helt och hållet att alla vet att det finns en TOK, en KOMKOM och något mer. Men faktum är att samtidigt som de här utredningarna pågår byggs ett tioårigt investeringsprogram ut som beslutades för några år sedan, innan de här utredningarna tillkom.

Jag förstår inte logiken i detta. När skall utredningarnas eventuellt miljövänliga politik få genomslag? Är det efter den här tioårsperioden, eller är socialdemokraterna möjligtvis beredda att ompröva det trafikpolitiska beslutet från 1993 efter det att utredningarna presenterat sitt resultat? Det skulle jag bra gärna vilja veta. Men än så länge är det ett ytterst motsägelsefullt beteende att fortsätta ett investeringsprogram samtidigt som man pekar på nödvändigheten av nya lösningar.

Anf. 97 BO NILSSON (s) replik

Fru talman! KOMKOM skall redovisa ett investeringsprogram nästa januari. Därefter skall förslaget förmodligen remitteras och sedan kommer en proposition om detta. Om vi anser att det som nu pågår skall omprövas är det rätt tillfälle att göra det då, men inte i dag. Det är omöjligt. Det borde till och med Elisa Abascal Reyes inse.

Anf. 98 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Debatten har hittills i dag handlat om besparingar och åtgärder för den svenska ekonomin. Den har, som vi hörde i det senaste exemplet, handlat om minsta väg här i vårt eget land. Men kompletteringspropositionen och det betänkande som finansutskottet har utarbetat berör också i högsta grad internationella frågor.

Regeringen har i propositionen föreslagit indragningar på 1 miljard på biståndsreservationerna. Man har i finansutskottet fått stöd för detta. I och för sig säger finansutskottet att enprocentsmålet finns kvar. Men till skillnad från Vänsterpartiet och andra partier som har reserverat sig på den här punkten har man ingen konkret plan för hur enprocentsmålet skall uppnås och ingenting om hur och under vilken tidsperiod det skall ske.

Vänsterpartiet och vi reservanter är inte ensamma om synen på biståndet. Det finns bland socialdemokraterna ett mycket starkt tryck på att återigen öka biståndet och inte dra in ytterligare.

I Aftonbladet den 2 juni skriver Lennart Andreasson så här:

"Låt inte biståndet bli ett konjunkturdragspel. Det är socialdemokratins skyldighet att pedagogiskt förklara för svenska folket att enprocentsnivån ska upprätthållas oberoende av konjunktursvängningar och marknadskrafter. Vår gamla stolta målsättning att nivåberäkningen ska ske på hela nationen Sveriges inkomster, BNI, får vi inte ge upp. Kan vi öronmärka skatter för EU-avgiften, kan vi banne mig göra detta även för biståndet."

Detta var en aktiv socialdemokrat som yttrade sig med direkt hälsning till Göran Persson. Jag beklagar att Göran Persson själv inte kunde vara kvar under resten av den här debatten. Jag tror att det är viktigt

att regeringen är här och tar del av alla synpunkter när vi diskuterar angelägna frågor i riksdagen.

Från Vänsterpartiets sida tycker vi att man självklart kan diskutera enskilda belopp inom de här reservationerna. Vi är inte odelat positiva till alla anslagen. Jag tänker t.ex. på de 10 miljoner som går till näringslivsbistånd. Vi menar att det snarare är hjälp till de svenska företagen än en form av bistånd. Men som helhet är det ändå fel signal att nu börja diskutera och framför allt att genomföra ett beslut om att dra in 1 miljard av biståndsreservationerna. De behövs i allra högsta grad.

Från utskottsmajoriteten har man accepterat indragningarna med hänsyn till landets ekonomi. Men som helhet har vi i utskottet faktiskt ställt oss bakom synpunkten att regeringen åtminstone borde ha gett en konsekvensbeskrivning och diskuterat frågorna med riksdagen innan man lägger fram ett så här pass långtgående förslag. Jag beklagar att finansutskottet inte har följt utrikesutskottets synpunkter på den här frågan.

I den PM som har kommit från UD och SIDA sedan propositionen har lagts fram har man i efterhand pekat på hur de här konsekvenserna ser ut. Det är bl.a. demokratibiståndet till Sydafrika, katastrofbiståndet och andra angelägna ändamål som kommer i farozonen.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 55 från Vänsterpartiet. Jag står bakom alla de övriga reservationerna också, men jag yrkar bara bifall till denna.

Jag vill också lämna en synpunkt på arbetet som helhet när det gäller kompletteringspropositionen. I en tidigare debatt om sociala frågor lyfte jag fram barnens villkor och nödvändigheten att beskriva budgeten i konsekvenstermer för barnen. Vi har krav på miljökonsekvensbeskrivningar, och jag har i tidigare sammanhang yrkat att vi borde ha barnkonsekvensbeskrivningar. Hur ser det här budgetförslaget ut ur barnens perspektiv? Det är det perspektiv som totalt saknas i hela propositionen liksom i betänkandet. Jag tror att det är mycket angeläget att vi framöver när vi lägger fram förslag och fattar beslut faktiskt tittar på hur de kommer att drabba respektive gynna barnen.

Jag vill bara peka på några delar i propositionen och de förslag som sannolikt går igenom som i högsta grad berör barnen. Jag tänker på den indragning i kommuner och landsting som leder till ökad arbetslöshet bland de anställda och där vi återfinner många som är föräldrar. Hur kommer detta att drabba de barn vilkas föräldrar blir arbetslösa?

Hur är det med den sänkta ersättningsnivån för dem som är arbetslösa eller sjukskrivna? Det är många av dem som också har barn.

Hur är det med sänkningen av barnbidraget och vuxenstudiestödet? Det är andra områden där nedskärningarna självklart får konsekvenser för barnen.

Jag menar att vi framöver, när riksdagen får den budgetbilaga som regeringen har utlovat och som skall ha ett barnperspektiv, också måste granska alla kommande förslag utifrån konsekvenserna för våra barn.

I detta anförande instämde Johan Lönnroth (v).

Anf. 99 EVA GOËS (mp)

Fru talman! Vi i Miljöpartiet är väldigt glada över den satsning på elallergisanering med 2 miljarder som har kommit till stånd tack vare överenskommelser med Socialdemokraterna.

I det här betänkandet har vi föreslagit att man lägger 1 miljard på energieffektivitet och satsning på förnybar energi.

Vårt mål nu är att lyfta fram de här idéerna för att vi skall kunna avveckla kärnkraften. Jag ser att alla närvarande nog instämmer i att vi skall avveckla kärnkraften, och det ganska fort! Kanske skall vi stänga en reaktor redan i år.

Vi tycker att bidraget till tekniköverföring skall ändra namn. Man skall inrätta ett nytt bidrag som skall heta Bidrag till ökad energieffektivitet och förnybara energikällor.

Vi har föreslagit att man skall satsa mycket på solenergi, solfångare och solceller. Vi skulle kunna få en egen marknad i Sverige – här finns en potential – genom att bryta oss in och börja en serietillverkning av sådana här produkter.

Vi vet att Danmark redan har tagit ifrån oss vindkraftsmarknaden. Trots att vi har satsat ganska mycket på vindkraft och bidrag till vindkraft har vi ändå inte utvecklat tekniken i Sverige.

Det hade vi kunnat göra när vi lade ned många järnverk, rälverk osv., men det gjorde vi inte i Sverige.

Det mest intressanta är energieffektivitet. I Kanada har man gjort en undersökning som handlar om den rena energisektorn. I Kanada har man t.o.m. startat en fackförening som heter Green workers´ association och som bara jobbar med energieffektivitet och "gröna" arbeten. Man vinner mycket socialt sett genom att man skapar fler arbetstillfällen. Människor mår gott och får t.o.m. bättre hälsa. Det gynnar naturligtvis näringslivet.

EMI i Kanada, som är en förkortning av Energy Management Investment, har visat att en investering i effektiva energiåtgärder leder till god ekonomi och fler arbetstillfällen i framtiden och nuet.

Man har kommit fram till att de förnybara energikällorna är de mest kostnadseffektiva energialternativ som finns. Relativt sett skapar man fler inhemska arbetstillfällen än vid användande av andra energislag – kärnkraft, kol eller något annat – och bidrar till industriell tillväxt. För varje investerad dollar får man ut mycket mer.

Jag tycker att Sverige skall ta efter Kanada. Vi skall visa att vi är föregångare – vi kommer väl i och för sig litet efter Kanada och USA.

Jag tror att vi genom den ellag som vi just nu skriver en motion om och som skall behandlas i höst får höjda elpriser i Sverige. Då kommer det genast att bli intressant med energieffektivitet, att sälja eltjänster och att använda solen som energikälla fullt ut.

Miljöpartiets reservation 114 handlar om det här. På grund av tidsbrist tänker jag inte yrka bifall till den.

Jag vill avsluta med att säga att vi naturligtvis har lagt tillbaka de där 50 miljonerna som man tog ifrån främjandet av kvinnligt företagande. Vi menar att kvinnorna är de mest energieffektiva människor som finns.

Anf. 100 ULLA HOFFMANN (v)

Fru talman! "De nyliberala fick ju som de ville: mer marknad och mindre folkmakt. Nu vill de gå in och styra med ekonomin som enda måttstock också inom den sociala välfärden." Så sade Bo Holmberg, socialutskottets ordförande, i välfärdsdebatten här i kammaren den 9 februari i år.

Jag instämmer. Nationalekonomi är matematik och tar inte hänsyn till några komplikationer i form av människor och behov. Stämmer inte människorna in i ekonomernas matematik, då är det fel på människorna. Stämmer inte verkligheten överens med ekonomernas matematik, då är det fel på verkligheten.

Fel på ekonomernas verklighet har det blivit. Tvärs emot alla säkra prognoser blev det ett gigantiskt underskott i statsbudgeten. Då blev det fel på människorna. Ekonomerna förde fram sina budskap om överkonsumtion för att dölja vad som egentligen skett. Socialförsäkringarna måste försämras, dels för att sänka budgetunderskottet, dels för att människorna skall arbeta mer och utnyttja systemet mindre. De nyliberala nationalekonomerna fick som de ville: Den sociala välfärden är nu underordnad ekonomin.

Vänsterpartiet vill ha en obligatorisk och generell socialförsäkring som omfattar dels ett grundskydd, dels ett inkomstbortfallsskydd med ett solidariskt avgiftsuttag på hela lönesumman. Det är detta som kallas för generell välfärd.

Utgångspunkten för ett generellt system baserat på inkomstbortfallsprincipen måste vara att utfallet för en lågavlönad ligger över åtminstone socialbidragsnivån. 9 % av Sveriges befolkning kan i dag inte leva på sin disponibla inkomst. 15 % har svårigheter med löpande utgifter. 24 % har ingen kontantmarginal, dvs. de har inga pengar undanstoppade i madrassen om barnen behöver nya skor. De har inga pengar på banken om de skulle bli sjuka eller arbetslösa.

I en debatt här i kammaren om socialförsäkringarna hävdade statsrådet Hedborg att hon försvarade den generella välfärden och att ersättningen i försäkringen skall gå att leva på. I konvergensprogrammet har socialdemokraterna lämnat det målet. Nu heter det stabil välfärd.

Med den föreslagna sänkningen av nivåerna i socialförsäkringen till 75 % kommer ytterligare 17 000 hushåll att hamna under socialbidragsnormen. Jag vill upprepa denna siffra: Med voteringen i dag kommer de av kammarens ledamöter som röstar för sänkningen av nivån i socialförsäkringen att medvetet bidra till att ytterligare 17 000 hushåll i Sverige hamnar under socialbidragsnormen. Det är detta som socialdemokrater och centerpartister kallar för stabil välfärd – att leva under socialbidragsnivån.

För dem av ledamöterna som nu känner sig frestade att säga att jag inte har begripit någonting, att vi måste spara, att vi har överkonsumerat, att försäkringarna går med förlust osv. vill jag citera Sjuk- och arbetsskadekommitténs PM nr 19 den 31 maj 1995. Där står: "Samtidigt skall noteras att sjukförsäkringen nu ger ett överskott som väl täcker de löpande underskotten i förtidspensioneringen samtidigt som arbetsskadeförsäkringen ger ett mindre löpande överskott. Vid

oförändrad sammanlagd avgiftsnivå och med förutsättningen att det även i fortsättningen bedöms rimligt att staten med allmänna skattemedel ger trygghet vid sjukdom och annan ohälsa åt personer som inte haft möjlighet att betala avgifter, är därför inte krav på minskade utgifter det primära."

Fru talman! En utväg för de arbetslösa är enligt regeringens och många andras bedömning att höja den egna kompetensnivån. Många kvinnor hörsammade den uppmaningen och började studera på komvux. Mitt i deras studier rycks mattan under deras fötter bort genom att de ekonomiska förutsättningarna ändras. Många av dem tvingas avbryta sina studier och antingen gå ut i arbetslöshet och leva på socialbidrag eller leva på a-kassa. Därmed försvinner också möjligheten till bättre kunskap och kompetens för dessa kvinnor. Om nu socialdemokraterna värnar om lågavlönade kvinnor som läser på komvux, vilket världens mest jämställda regering lovade i valrörelsen, varför stödjer man då inte Vänsterpartiets förslag att höja ersättningen från 65 % till 75 % av a-kassan?

Att börja studera i vuxen ålder kräver mycket styrka och ork. Dessa kvinnor är inte vana att protestera eller demonstrera. Men trots det vet jag att Utbildningsdepartementet och Socialdepartementet uppvaktats av kvinnor. Jag vet att de fått tusentals namnunderskrifter från människor som protesterar mot nedskärningen i vuxenstudiestödet, socialförsäkringarna och a-kassan. Underskatta inte styrkan i de protesterna!

Fru talman! Över alltsammans lägger sig utgiftstaket som en stor, blöt filt. Utgiftstaket skall omfatta hela den offentliga sektorn, kommuner och socialförsäkringar. Det enda som återstår är att lösa ett stort antal tekniska frågor, menar finansutskottet.

Tekniska frågor – det handlar om människor! De nyliberala nationalekonomerna fick som de ville: Den sociala välfärden är nu definitivt underordnad ekonomin. Är det inte rimligt att de tekniska frågorna löses innan riksdagen fattar beslut om ett utgiftstak?

Hur kommer finansutskottet att lösa frågan om rättighetslagstiftningen? Får vi rätt att ha barn på dagis men inte rätt till pedagogisk tillsyn? Får vi rätt att gå till skolan men inte rätt till undervisning? Får vi rätt att söka socialbidrag men inte rätt att få pengar?

Vi får rätt till socialförsäkringar, men hur blir det med nivån? Hur tänker finansen göra med det vidgade avgiftsunderlaget som pensionsarbetsgruppen beslutade om? Bara det kostar 30 miljarder kronor extra. Skall det ligga under eller över utgiftstaket? Och hur skall man göra med pensionerna eller med den nya livsinkomstprincipen – den försäkringsmässiga?

Svenska kvinnor föder många barn, kanske för många. Även föräldraförsäkringen skall nämligen inordnas under utgiftstaket. Hur tänker finansen göra neddragningar i föräldraförsäkringen om den överstiger utgiftstaket? Skall man ordna ett nytt anslag för gratis preventivmedel?

Fru talman! Finansminister Persson försökte i sitt inledningsanförande ge sken av att han är hushållsekonom. Alla som sköter hushållsekonomin vet att man inte köper någonting om man inte har några pengar, utan man väntar till dess man får pengar, sade han.

Det uttalandet visar på att finansministern inte vet ett dugg om vad hushållsekonomi innebär. En hushållsekonom låter inte barnen svälta ihjäl i väntan på pengar utan försöker att skaffa pengar eller väntar med att betala en eller annan räkning, eftersom barnens välfärd går före allt annat. Det vet varenda hushållsekonom. Jag hade önskat att Göran Persson varit litet mer av hushållsekonom och litet mindre finansminister.

Fru talman! Jag kan bara konstatera att med den socialdemokratiska regeringen fick de nyliberala nationalekonomerna som de ville – den sociala välfärden är nu helt underordnad ekonomin.

Vänsterpartiet står självfallet bakom alla sina viktiga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservationerna 52, 68 och 100.

I detta anförande instämde Johan Lönnroth (v).

Anf. 101 EWA LARSSON (mp)

Fru talman!

– Skandal, sa Bull.

– Sandal, sa Bill, för han förstod inte allting så bra.

Nu står riksdagen inför ett beslut om ett stort ekonomiskt åtagande, en utökad garantiram för drift och underhåll av de nya vägleder inom ramen för Dennisöverenskommelsen. Kompletteringspropositionen medger ytterligare 146 miljoner kronor, utöver tidigare ställda garantier för byggande av vissa vägprojekt.

Jag förstår att det är svårt att motstå lobbyister som Bengt Dennis och Kjell-Olof Feldt – men nu måste det bli slut på grabbarnas lekstuga.

Storstadsöverenskommelsen, varav Dennisuppgörelsen i Stockholm utgör en del, vilar på miljöpolitiskt helt felaktiga förutsättningar. Lån skall betalas tillbaka genom en utökad bilism på de nya lederna. I stället borde riksdagen, nu, medge att vägavgifter får tas ut på befintliga infarter till staden. Då får vi in pengar som kan användas till miljöförbättrande åtgärder av typen smart, bekväm och billig kollektivtrafik.

Den ekonomiska uppläggningen inför dagens beslut är följande. Med dagens realränta pekar kalkylerna från Vägverket på att fram till år 2025 kommer de nu planerade motorlederna att ha kostat bilisterna över 100 miljarder kronor. Detta gör projektet i praktiken ekonomiskt helt omöjligt. Bilisterna på lederna kommer aldrig att kunna betala sådana summor. Det är överhängande risk, för att inte säga ett faktum, att det är alla vi skattebetalare som får betala för detta helt miljövidriga och ekonomiskt korkade projekt.

Förutsättningen för hela vår infrastruktur är ett samhälle i social och ekologisk balans. Om det är så att staten skall ställa upp med garantier för något, borde det rimligen vara riskkapital till alla de arbetssökande. Ett samhälle med upp till 50 % arbetslösa bland invandrade människor och allt fler kvinnor som ställs utanför arbetsmarknaden utgör grogrund för social misär, våld och kriminalitet. Den utvecklingen är vi nu på väg in i med öppna ögon.

Fru talman! Vi i Sverige har nu världens mest jämställda riksdag och en regering som till hälften består av kvinnliga ministrar. För bl.a. social-, kultur-, miljö-, civil-, kommunikations-, justitie- och jämställdhetsärenden är det en kvinna som innehar ministerposten. Visa nu att ni kan stå emot det föråldrade patriarkala infrastrukturtänkandet och stoppa utvecklingen mot tvåtredjedelssamhället! Ni har opinionen med er och ett färskt valresultat som visar på inriktningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 3 §.)

Ajournering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren kl. 14.54 att ajournera förhandlingarna till kl. 15.00, då den särskilt anordnade debatten om Schengenavtalet skulle påbörjas.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

3 § Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet

Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet

Anf. 102 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Fri rörlighet för personer är en hörnsten i den europeiska integrationen. Samtidigt är det ett område där det nordiska samarbetet har mycket långa traditioner och hittills nått väl så långt som EU.

Därför är det egentligen två uppgifter vi står inför när vi diskuterar Schengensamarbetet.

Den ena uppgiften är att skapa möjligheter också för svenska medborgare att röra sig fritt i Europa utan att behöva visa upp pass vid gränsen, på samma sätt som andra länders medborgare nu kan. Mellan de nordiska länderna har vi haft möjlighet att röra oss fritt i över 40 år. Före första världskriget kunde man resa utan pass mellan nästan alla europeiska länder. Den möjligheten har stor betydelse för den personliga friheten och för möjligheten att skapa kontakt och mänsklig gemenskap i Europa. Det var ett av skälen till att Sverige ansökte om medlemskap i dåvarande EG, nuvarande EU.

Den andra uppgiften är att bevara den nordiska passfriheten. Den har varit och är en utomordentligt stor tillgång för vanliga människor i de nordiska länderna. De flesta medborgare betraktar den nog numera som en självklarhet. Den har också kommit till stånd långt innan det var tal om motsvarande åtgärder inom EU. Den har därmed, kan man säga, varit en förebild för EG-EU-arbetet.

Det är nödvändigt att hitta en modell för hur passfriheten skall bevaras nu när Danmark har ansökt om anslutning till Schengensamarbetet och Finland har förklarat sin avsikt att göra detsamma.

Riksdagen har flera gånger uttalat sig om vikten av att personers fria rörlighet förverkligas i Europa. Riksdagen har då också betonat att vi har ett stort intresse av att den nordiska passkontrollöverenskommelsen samordnas med motsvarande system, som då planerades inom EG, men som nu i stället har förverkligats genom Schengensamarbetet. Det skedde bl.a. här i riksdagen 1989, 1990 och 1991.

Under medlemskapsförhandlingarna med EU förklarade den dåvarande regeringen, efter avstämning i riksdagens EU-delegation, att Sverige var berett att delta i den fria rörligheten för personer inom EU på villkor att den nordiska passfriheten kunde bevaras och att tillräckliga gemensamma kontrollåtgärder var på plats.

Regeringens utgångspunkt är att den inställning till fri rörlighet för personer som Sverige har deklarerat före och under EU-förhandlingarna också bör gälla Schengensamarbetet.

Det överväldigande flertalet av EU:s medlemsländer deltar i Schengensamarbetet eller har förklarat att de vill ansluta sig. Det är samma instrument och regler som en dag skall gälla inom hela EU. I samma takt som EU beslutar att reglera frågor inom Schengensamarbetets område upphör motsvarande Schengenregler att gälla.

Schengensamarbetet började med att Frankrike, Tyskland och Benelux-staterna 1985 ingick ett separat mellanstatligt avtal om att avveckla personkontrollerna vid de inre gemensamma gränserna för att påskynda förverkligandet av den fria rörligheten, den som man enligt EG-reglerna skulle förverkliga för personer i fråga om den inre marknaden.

Det var i Schengen i Luxemburg avtalet ingicks.

Senare har också Italien, Spanien, Portugal och Grekland anslutit sig till samarbetet.

Den fria rörligheten för personer har dock ännu inte förverkligats inom EU på grund av oenighet om hur reglerna i EU-fördraget skall tolkas. I det läget har flertalet av EU:s medlemsländer sålunda beslutat sig för att gå vidare inom ramen för Schengenavtalet och genomföra den avveckling av gränskontrollen för personer som finns inskriven i Rom-fördraget sedan snart tio år, men som EU ännu inte lyckats tillämpa.

Schengenavtalet började tillämpas först den 26 mars i år mellan sju av de nio medlemmar som har anslutit sig. Österrike har nyligen blivit medlem i Schengen, men inleder det praktiska samarbetet först i början av nästa år. Danmark ansökte i maj 1994 om observatörsskap i Schengensamarbetet med sikte på fullt medlemskap, på villkor att bl.a. den nordiska passfriheten kunde bevaras. Skälet till ansökan var att Danmark ville undvika att skärpta kontroller skulle införas vid landgränsen mot Tyskland med köer och andra praktiska problem som följd. Det var ett av Danmarks skäl.

Vad som ställer frågan på sin spets för de nordiska länderna är att Schengensamarbetet förutsätter att man också inför en enhetlig kontroll

vid områdets yttre gräns. Om ett eller flera nordiska länder önskar delta i samarbetet är det alltså nödvändigt att finna en lösning för den nordiska passfriheten, så att inte nya gränshinder uppstår mellan de nordiska länderna.

Danmark har i den nordiska kretsen verkat för att även Finland och Sverige skall ansluta sig till Schengensamarbetet. Medlemskap i Schengensamarbetet är förbehållet länder som är medlemmar i EU.

Finlands regering tillkännagav den 5 maj i år sin avsikt att ansöka om observatörsskap i Schengensamarbetet med sikte på medlemskap.

Frågan om de nordiska ländernas förhållande till Schengenavtalet har varit föremål för intensiva överläggningar de senaste månaderna. De nordiska statsministrarna uttalade sig för ett samarbetsarrangemang mellan de nordiska länderna och Schengensamarbetet i syfte att bevara den nordiska passfriheten och vidga den fria rörligheten för personer till att omfatta både Schengenländerna och samtliga nordiska länder.

Eftersom Norge och Island står utanför EU och därför enligt Schengenavtalets regler inte kan bli fulla medlemmar i samarbetet gäller det att finna en pragmatisk lösning som gör det möjligt för Norge och Island att delta i Schengensamarbetet. Både den norska och den isländska regeringen har förklarat sig vara beredda att acceptera Schengenreglerna och ta på sig de förpliktelser som ett samarbete skulle innebära, bl.a. ett förstärkt yttre gränsskydd.

I det läge som då har uppstått är det naturligt att även Sverige ansöker om observatörsskap i Schengensamarbetet med sikte på medlemskap, och att vi inleder förhandlingar om detta. Därvid avser vi – precis som Danmark och Finland har gjort, och som Sverige gjorde när frågan var uppe i förhandlingarna om EU-medlemskap – att göra ett tydligt förbehåll av innebörd att ett medlemskap i Schengensamarbetet förutsätter att vi kan behålla den nordiska passunionen och därmed den fria rörligheten i hela Norden. Detta förutsätter lämpliga samarbetsformer med Island och Norge.

Schengensamarbetet innehåller också en rad gemensamma kontrollåtgärder, s.k. kompensatoriska åtgärder, bl.a. ett förstärkt yttre gränsskydd och samarbete mellan polismyndigheterna för att bekämpa internationell brottslighet. Vi kommer, på samma sätt som under medlemskapsförhandlingarna i EU, i vår ansökan att markera att vi förutsätter att dessa åtgärder är tillräckliga också för våra skydds- och kontrollbehov.

Jag tänker först och främst, herr talman, på våra krav att kunna kontrollera narkotikatrafiken, som regeringen kommer att lägga särskild vikt vid under förhandlingarna. Eftersom Schengenländerna har åtagit sig att förstärka samarbetet mot narkotika och internationell brottslighet, kan ett medlemskap i Schengensamarbetet t.o.m. innebära förbättrade möjligheter att komma åt bl.a. narkotikahandeln över gränserna. Motsvarande regler finns inte ännu inom EU.

Av dessa skäl vill vi delta i det ökade polissamarbetet och de övriga kontrollåtgärder som ingår i Schengensamarbetet. Det är ett villkor som Sverige ställer.

Det bör också sägas att samarbetet sker inom ramen för svensk lag. Schengensamarbetet ger möjligheter till samarbete och informationsutbyte, men det är svenska myndigheter som avgör hur möjligheterna skall utnyttjas.

Det bör också sägas att Schengensamarbetet bara avser *personers* rörlighet. När det gäller införsel av olika *varor* – där har varit många missförstånd i debatten – gäller reglerna i vårt anslutningsfördrag till EU, inklusive de speciella bestämmelser om t.ex. alkohol som de nordiska länderna uppnådde. Detta fördrag som godkänts av alla EU:s 15 medlemsländer kan självfallet inte ändras genom Schengenavtalet.

Schengensamarbetet inskränker inte Sveriges möjligheter att fortsätta en generös och solidarisk flyktingpolitik. Principen om första asylland finns både i Schengenavtalet och i den s.k. Dublinkonventionen som vi i och med EU-medlemskapet har åtagit oss att ratificera. Den anger i vilket land asylansökan skall prövas i sak, men det landet gör sedan självt prövningen och bedömningen enligt sina egna regler.

Riksdagen har, som sagt, upprepade gånger uttalat att det är ett svenskt intresse att den nordiska passöverenskommelsen samordnas med motsvarande system inom EU. Vi har under EU-förhandlingarna sagt oss vara positiva till fri rörlighet för personer, och riksdagen har godkänt detta i och med behandlingen av EU-propositionen.

När avveckling av gränskontrollerna inom Schengensamarbetet var nära förestående uttalade de nordiska statsministrarna i februari att det var en gemensam uppgift att finna en lösning. Dessförinnan informerades Nordiska rådets svenska delegation. Regeringen har samrått med Utrikesnämnden i frågan tidigare i vår. Frågan har diskuterats i riksdagens EU-nämnd vid två tidigare tillfällen och i justitieutskottet vid flera tillfällen. Efter ett fortsatt beredningsarbete har regeringen kommit fram till att Sverige bör inlämna en ansökan om observatörsskap i Schengen, med sikte på anslutning när förhandlingarna är avslutade. Regeringen har därefter återigen tagit upp frågan i Utrikesnämnden och riksdagens EU-nämnd nu i juni. Slutligen lämnar regeringen nu denna information i kammaren. Därefter avser regeringen att fatta beslut om att avge en ansökan.

Under förhandlingarnas gång avser regeringen att lämna fortlöpande information till bl.a. EU-nämnden. När ett förslag till avtal föreligger kommer det naturligtvis att föreläggas riksdagen, i enlighet med regeringsformens bestämmelser.

En svensk ansökan om anslutning till Schengensamarbetet är nu naturlig med hänsyn till att Danmark ju redan har ansökt och Finland deklarerat sin avsikt att göra det. Det är angeläget med ett enat nordiskt uppträdande, så att vi med största möjliga förhandlingsstyrka kan verka för ett samarbete som inbegriper såväl Norge som Island och som gör det möjligt att bibehålla den nordiska passfriheten.

Anf. 103 GUN HELLSVIK (m)

Herr talman! Det är glädjande att regeringen äntligen har kunnat bestämma sig för att ansöka om observatörsskap i Schengensamarbetet. Det sorgliga är bara att vi kom sist – både Danmark och Finland har

redan lämnat in sina ansökningar. Men det kunde förstås ha varit värre. Efter att ha tagit del av den interpellationsdebatt om Schengenavtalet som fördes här i kammaren den 3 april i år blev åtminstone jag oroad då justitieminister Laila Freivalds bedömde att det kunde komma att ta upp till ett halvår för regeringen att bestämma sig för eller emot en svensk ansökan. Mot denna bakgrund är det en positiv överraskning att regeringen nu deklarerat en beredvillighet vad gäller Schengensamarbetet och därmed möjliggjort dagens debatt, som jag hoppas skall kunna föras i en öppen och konstruktiv anda. Det finns en förväntan hos det svenska folket om att få svar på de frågor som ett svenskt medlemskap i Schengen helt naturligt reser.

Inledningsvis kan det vara viktigt att göra klart, att även om det är de nuvarande Schengenländerna som i höst har att ta ställning till den svenska ansökan om observatörsskap, så är det här i kammaren som det avgörande beslutet om ett svenskt medlemskap i Schengen fattas.

Vi moderater har drivit på processen om att få till stånd ett svenskt medlemskap i Schengen. Vi vill att Sverige skall vara med och försöka förverkliga den i Romfördraget fastlagda principen om fri rörlighet för personer inom den europeiska unionen. Som medlemmar i EU kan vi inte nöja oss med att ha en vision om det gränsfria Europa. Vi måste också vara beredda att arbeta för ett förverkligande av medborgarnas Europa.

Schengenavtalets främsta syfte är att påskynda arbetet med att avskaffa de inre gränskontrollerna, eftersom detta visat sig gå trögt på det unionella planet. Avskaffandet av de inre gränserna måste även i Schengensamarbetet ersättas av kompensatoriska åtgärder, om en fri rörlighet för personer skall kunna uppnås mellan Schengenländerna. Det är här fråga om en frivillig, mellanstatlig överenskommelse mellan EU-länder på ett område som än så länge i praktiken inte har kunnat förverkligas inom EU.

Schengenavtalet går emellertid inte längre än de åtaganden som vi förbundit oss att uppfylla i och med EU-medlemskapet. Samarbetet inom Schengen kan sägas utgöra en genväg för att snabbare uppnå målet om den fria rörligheten inom EU. Den dag samtliga medlemsländer i EU kan enas om att avskaffa de inre gränskontrollerna och genomföra de kompensatoriska åtgärder som fordras blir Schengenavtalet överflödigt, vilket också statsrådet påpekade. Först då är visionen om de fyra friheterna på EU:s inre marknad uppfylld i enlighet med Romfördragets bestämmelser.

Det råder för närvarande olika uppfattningar om hur de kompensatoriska åtgärderna kommer att fungera. Vissa anser att de inte kommer att utgöra tillräckligt skydd mot narkotikan och annan gränsöverskridande brottslighet. Andra hävdar att tillgången till Schengens datoriserade informationssystem utgör en risk för den personliga integriteten.

I den allmänna debatten har från vissa håll framkommit att man känner oro för att polissamarbetet inom Schengen kan förvandlas till en samling polisstater. Vad som glöms bort i detta sammanhang är att alla olika former av samarbete måste bygga på förtroende. När det gäller internationellt samarbete på det juridiska området förutsätts, för att

samarbetet över huvud taget skall kunna bli effektivt, att länderna kan lita på varandras rättssystem. Annars går det inte att få till stånd något samarbete.

Polissamarbetet enligt Schengenkonventionen handlar framför allt om informationsutbyte mellan ländernas polis- och tullmyndigheter och utväxling av sambandsmän. Vid gränserna skall samarbetet underlättas genom standardiserad telekommunikationsutrustning. Allt detta sker inom ramen för varje lands nationella lagstiftning.

Den andra delen av samarbetet ger polisen en möjlighet att på annat lands territorium "skugga" personer som är misstänkta för allvarliga brott. Vidare kan polisen i vissa allvarliga fall ges möjlighet till efterföljande "hot pursuit", dvs. en rätt för polisen att följa efter och gripa misstänkta brottslingar på en annan medlemsstats territorium. Detta är helt klart en mer ingripande form av myndighetsutövning än skuggning, men den är också begränsad till att omfatta endast grov brottslighet. För båda dessa fall gäller att samtycke krävs från varje land.

Slutligen vill jag framföra kritik mot majoritetens besparingskrav på tullen, i strid med bl.a. Socialdemokraternas vallöften. Besparingskraven innebär att de personella resurser som frigjordes inom tullen då de traditionella tullklareringsuppgifterna upphörde i och med EU-medlemskapet – och som vi moderater ville överföra till att bekämpa den internationella brottsligheten – inte längre finns kvar. Men kravet på ett effektivt polis- och tullsamarbete är och måste vara oförändrat.

Anf. 104 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Den 27 februari i år samlades de nordiska statsministrarna till ett möte i Reykjavik. Vid mötet konstaterade statsministrarna att de bästa förutsättningarna för en bibehållen nordisk passfrihet inom ramen för det europeiska samarbetet uppnås genom en positiv nordisk hållning till medverkan i Schengensamarbetet.

Såväl Norge som Island gav vid det mötet uttryck för en vilja att ta på sig de kontrollförpliktelser vid de yttre gränserna som är nödvändiga enligt Schengenkonventionens krav. Statsministrarna framhöll emellertid att en eventuell nordisk anslutning till Schengen inte får innebära att möjligheterna att effektivt bekämpa kriminalitet, narkotika och illegal invandring försämras.

De nordiska statsministrarna avslutade med att slå fast att det var ett *gemensamt* ansvar att finna lösningar så att den nordiska passunionen kan upprätthållas i alla nordiska länder. I detta avseende har vi i Centerpartiet inte kommit till någon annan slutsats. Vi eftersträvar att människor så fritt som möjligt skall kunna röra sig över gränserna.

Förra onsdagen deklarerade statsministern efter Utrikesnämndens möte att Sverige skall ansöka om observatörstatus med sikte på medlemskap i Schengensamarbetet. Likt i den danska och den finländska ansökan avser regeringen att göra ett förbehåll som innebär att den nordiska passfriheten måste behållas.

Jag finner ändå anledning att upprepa en kommentar från den debatt som vi hade förra veckan om bl.a. hanteringen av vetorätten men också om Schengensamarbetet. Vi vill för Centerpartiets del se en större

öppenhet och mer av samarbete mellan regering och riksdag. Vårens arbete i riksdagen kan ses som ett bevis för att vårt parti vill samarbeta. Den kritik som riktas mot regeringen för den bristande förankringen i riksdagen av svenska förhandlingsutspel inför IGC 1996 bör också omfatta diskussionerna om medlemskap i Schengensamarbetet.

Återigen handlar det om att det för medborgarnas förtroende för oss politiker och för den medborgerliga insynen i en förhandlingsprocess visavi Schengenländerna blir avgörande med en ökad öppenhet. Annars hamnar vi lätt i en formaliadebatt i stället för en sakdebatt, och det tycker jag att vi har haft tillräckligt av tidigare när det gäller bl.a. den svenska ansökan om medlemskap i EU.

I och med de absoluta kraven på att den nordiska passfriheten skall bevaras blir de gemensamma nordiska hållningarna vid en förhandling med Schengenländerna särskilt viktiga. För att i ett sådant läge skapa parallellitet i förhandlingarna och därmed ett samfällt agerande av Sverige, Danmark och Finland samtidigt som Norge och Island för bilaterala förhandlingar krävs att Sverige går in i medlemskapsförhandlingar med klart formulerade förbehåll både i förhållande till Schengen och nationellt.

Det är enligt vårt sätt att se inte önskvärt att Danmark och Finland agerar förtrupp i förhandlingarna om en bevarad nordisk passunion inom ett eventuellt Schengensamarbete.

Jag vill lyfta fram några områden som Centerpartiet ser som centrala inför en förhandling. För det första: Om Norge och Island som icke EU-medlemmar inte ges möjlighet att ansluta sig till Schengen kan det enligt vårt sätt att se inte bli något medlemskap för Sveriges del. Det vore önskvärt att också övriga riksdagspartier i dagens debatt talar om sin syn på om detta skulle uppstå och vikten av att bevara den nordiska passunionen vad gäller en svensk anslutning till Schengen.

För det andra skall Sverige förplikta sig att inom landets gränser med full kraft bekämpa narkotikahandel och annan brottslighet. För detta finns stöd i Schengenkonventionens § 71. Rätten att tillgripa erforderliga åtgärder om något land avviker från sitt ansvar för att bekämpa narkotikahandeln, som också slås fast i slutdokumentet i Schengen, skall vid behov användas.

Slutligen vill jag framhålla att Sverige även fortsättningsvis skall bedriva en självständig asyl- och flyktingpolitik. Det görs mycket olika tolkningar i debatten av vad Schengensamarbetet innebär för vår asylpolitik. Klart är att gällande flyktingkonventioner har företräde framför Schengenregler och att asylprövning i enlighet med Schengenkonventionens § 32 skall ske enligt respektive lands egen lagstiftning. Någon vidare harmonisering av asylpolitiken bör Sverige inte medverka till.

Anf. 105 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! Den europeiska integrationen har åstadkommit mycket, och vi har haft anledning att diskutera en hel del av det under det senaste året. En sak som den inte har lyckats med är människornas fria rörlighet. Det är en av de målsättningar som finns i Romfördraget från en generation sedan som inte har förverkligats. Människornas fria rör-

lighet är också en av de fyra friheter som skulle bygga under arbetet med att åstadkomma den inre marknaden.

På något vis har vi i vårt land och i andra europeiska länder vant oss vid att det skall vara pass och passkontroll om man rör sig åtminstone utanför Norden. Så väldigt självklart är det väl inte historiskt sett. Strax före första världskriget var det om jag minns rätt bara två europeiska länder som hade pass och krav på pass för att kunna resa in i dessa länder. Det var två av de mest repressiva länder som då fanns – tsarens Ryssland och det ottomanska imperiet.

Frågan är om vi skall kunna återskapa den fria rörlighet som fanns i Europa före det första världskrig som förstörde så mycket och om vi skall kunna klara av det innan det har gått 100 år sedan den tidpunkten. I bästa fall hoppas jag att det skall kunna ske redan under detta decennium.

Det är beklagligt att detta inte har åstadkommits inom EU och att det inte har åstadkommits inom EG-rätten. Inte alla EU:s medlemmar är, som redan har konstaterats, med i samarbetet. Det tillhör inte ens den s.k. tredje pelaren, som ju ligger utanför själva EG-rätten. Det har tvingats fram ett avtal som innebär speciella former för samarbete m.m. – former som är svårare att kontrollera demokratiskt för medborgarna i vårt land och för de andra EU-medlemmarna än om det vore en del av EG-rätten.

Det finns enligt vår uppfattning i Folkpartiet liberalerna goda skäl att försöka se till att med tiden få en sådan tingens ordning till stånd som innebär att avtalet ingår i EG-samarbetet och att man därmed får den möjlighet till ökad kontroll och insyn som Europaparlamentets befogenheter i så fall skulle innebära och att det faller inom ramen för det som EG-domstolen har att övervaka.

Schengenavtalet innebär ökade möjligheter till polissamarbete. Det innebär att gränsöverskridande brottslighet i större utsträckning kan mötas med gränsöverskridande polissamarbete. Det innebär möjligheter att bekämpa narkotikahandeln med ett ökat samarbete.

Nu finns det en oro också för detta ökade polissamarbete. Det finns de som pekar på riskerna för de medborgerliga fri- och rättigheterna och för integriteten. Det finns all anledning att vara uppmärksamma på sådana varningar och påståenden. Det är förstås lika viktigt med medborgerliga fri- och rättigheter i internationellt samarbete som Sverige är med i som det är inom Sverige. Det är förstås viktigt att pröva saker som hur man skall utforma ett spaningsregister och vilka uppgifter som skall lämnas från svensk sida i enlighet med våra värderingar och hur vi uppfattar det hela.

När väl det är sagt, och det är ganska självklart att det sägs från liberalt håll, kan jag inte undanhålla reflexionen att det verkar finnas många eller åtminstone några riksdagspartier som är mera oroade över tanken på att det kan dyka upp någon dansk polis i Malmö eller någon finsk polis i Haparanda än att det finns danska bovar i Malmö eller finska bovar i Haparanda.

Det andra område som det finns all anledning att fundera närmare över är utformningen av asyl- och flyktingpolitiken. Sverige har redan,

som det har konstaterats, i samband med ansökningsförfarandet inför EU-medlemskapet slagit fast att vi skall ratificera Dublinkonventionen. Möjligen äger det rum redan i höst. Åtminstone skall det äga rum så fort som möjligt. En av tankarna med den är ju att undvika ett Svarte-Petter-spel med flyktingar som kommer till europeiska länder.

Från liberalt håll ser vi det som en målsättning att på sikt få en gemensam asylpolitik och att detta kan vara grunden för en human europeisk flyktingpolitik. Vi tycker att de senaste årens flyktingkatastrofer i Europa borde ha lärt oss att det är utomordentligt svårt för enskilda länder att bedriva en human flyktingpolitik om många andra undandrar sig sitt ansvar. Det borde finnas större möjlighet att uppnå en bra flyktingpolitik för hela Europa om vi samarbetar med varandra än om vi ställer oss utanför.

Ett sådant samarbete har förstås sina problem och skönhetsfläckar. De flesta regelsystem här i världen har ju sådana. En som vi har pekat på många gånger är den som har att göra med transportörernas ansvar i samband med flyktingar. Vi kritiserade de nuvarande svenska reglerna när de infördes i slutet på 80-talet här i landet med stor majoritet, och vi har förstås samma uppfattning i sak om de bestämmelser som finns i Schengenavtalet. Såvitt vi kan förstå är det inte någon större skillnad mellan de bestämmelserna och de nuvarande svenska bestämmelserna. Vi kan bara konstatera att vi som vill ha ett annat regelsystem på den punkten än så länge tillhör en minoritet.

Den nordiska passfriheten är förstås central i dessa sammanhang, och det har redan framhållits av flera av de tidigare talarna. Jag tycker att den samsyn man lyckas uppnå mellan de nordiska länderna, oavsett om de är medlemmar av EU eller inte, är utomordentligt glädjande. Det talar för att vi borde ha mycket goda möjligheter att övertyga våra vänner i det övriga Europa om att vi inte skall låta en påbörjad europeisk passfrihet förstöra den 40 år gamla nordiska passfriheten.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag säga att vi välkomnar möjligheterna till friare rörlighet i Europa. Vi noterar att det finns problem och att de måste hanteras. Vi noterar också att de nya samarbetsformerna ger nya och ökade möjligheter att hantera gränsöverskridande problem. Vi tillstyrker den svenska ansökan.

Anf. 106 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! De föregående talarna har i stor utsträckning lagt väldigt stor tonvikt vid de positiva sakerna med Schengenavtalet, dvs. att det handlar om fri rörlighet för personer och avskaffande av passen. Man har, tycker jag, negligerat de problem som finns med avtalet.

Redan när avtalet var knappt två månader gammalt hade t.ex. Frankrike återinfört gränskontrollerna mot alla Schengenländer, och den franske inrikesministern har i helgen i intervjuer i franska tidningar sagt att kontrollerna måste vara kvar ytterligare minst sex månader.

Sverige har efter väldigt kort tid som medlem i EU sällat sig till de länder som vill avskaffa de interna gränskontrollerna fortare än vad EU vill i och med att regeringen har deklarerat sin avsikt att ansöka om

observatörsskap som syftar till medlemskap i Schengen. Detta är något annorlunda än vad man sade i folkomröstningskampanjen.

Självklart skall gränskontrollen mot knark vara kvar, skrev bl.a. vice statsministern i ett brev till landets alla kvinnor för att förmå dem att rösta ja. I propositionen inför EU-medlemskap stod det: Tullens befogenheter behålls tills vidare vid inre gräns när det gäller att utföra stickprovskontroller för att hindra olaga införsel av narkotika, vapen, m.m. Men nu, efter mindre än sex månaders EU-medlemskap, skall vi ansluta oss till ett avtal, som i och för sig inte har direkt med EU att göra, om det "gradvisa avskaffandet av kontroller vid de gemensamma gränserna".

Fakta är att redan under de första fyra månaderna av EU-medlemskapet har tullens försämrade befogenheter lett till en 30-procentig minskning av antalet knarkbeslag jämfört med samma period tidigare år. Nu skall dessutom antalet tullare minskas med nästan en fjärdedel och gränskontrollen slopas med många länder som har en uttalat knarkliberal politik.

Eftersom regeringen har bestämt sin linje har vi från Vänsterpartiet begärt denna debatt för att frågan åtminstone i någon mån skall bli genomlyst. Det är bra att debatten har kommit till stånd. Det är inte så att Schengen är ett steg mot en gränslös värld som vi eftersträvar. Snarare är det ett sätt att bygga en högre mur kring en del av Europa.

Mellan de nordiska staterna har vi öppna gränser, och det är någonting som vi alla sätter värde på. Det har fungerat mycket bra. Det har varit mellan länder med likartade förhållanden, med mycket av gemensam historia och därmed gemensam rättslig och institutionell tradition. Men med Schengenavtalet blir det någonting annat.

Schengenavtalet innebär att vi skall ha gemensam gräns med stater som har olika traditioner och politik på relevanta områden. Vi skall helt slopa gränskontrollen mot knarkliberala länder som Nederländerna, varifrån t.ex. en mycket stor del av allt amfetamin i Sverige kommer. Vi anpassar oss automatiskt till ett system för att bestämma vilket land som skall avgöra en asylansökan och frånträder därmed vårt ansvar enligt FN:s flyktingkonvention att ingen utan personlig prövning sänds till förföljelse.

Schengensystemets logik kräver mer likformighet vid behandling av den yttre gränsen. Det blir en stark press mot en harmoniserad visum- och asylpolitik. Två länder som har undertecknat avtalet i Schengen – Italien och Grekland – får t.ex. ännu inte vara med, därför att de anses ha en för dålig yttre gränskontroll.

Flera instanser, däribland Europarådet, EU-parlamentet och FN:s flyktingkommissariat, ifrågasätter om inte Schengenavtalet egentligen urholkar asylrätten. De gör alltså en helt annan bedömning än den svenska regeringen. En gemensam asylpolitik kan nog diskuteras. Men för närvarande är tendensen att man anpassar reglerna efter den mest restriktiva politiken. Därmed är Schengenavtalet ett slag mot människor på flykt undan förtryck.

Enligt uppgift kommer ett Schengenmedlemskap att innebära att vi också får anpassa oss till en lista på 115 länder som Sverige skall ha

Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet

visum mot. Innebär detta inte en ökning av antalet länder som vi kommer att kräva visum mot? Är det verkligen att öppna gränserna att på detta sätt gå in i ett samarbete som innebär visumtvång till fler länder? Jag tror tvärtom att det är att skapa fler gränser och resa högre murar kring Europa.

Anf. 107 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Herr talman! Ärade riksdagsledamöter! Har någon av er träffat en förtvivlad förälder till ett barn som har hamnat i knarkträsket? Man kan undra om ni har det när man hör er iver för att vi skall öppna gränserna och vara med i det s.k. Schengenavtalet. Jag är villig att bära mitt pass med mig överallt på mina resor i Europa om jag kan rädda en enda ungdom från att hamna i knarkträsket. Jag tycker att det är värt det lilla besvär som det är att bära passet med sig.

Inom Europa produceras större delen av den narkotika som kommer till Sverige. Cannabis, hasch och marijuana är den mest använda narkotikan i Sverige. En allt större del av den cannabis som används i Sverige kommer från Holland. Där odlas den i växthus och går sedan på export ut över världen, inte minst till Sverige. Nästan all cannabis som kommer till Sverige kommer in över gränsen från Schengenländerna, oavsett var den är producerad.

Amfetamin är den näst mest använda narkotikan i Sverige. Fram till 1993 kom 80 % av amfetaminet i Sverige från Holland. En mycket stor del av LSD och s.k. designer droger som används i Sverige är också tillverkade i Holland och andra Schengenländer. En stor del av heroinet som används i Sverige raffineras från opium och morfin till heroin i Italien, främst på Sicilien. Listan kan göras lång över hur narkotikasituationen ser ut i Europa.

Under EU-valrörelsen fick vi höra från Ja-partierna hur man garanterade att man inte skulle försämra situationen när det gällde narkotikan och kontrollen av införseln av narkotikan till Sverige. Det tog inte lång tid förrän vi fick höra att den nordiska passfriheten var hotad och att Sverige nu måste ansluta sig till Schengenavtalet.

På mötet på Island sade statsministern att man skulle förhandla om nordisk passfrihet. I Utrikesnämnden för en vecka sedan sade man att man skulle förhandla om anslutning till Schengenavtalet. En anslutning till Schengenavtalet innebär en mängd olika förändringar.

Det har just utkommit en bok som Nej till EU-rörelsen har gett ut. Där finns, för första gången tror jag, hela avtalet översatt till svenska. Jag har tidigare försökt att få det från UD och lyckades inte få det på svenska utan bara på engelska. Det kan vara viktigt för svenska folket att kunna läsa ett så stort och viktigt avtal på sitt eget språk innan man tvingas att ställas inför faktum att det redan är genomfört.

Avtalet berör flera av de beredningsutskott som vi har i riksdagen. De har inte fått en chans att bereda det. Regeringens ställningstagande kommer strax innan riksdagen skall stängas för sommaren. Det finns naturligtvis ingen möjlighet för justitieutskottet att bereda vad polissamarbetet kan innebära, för socialutskottet att bereda vad drogproble-

matiken kan innebära och för socialförsäkringsutskottet att bereda flyktingfrågorna.

Skillnaden mellan den nordiska passfriheten och Schengenavtalet är mycket stor. I Norden har vi haft möjlighet att kontrollera människor vid gränsen och göra stickprov om man så har velat utan att behöva ange att man misstänker en person. Trots det har vi kunnat resa utan pass.

Med det här avtalet kommer vi att skapa en ny mur i Europa. Det kommer att bli en förstärkt yttre kontroll. Visserligen säger man att den är till för att bekämpa narkotikan och kriminaliteten. Men den är också till för att bekämpa just det som tidigare talare talat sig varma för, nämligen den fria rörligheten för människor. Människor bor ju inte bara i Europa. Människor bor ju i hela världen. Jag förutsätter att vi alla tycker att det är väldigt trevligt att träffa människor från andra kulturer och andra delar av världen och inte bara européer. Men genom avtalet försämras möjligheten att röra sig, och framför allt försämras asylpolitiken.

Jag blir förvånad när jag hör Folkpartiets ivriga påhejande av Schengenavtalet. Tillsammans med Folkpartiet och Vänstern gjorde vi 1989 gemensam sak här i kammaren mot den då påhejade lagstiftningen där man skulle försämra asylpolitiken. Nu syns inte Folkpartiet längre i ledet för solidaritet och möjligheter för människor att fly till länder som inte förtrycker dem.

Förutom detta handlar det också om polissamarbetet. Jag skulle vilja höra vad regeringen tänker anamma av detta och hur man tänker klara de svenska krav som vi tidigare har haft när det gäller såväl narkotikapolitik och frihet för människor som en någorlunda solidarisk flyktingpolitik.

Anf. 108 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds)

Herr talman! Principen om den fria rörligheten för personer finns inskriven i Romfördraget. Den utgör en av de s.k. fyra friheterna och är en del av regelverket om den inre marknaden. Fri rörlighet och öppenhet är bra för människor och knyter människor och länder närmare varandra. Kulturellt utbyte lägger grunden för förtroendefulla relationer. Att bryta ner hinder för öppenhet och frihet är ett angeläget arbete.

Den fria rörligheten för personer har ännu inte förverkligats inom EU. Orsaken är att de s.k. kompensatoriska åtgärderna, som skall ersätta personkontrollerna vid de inre gränserna, ännu inte har genomförts.

Syftet med Schengenavtalet är att skynda på avvecklandet av personkontroller inom Europeiska unionen. Schengenavtalet omfattar tio EU-länder, varav sju var med när de inre gränskontrollerna försvann den 26 mars. De sju länder som avskaffade den inre gränskontrollen i mars måste i stället få till stånd en ny kontrollmetodik för tull och polis, de s.k. kompensatoriska åtgärderna.

En viktig åtgärd är att få till stånd ett fungerande internationellt samarbete. Det handlar t.ex. om utländska medborgares tillträde till Schengenområdet och om polissamarbete över gränserna, t.ex. informationsutbyte, rätten att följa efter och gripa brottslingar över gränser-

Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet

na och förstärkt kontroll av persontrafiken för att hindra olaglig import av narkotika och narkotiska läkemedel.

Men arbetet med att få de kompensatoriska åtgärderna att fungera kommer att ta tid. Arbetet sker inom ramen för det mellanstatliga samarbetet inom EU:s tredje pelare. Konventionen om ett europeiskt informationssystem, EIS, som bl.a. skall ansvara för en s.k. spärrlista för vissa utländska medborgare, är endast under utarbetande. Detsamma gäller för Europolkonventionen, dvs. konventionen om polisiärt samarbete.

I samband med förhandlingarna om medlemskap i Europeiska unionen förklarade Sverige att vi önskar medverka till att förverkliga den fria rörligheten för personer. Samtidigt gjorde vi, liksom även Norge och Finland, två förbehåll. Personkontrollerna vid de inre gränserna kan avvecklas först när de kompensatoriska åtgärderna är på plats och endast på villkor att den nordiska passfriheten bevaras.

Frågan är dock om ett fullt medlemskap i Schengensamarbetet är rimligt innan de kompensatoriska åtgärderna för att bl.a. motverka narkotikasmuggling är klara. Kristdemokraterna anser inte det. För att komma i ett förhandlingsläge om den nordiska passunionen och de kompensatoriska åtgärderna kan det vara motiverat att, i likhet med Danmark och Finland, ansöka om observatörsskap i Schengensamarbetet. Observatörsskap innebär dock en inriktning på fullt medlemskap.

I själva formfrågan angående ansökan anser jag att det var olyckligt att regeringen uttalade sin vilja att söka observatörsskap i Schengensamarbetet vid en tidpunkt då riksdagen och partierna har små möjligheter att få till stånd en debatt i frågan innan ansökan lämnas in. Det kan nämligen ge det intrycket att regeringen har någonting att dölja och skapar i sin tur osäkerhet.

Det är ynkligt att inte riksdagen fått rejäla möjligheter att debattera Schengenavtalet. Regeringen borde ju ha intresse av att förankra efter bristen på tidigare förankring beträffande EU. Regeringen verkar inte att ha tagit lärdom av detta och förstått vikten av en bred och öppen debatt innan ansökan lämnas in.

I en svensk ansökan måste det göras klart att ett medlemskap i Schengensamarbetet bygger på att de kompensatoriska åtgärderna, i form av bl.a. ett förstärkt yttre gränsskydd, myndighetssamverkan och tillgång till spaningsregister, är tillräckliga för att tillgodose också våra behov och krav.

De rapporter som når oss om hur samarbetet har fungerat hittills är inte uppmuntrande. I Frankrike har gränskontrollerna återinförts, och vid många av Schengenstaternas inre gränser har situationen återgått till den som rådde före den 26 mars när överenskommelsen började tillämpas. Det visar tydligt att de åtgärder som har vidtagits inte bedöms tillräckliga. Schengenavtalet blir ett slag i luften, om inte de kompensatoriska åtgärderna införs och om man inte kan lösa frågorna om en demokratisk och rättslig kontroll. Beträffande de rättsliga kontrollerna har förslag förts fram om att EG-domstolen borde anförtros kontrollen av avtalet och bl.a. lösa tolkningstvister.

Schengenländerna har beslutat att utvärdera de kompensatoriska åtgärderna efter de tre första månaderna, vilket inträffar i sommar. Detta material blir ett underlag i Sveriges förhandlingar med Schengenländerna.

Utöver de krav som Sverige ställer på internationellt samarbete har vi ett stort eget ansvar för gränskontrollen vid Sveriges gränser. Det är tragiskt att Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet har drivit igenom en minskning med 750 årsarbetskrafter inom tullen. I dagarna får flera hundra tulltjänstemän i Sverige besked om uppsägning.

Samtidigt kan man konstatera att Tyskland, som är ett Schengenland, förstärker tullens resurser i stället för att minska dem. Vidare har man infört s.k. mobila kontrollgrupper, MKG, med mycket gott resultat. Jag upplever att vi har mycket att lära av Tyskland beträffande arbetet mot narkotikan. Det vore mycket olyckligt om majoriteten i riksdagen först efter en tid inser att det var fel att tvinga tullen till uppsägningar av personal. Vid en senare tidpunkt kan flera kompetenta tulltjänstemän ha fått andra jobb, och det tar tid att bygga upp ny kompetens.

Jag vill mot bakgrund av att tullen förstärks i Europa fråga statsrådet Mats Hellström om regeringen har noterat detta och om regeringen dragit några slutsatser för svenskt vidkommande.

Smugglare söker den svagaste kontrollpunkten. Vid en nedtrappad kontroll vid Sveriges inre gränser mot EU torde man kunna förvänta sig att t.ex. amfetaminkurirer österifrån väljer att ta vägen via Danmark och Tyskland för att nå sina mål i Skandinavien. Det bör framhållas att 89 % av all införd narkotika i Sverige kommer från ett annat EU-land. Det innebär att Sverige måste ha en mycket god gränskontroll vid såväl inre som yttre gräns.

Anf. 109 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Låt mig börja med en grundläggande fråga som jag tog upp redan i mitt förra anförande. Tullen skall faktiskt genomföra varukontroll som är bestämd av EU:s regler, Kenneth Kvist, Gun Hellsvik och Michael Stjernström. Det har ingenting med Schengen att göra.

Schengen handlar om personers rörlighet och kontrollen av den. Det som gäller våra anslutningsvillkor för varukontroll och tullens kontroll av varusmuggling har inte ett dugg med Schengen att göra. Det har med EU:s regler att göra. Jag tycker inte att man skall blanda ihop detta i den här debatten. Kenneth Kvist försökte säga att tullen har tagit mindre narkotika och att det alltså skulle vara ett såll.

Dessutom är bilden ingalunda så entydig som Kenneth Kvist menar. Tvärtom har t.ex. beslagen av cannabis och heroin ökat under det här året. Det går inte att dra den typen av slutsatser som Kenneth Kvist gör i den här sakfrågan, och den har inte med dagens fråga att göra.

När det gäller narkotikasmuggling är en mycket viktig fråga inom Schengensamarbetet att se till att man har en så stark kontroll av den typen av smuggling, att man är övertygad om att man kan släppa kontrollen vid de inre gränserna. Det är precis vad de s.k. kompensatoriska

åtgärderna handlar om. Vår avsikt är att vid förhandlingarna kunna konstatera om det för svensk del är tillräckligt med de kompensatoriska åtgärder som föreligger. Schengenländerna själva har nu tre månaders utvärderingstid. Det är inte så som sades här att Frankrike plötsligt har återinfört kontrollen. Frankrike har med den rätt man har genom avtalet utnyttjat dessa tre månader för att behålla gränskontroller. Sakfrågan i den förhandling som vi skall ha med Schengenländerna handlar alltså om att vi själva inte beslutar oss för att delta förrän vi är övertygade om att kontrollen av narkotika är tillräcklig. Det är innebörden i vad jag har sagt. Detta kommer riksdagen att få rikliga tillfällen att ta ställning till, precis i den beredningsordning som vi har enligt vår konstitution. Om de kompensatoriska åtgärderna när det gäller narkotikasmuggling är tillräckliga för oss ligger det i riksdagens händer att besluta. Det är ingenting som är beslutat ännu. Det är bl.a. detta förhandlingen skall handla om.

Kenneth Kvist har en "dubbel" inställning. Å ena sidan vill han ge en bild av ett såll, fria möjligheter för smugglare att komma hit över de öppna gränserna. Å andra sidan kritiserar han Schengenländerna för att öka graden av visering gentemot andra länder. Den argumentationen går inte särskilt bra ihop.

Det här är ingen ny fråga för riksdagen. Det är inte så att riksdagen inte har tagit ställning i den grundläggande frågan om fri rörlighet för personer. Som jag sade i mitt inledningsanförande tog riksdagen ställning till den grundläggande principen om rätten att fritt bo och arbeta i andra länder redan 1989, alltså före vår ansökan om medlemskap i EU. Då sade riksdagen bl.a. att vi har ett stort intresse av att den nordiska passkontrollöverenskommelsen samordnas med de motsvarande system som planerades inom EG. Man sade att de nordiska länderna ställer sig öppna för ett samarbete för att uppnå en samordning med dåvarande EG:s försök att göra gränserna för personer fria. Riksdagen har uttalat sig i frågan också 1990 och 1991 och naturligtvis efter det att vår medlemskapsansökan först behandlades och sedan ledde till ett fördrag som riksdagen antagit. Då debatterade man också denna fråga. Riksdagen sade med en mycket stor majoritet att man önskar medverka till att förverkliga den fria rörligheten för personer enligt unionsfördragets artikel 7, samtidigt som vi gjorde de två förbehåll som jag nämnde tidigare, nämligen att personkontroller vid de inre gränserna kan avvecklas först när de kompensatoriska åtgärderna är på plats och endast på villkor att den nordiska passfriheten kan bevaras. Detta har riksdagen uttryckt som ett önskemål för hela EU. Nu förverkligas detta för sju av de nio gamla medlemsländerna. Finland, Danmark och Österrike vill komma till, Storbritannien och Irland står utanför.

Så till diskussionen om huruvida det pågår en debatt i denna fråga eller inte. Jag är förvånad att det finns riksdagsledamöter som säger sig inte ha kunnat debattera frågan. Statsministrarna underströk vid Nordiska rådets möte i Reykjavik i ett uttalande, som förvisso inte är hemligt, det gemensamma ansvaret för att finna lösningar mellan Schengenkonventionen å ena sidan och det nordiska pass- och tullsamarbetet å den andra. Statsministrarna sade sig mot den bakgrunden vara beredda

att inleda förhandlingar med Schengenländerna i syfte att finna en praktisk lösning som tillgodoser såväl de nordiska ländernas som Schengenländernas intressen.

Riksdagen har sedan i EU-nämnden två gånger under den tid då regeringen har haft sin interna beredning av frågan utförligt diskuterat Schengensamarbetet. Justitieutskottet har haft frågan uppe vid flera tillfällen, detsamma gäller Utrikesnämnden. Detta har alltså skett under den tid då regeringen har haft sin interna beredning. När sedan regeringen har beslutat sig för att avsluta den interna beredningen har regeringen omedelbart gått till Utrikesnämnden och också till EU-nämnden. Nu diskuterar vi frågan i riksdagens kammare innan något beslut är fattat.

Anf. 110 GUN HELLSVIK (m)

Herr talman! Jag skulle vilja uppehålla mig något ytterligare vid de kompensatoriska åtgärderna. När man släpper de inre gränserna för personer fria måste den nuvarande kontrollen ersättas med andra kontrollåtgärder. En sådan åtgärd kan vara identitetskontroll grundad på någon grad av misstanke. Detta innebär inte någon revolutionerande nyordning. Redan i dag får personer med misstänkt beteende eller med en speciell profil – för att använda ett modeord – finna sig i att bli föremål för identitetskontroll. Mot eventuellt obehag inför inrikeskontroller skall ställas möjligheten att tillgodose det redan i dag akuta behovet av att förebygga och bekämpa allvarlig gränsöverskridande brottslighet. Så länge narkotikainförsel och legaliseringsivrare hotar våra barns liv anser jag att det kan vara befogat med kontrollmöjligheter.

Dagens uppdelning mellan tullkriminalen och tullens bevakningspersonal å den ena sidan och polisen å den andra kan komma att ställa till problem när ingripanden i samband med såväl den inre som den yttre gränskontrollen behöver göras. Tullen är tänkt att svara för denna kontroll men saknar i dag vissa av de befogenheter som kan behövas. I den mån oklarheter om och problem med ansvarsfördelningen mellan tullkriminalen och polisen uppstår är det nödvändigt att ansvarsfrågan snabbt kan lösas.

Jag vill vid detta tillfälle passa på att uppmana regeringen att överväga en försöksverksamhet, där regionala myndigheter inom polis och tull får i uppdrag att organisera sig så att de nuvarande oklarheterna på lednings- och styrningsnivå undanröjs. Det skulle kunna innebära att de resurser som tullkriminalen och tullens bevakningspersonal utgör på ett mer effektivt och kvalitetshöjande sätt kan inordnas i den brottsbekämpningsuppgift som polis och även åklagare har.

Det är ingen som i dag med säkerhet kan uttala sig om hur de kompensatoriska åtgärderna med bl.a. informationsutbyte och polissamarbete exakt kommer att fungera. Det är här observatörsskapet kommer in.

Som observatör kommer Sverige att få en mycket god uppfattning om vad Schengensamarbetet innebär eller – om vi ser framåt – vad den

fria rörligheten inom EU kommer att innebära, utan att vi tar på oss de förpliktelser som ett fullt medlemskap skulle innebära.

När vi sedan skall ta definitiv ställning till frågan om medlemskap är det för mig ganska självklart att det är bättre att komma in i samarbetet i ett tidigt skede, då det fortfarande finns möjligheter att påverka inriktningen och utvecklingen av samarbetet. Sverige har också värdefulla erfarenheter att bidra med genom vårt fleråriga nordiska polis- och tullsamarbete på narkotikabekämpningsområdet. Tack vare korta besluts- och informationsvägar har det nordiska samarbetet utvecklats på ett effektivt men samtidigt informellt och obyråkratiskt sätt. Antalet nivåer för informationsöverföringen har hållits nere, och i bästa fall räcker det med ett telefonsamtal för att klara upp en fråga. Dessa erfarenheter bör Schengenländerna rimligtvis ta till sig som ett viktigt bidrag när det gäller att motverka onödig byråkratisering länderna emellan.

Det är nu regeringen som har den viktiga uppgiften framför sig att i förhandlingarna med Schengenstaterna se till att våra krav på en bevarad nordisk passunion och en effektiv brottsbekämpning blir tillgodosedda vid en svensk anslutning till Schengensamarbetet.

Anf. 111 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Att vi här i kammaren i dag har diskuterat svenskt Schengenmedlemskap innebär ett tillkortakommande för EU, som många talare före mig berört. Schengensamarbetet gäller ju inget mer och inget mindre än förverkligandet av den fria rörligheten för personer. EU har inte, som tidigare påpekats, klarat av att realisera sin portalartikel i Romfördraget om den inre marknaden. De fyra friheterna inom EU är ju ännu så länge bara tre.

För EU:s medborgare är detta allvarligt, eftersom de fyra friheterna är själva symbolen för EU-samarbetet och för den inre marknaden. Som också tidigare påpekats ställde vi inför medlemskapsförhandlingarna oss bakom de fyra friheternas princip.

För oss i Centerpartiet är den ökade möjligheten att röra sig över gränserna en mycket viktig möjlighet och en positiv effekt av det internationella samarbetet. Man får en möjlighet att resa och att skaffa sig nya erfarenheter från andra länder och kulturer.

Redan 1991, då vi antog vårt första Europaprogram, framhöll vi att "om de återstående hindren för ett fritt resande mellan de europeiska länderna kan undanröjas är det en stor framgång. Målet måste vara ett Europa utan visum och med full passfrihet."

Jag lever i förhoppningen om en fredligare och ärligare värld, där nationsgränser får minskad betydelse. Då är också Schengens hårda yttre gräns överspelad. Målet måste vara att även det utvidgade EU förmår samlas runt en fri rörlighet också för personer. I enlighet med Schengenkonventionen kan då "särlösningen Schengen" avskaffas.

Marianne Samuelsson ställde en mycket berättigad fråga: Vad säger vi till den förtvivlade mamma som har ett barn som använder narkotika? Jag tycker att det är besvärligare att inför den förtvivlade mamman förklara varför så många i EU-parlamentet är för en legalisering av

narkotika, däribland några av de gröna partierna, än att ansöka om ett Schengensamarbete. När det gäller de problemställningar som man kan se inom Schengensamarbetet kan det inte nog understrykas som har sagts också här i talarstolen, nämligen att det är viktigt att de kompensatoriska åtgärder som behövs för att bl.a. komma till rätta med narkotikasmuggling förs fram i förhandlingarna. Det är lättare att förklara att vi aktivt jobbar för det inom Schengensamarbetet än det ligger nära att få EU-parlamentet att uttala sig för en legalisering av narkotikan.

Jag har för Centerpartiets del ifrågasatt regeringens hantering av Schengensamarbetet här. Mats Hellström har berört det i sitt svar. Som EU-nämndsledamot kändes det för mig som att Schengeninformationen i fredags var inkastad i efterhand. Den här debatten har tagits på Vänsterpartiets initiativ. Det är det som jag har kritiserat. Men det innebär inte att vi avvisar en ansökan om observatörsskap med sikte på medlemskap.

Jag tycker att det är mycket värdefullt att regeringen genom statsrådet Mats Hellström här har redogjort för hur den fortsatta hanteringen med riksdagen skall ske under förhandlingarnas gång. Det tycker jag känns tryggt för framtiden.

Anf. 112 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! EU är, eller borde vara, till för att lösa i första hand gränsöverskridande problem. Vi har kunnat konstatera att vi ännu inte har kunnat klara av en så, som det kan tyckas, enkel sak som att ordna den fria rörligheten inom EU. Vi får alltså ta till de möjligheter som står till buds för oss i frågan om det s.k. Schengenavtalet och Schengenkonventionen.

Jag skulle vilja ägna mig åt att med några ord kommentera de invändningar som Vänsterpartiet och Miljöpartiet tidigare och också i dagens debatt framfört. Jag tycker nämligen att det på många sätt är litet motstridiga budskap som serveras oss och det svenska folket från dessa två partier.

Det tycks vara självklart att det är bra med passfrihet inom Sverige – det var inte självklart för 100 år sedan. Det är även självklart att vi skall ha en nordisk passfrihet. Den hyllas också från Vänsterpartiets och Miljöpartiets sida. Men om man vill gå vidare och få passfrihet med ytterligare några länder i Europa är det tydligen mycket dåligt.

Det är utmärkt, tycker förstås nämnda två partier och alla andra i vårt land, att brottslighet bekämpas. Det är också utmärkt att narkotikahandel, narkotikasmuggling och narkotikaanvändning bekämpas. Men om man skall samarbeta inom Europa för att få en effektivare bekämpning av gränsöverskridande brottslighet och narkotika är det tydligen någonting som är dåligt.

Man är med rätta, tycker jag, från dessa två partiers sida bekymrad över risken för att vi i Europa hanterar flyktingar på ett sådant sätt att de skickas emellan de olika länderna enligt den s.k. Svarte Petter-principen. Man förefaller vara negativ till och mot Dublinkonventionen, som bl.a. har vissa förutsättningar att minska Svarte Petter-effekten. Man kan också titta på en hel del invändningar. De verkar

mera vara uppradade för att motivera en redan intagen ståndpunkt i stället för att vara en analysmetod för att komma fram till en ståndpunkt.

Sedan kommer jag till den mycket centrala frågan om flyktingpolitiken. Bl.a. Marianne Samuelsson nämnde det faktum att det för några år sedan i denna riksdag fanns en enighet bland Miljöpartiet, Folkpartiet och Vänsterpartiet om att flera försämringar genomfördes i den svenska flyktingpolitiken 1989. Så är det. Jag nämnde redan i mitt inledningsanförande att vi var mot bl.a. den ändring som har att göra med att flygbolag t.ex. tilldelas uppgiften att på något vis vara en asylkontroll i stället för att vi själva tar hand om det. Jag markerade också i mitt inledningsanförande att jag har samma uppfattning som tidigare på den punkten.

Jag konstaterade även att det, tyvärr, fortfarande finns en mycket bred majoritet i denna riksdag, om jag förstått detta rätt, bestående av socialdemokrater, moderater, centerpartister och möjligen några fler som vill ha den tingens ordning som finns i den nuvarande utlänningslagstiftningen på den punkten. Jag konstaterade också att såvitt vi kunde förstå innebär de regler som finns i Schengensammanhang ingen materiell förändring på den här punkten.

Vi tycker förstås att det är tråkigt att vi i Folkpartiet inte hela vägen, och ibland inte alls, kan påverka den svenska politiken. Inte heller kan vi påverka den europeiska politiken fullt ut. Vi måste i varje sammanhang fundera över vilka regler som skulle kunna vara de bästa möjliga.

En slutsats som jag tycker kan dras av händelseutvecklingen i Europa under 90-talet – då vi ju haft den största flyktingkatastrofen sedan andra världskriget – är att utan ett vettigt samarbete mellan länderna kommer det gång på gång bli så att vissa länder får ta på sig en mycket stor del av ansvaret, medan andra smiter undan. I klartext har ju Kroatien, Tyskland, Sverige och Danmark fått ta på sig en mycket stor del av ansvaret när det gäller att klara flyktingarna från framför allt Jugoslavien, medan andra länder har smitit undan. Den problematiken tycker jag att man bl.a. i Miljöpartiet också borde vara beredd att diskutera.

Till sist, herr talman, har jag en fråga till Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Företrädare för dessa partier finns ju på talarlistan direkt efter mig. Jag är nämligen litet nyfiken på ert alternativ till dagens föreslagna ansökan i ett läge där både Danmark och Finland har ansökt. Är alternativet att få passkontroll i Öresund och Torne älv, eller är det någonting annat?

Anf. 113 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Utrikeshandelsministern försöker göra gällande att det är dålig logik i vår ståndpunkt när vi anklagar Schengen för att utåt innebära en starkare mur kring några länder i Europa och för att inåt innebära ett såll. Men logiken är nog inte så dålig.

Snarare är det nog Schengenavtalet som har en dålig logik. Det sägs ju att utåt skall man använda gränskontroller för att bekämpa brottslighet, men inåt – när det gäller den brottslighet som trots allt finns inom Europa – är gränskontroller ingenting som det är bra att bekämpa.

Blir inflödet av narkotika mindre därför att vi kanske måste införa gränskontroll mot Norge eller USA men avskaffa den mot knarkliberala länder som Tyskland och Nederländerna? Det är ju vad det gäller.

Samarbetet inom polisväsendet behövs för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, men det är fortfarande outvecklat. Erfarenheterna har också lett till att Schengenländer mycket snart efter det att avtalet skulle träda i kraft faktiskt har återinfört gränskontroller på det sätt som Michael Stjernström redogjorde för. Å ena sidan har man alltså ett ofullständigt arbete. Å andra sidan avskaffar man gränskontrollerna, vilket leder till förhållanden som man snart inser är ohållbara.

Det är likadant när det gäller samarbetet på flyktingpolitikens område. Det går i riktningen att det blir mer och mer restriktivt, Bo Könberg, och det blir mindre och mindre solidariskt, vilket är det allvarliga. Även den svenska flyktingpolitiken genomgår faktiskt en sådan utveckling.

Sedan görs det gällande här att Schengen skulle innebära passfrihet och befrielse från skyldighet att föra med sig resedokument. Det stämmer ju inte med vad som står i själva avtalstexten.

I artikel 2, punkt 3 står det: Avskaffande av personkontroller vid inre gränser inverkar inte på bestämmelserna i artikel 22 och inte heller på skyldighet att inneha, medföra och visa upp i avtalspartens lag föreskrivna handlingar eller dokument.

Om man går vidare till denna artikel 22 talas det där om att man enligt de villkor som gäller hos varje avtalspart måste utländsk medborgare anmäla sig hos vederbörande myndighet hos den avtalspart vars område han beträder. Utländsk medborgare som är bosatt inom något av avtalspartsterritorierna är underkastad den anmälningsplikt som avses i punkt 1.

Detta är faktiskt någonting annat än den passfrihet som vi har mellan de nordiska länderna. Jag tror inte att vi skall försköna villkoren och blanda ihop korten i den här debatten.

Anf. 114 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Herr talman! Vad vi nu håller på med är inget annat än skendemokrati.

Mats Hellström har här i talarstolen beskrivit hur väl den här frågan är beredd av oss som sitter i riksdagen.

Först var jag på Nordiska rådet. Där höll den svenske statsministern tillsammans med de övriga nordiska statsministrarna en presskonferens, där man talade om att man skulle värna den nordiska passfriheten genom att med Schengenländerna diskutera hur frågan skulle behandlas. Man hade då nämligen från dansk sida sagt att man var villig att ansluta sig till Schengenavtalet.

Mats Hellström säger att frågan varit upp i Utrikesnämnden. Ja, det har den varit. Men där sitter jag med som representant för ett av de svenska partierna men har inte rätt att yttra mig, därför att jag bara är suppleant. Jag kan inte tala om vad mitt parti tycker i Utrikesnämnden, och Mats Hellström talar om demokrati och möjligheten att delta i debatten.

Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet

I EU-nämnden har frågan varit uppe två gånger. Vad gör EU-nämnden? Är det någon sorts allmän diskussionsklubb utan rösträtt eller möjlighet att över huvud taget påverka regeringen i det här fallet?

Till sist skulle vi nu få denna fantastiska möjlighet att här i kammaren debattera frågan. Men vad resulterar det i? Kan jag t.ex. yrka avslag? Kan vi kalla in kammarens ledamöter att rösta om detta? Nej, inte alls. Frågan är inte beredd i laga ordning, och därför kan vi förmodligen inte rösta om den, om jag inte har missuppfattat reglerna. Men jag tar gärna en sådan omröstning, så att alla ledamöter får klargöra hur de ser på Schengenavtalet.

Jag undrar om de som deltar här i debatten ens har läst Schengenavtalet, för man talar fortfarande om fri rörlighet för människor. Detta innebär inte Schengenavtalet. Det är en väsentlig skillnad, Helena Nilsson. Jag blir faktiskt upprörd när hon jämför detta med EU:s fyra friheter, därför att det är något helt annat. Avtalet innebär bl.a. en helt annan syn på narkotikabekämpningen än den vi har i Sverige.

I kap. 6 om narkotika skriver man: Avtalsparterna förbinder sig, vad gäller direkt eller indirekt försäljning av narkotika och varje slag av narkotiska läkemedel, även cannabis, samt innehav av sådana preparat och ämnen för försäljning eller exportändamål, att i enlighet med Förenta Nationernas gällande konventioner vidtaga alla erforderliga åtgärder för förebyggande och bekämpning av olaga handel med narkotika och narkotiska läkemedel.

Det står inte någonting om innehav av narkotika. Den lyckade svenska narkotikabekämpningen beror ju på att vi inte accepterar innehav av narkotika, som är olagligt. Det innebär att många av våra ungdomar faktiskt av rädsla för att åka fast avstår från att ta den där första silen, som gör det så lätt att falla in i beroende av narkotika.

Jag tycker att det är fruktansvärt att göra en jämförelse med fri rörlighet för människor. Inom EU har man en helt annan syn på narkotika. Jag tycker att ni måste ta ert ansvar.

Vi har haft särskilda debatter om våldet i denna kammare och har på alla vis försökt att belysa det som händer i samhället i dag. Sedan går ni med öppna ögon rakt in i eländet.

Jag vill på alla sätt protestera. Jag undrar om regeringen verkligen har tänkt igenom det här.

Det låter så fint med alla avtal, och ni talar om alla möjliga paragrafer och texter. Men ni måste ju se konsekvenserna gentemot de människor som berörs av detta. Att en riksdag som inte ens har fått bereda ärendet skall säga ja tack till vad regeringen gör tycker jag är skendemokrati. Jag protesterar med hela min själ emot detta.
(Applåder)

Anf. 115 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds)

Herr talman! Jag fick icke svar på frågan om regeringen har noterat att Tyskland stärker gränskontrollen mot bl.a. Holland och om man i så fall har dragit några slutsatser av detta. Men statsrådet har ju fortfarande chans att svara på frågan.

Miljöpartiet använder uttrycket stickprovskontroller, som är ett mycket oprecist begrepp.

Sedan årsskiftet krävs vid inre gräns någon form av misstanke för att tullen skall få stoppa en resenär. En sådan misstanke baseras på tulltjänstemännens erfarenheter, s.k. riskprofiler och underrättelser. De områden som omfattas är bl.a. narkotika, dopningpreparat, hundar och katter samt sprit och tobak. Misstanken uttrycks som "anledning anta". Tullen får inte genomföra slumpmässiga kontroller utan enbart selektiva, dvs. ett urval.

Men det är värt att påpeka att ca 85 % av tullbeslagen även tidigare gjordes med tulltjänstemännens erfarenhet och med någon form av misstanke som grund, jämfört med 15 % som resultat av tips, spaning och underrättelse. Det är således oegentligt att tala om stickprovskontroller när urvalet görs på grundval av erfarenhet, vilket i praktiken skedde även tidigare.

Det är mycket viktigt att tullen får resurser att bygga upp en förbättrad underrättelse för att få en s.k. misstanke. Det handlar t.ex. om en satsning på ett ökat antal sambandsmän i utlandet och ett förbättrat samarbete mellan berörda myndigheter, bl.a. tull, polis, kustbevakning och luftfartsverk.

Vidare saknar tullen i dag möjlighet att ta del av bl.a. flygbolagens passagerarlistor. För att kunna bedriva en effektiv spaning mot försök att smuggla narkotika m.m. bör övervägas en lagändring i syfte att tillskapa en skyldighet för flygbolag och rederier att tillställa tullmyndigheterna sina passagerarlistor.

Miljöpartiets och Socialdemokraternas politik innebär kraftiga neddragningar på tullen och att samarbetet inom den tredje pelaren inte fördjupas. Denna politik motverkar möjligheterna för tullen att agera mot bl.a. narkotikabrottsligheten.

Vidare ingår Miljöpartiet i den mest drogliberala partigruppen i Europaparlamentet. En röst på Miljöpartiet stärker därmed de drogliberala krafterna. Det är långt mellan ord och handling i Miljöpartiets politik.

Det skulle också vara intressant att höra om Vänsterpartiet vill fördjupa samarbetet inom den tredje pelaren eller om ni också är inne på Miljöpartiets linje.

Nästan varje dag kommer nu larmrapporter om att narkotikamissbruket ökar framför allt i sydvästra Sverige. I går uttalade sig Bengt Widlund, chef för Rikskriminalens underrättelseenhet. Han sade: "Risken är stor att priserna dumpas och missbrukarna blir fler. Amfetamin är inte längre en tung drog som injiceras. Fler och fler blandar ut knarket i juice och drinkar."

Beträffande priset på narkotika har det kommit alarmerande uppgifter från Åklagarmyndigheten i Malmö om att narkotikamarknaden där i stort sett är mättad. För ett år sedan kostade amfetamin 200–300 kr per gram. I dag kostar samma mängd ca 70 kr. Ett sjunkande pris tyder på en ökad tillgång på narkotika. Bl.a. har man i Landskrona kunnat konstatera en kraftig ökning av rökheroinet, främst bland ungdomar, och detta är en ny företeelse. En viktig uppgift för samhället är att kartlägga prisbilden och tillgången på narkotika i Sverige som helhet.

Vad som nu krävs är att larmrapporterna leder till en konkret uppföljning och konkreta åtgärder – inte bara fler ord.

Det måste ske en skyndsam utvärdering av besparingarnas effekt för kontrollverksamheten när det gäller bl.a. narkotika. Jag uppmanar regeringen att vidta åtgärder för att utvärderingen blir genomförd. Regeringen, Socialdemokraterna och Miljöpartiet i riksdagen får ta ansvaret för de kraftiga neddragningarna av Tullverkets verksamhet.

Jag vill gärna höra om statsrådet Mats Hellström är beredd att utvärdera vilka effekter som besparingarna på Tullverket har fått för kontrollverksamheten när det gäller bl.a. narkotika och hur statsrådet ser på ungdomars förändrade drogvanor.

Anf. 116 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag antar att Marianne Samuelssons utbrott här nyligen är ett exempel på Miljöpartiets dåliga samvete i den här frågan. Marianne Samuelsson sade att man inte behövde bry sig om nämnden. Men Birger Schlaug har kritiserat att EU-nämnden inte skulle ha fått möjlighet att diskutera Schengensamarbetet. Det gör mig för min del litet upprörd. Det har visat sig att Birger Schlaug över huvud taget inte var närvarande vid de två tillfällen när EU-nämnden i våras diskuterade Schengensamarbetet då regeringen internt beredde frågan. Det som Marianne Samuelsson tyckte var oviktigt, tyckte tydligen Birger Schlaug var viktigt. Det är bara det att han inte var där vid något av dessa tillfällen.

Jag anser att EU-nämndens arbete är viktigt. Och, Marianne Samuelsson, det finns en grundläggande ordning mellan regering och riksdag. Riksdagen har avgörandet i sin hand, och det avgörandet kan komma om ett år, kanske något senare, kanske något tidigare. Sannolikt kommer dessa förhandlingar att ta lång tid. Hela den beredning som Marianne Samuelsson kräver skulle ha skett innan förhandlingen börjar skall ju ske i riksdagens alla utskott. De skall ta ställning i dessa mycket viktiga frågor, bedöma om de kompensatoriska åtgärderna är tillräckliga och sedan gå till beslut, och detta efter en beredning som skall ske i grundlagsenlig ordning. Marianne Samuelsson! Man får ändå ha respekt för den ordning som enligt grundlagen gäller mellan regering och riksdag. Innan förhandlingen talar regeringen med EU-nämnden och med Utrikesnämnden. Förhandlingen har ännu inte börjat. Regeringens beslut om att gå till förhandlingar är ännu inte fattat. Dessa förhandlingar kommer troligtvis att ta ganska lång tid. Riksdagens utskott liksom EU-nämnden kommer förstås att bli kraftigt indragna i den beredningen. De har självfallet ansvaret att fatta besluten. Så detta är en diskussion som förs i förväg, inte ett beslut i efterhand, Marianne Samuelsson.

Däremot har vi alla att utgå ifrån de beslut som riksdagen tidigare har fattat. Jag vill upprepa att riksdagen har fattat ett längre gående beslut än det som vi i dag talar om. Riksdagen har med mycket stor majoritet tillstyrkt en större frihet för personers rörlighet i hela EU-området i samband med att vårt medlemskapsfördrag med EU beslutades.

När det gäller både Miljöpartiet och Vänsterpartiet för man nu någon sorts debatt om debatten, av det enkla skälet att man inte vill upp till bevis. Hur är det, Kenneth Kvist och Marianne Samuelsson? Var står ni när det gäller den nordiska passfriheten? Det är den frågan som nu för oss är utomordentligt viktig och som vi har att ta ställning till i dessa förhandlingar. Hur skall vi klara den nordiska passfriheten? Är ni beredda att ge upp den inför risken – som ni hävdar – att det skulle komma in så mycket mera knark i landet? Tullens bevakning av varor och varusmuggling har icke med Schengen att göra. Schengen möjliggör däremot ökade möjligheter att kontrollera och bevaka personer som har med sig knark. Det ligger i Schengensamarbetet, och om det är tillräckligt för oss kommer riksdagens ledamöter och utskott att få bedöma.

Som svar till Gun Hellsvik kan jag också säga att när det gäller den mycket viktiga frågan om samordning har då den inre gränskontrollutredningen sett på dessa befogenheter. Frågan bereds nu och blir självfallet en viktig punkt som kommer upp i samband med den förhandling som vi hoppas kunna komma i gång nu under sommaren.

Asylpolitiken har också berörts. Den är viktig. Det är inte så att asylrätten inskränks. Huvudsyftet är att det är första-asyllandsprincipen som skall gälla. Flyktingar skall icke bollas mellan länder. Det är Sverige som skall besluta enligt svenska bestämmelser om ifall asyl skall beviljas.

Anf. 117 GUN HELLSVIK (m)

Herr talman! Jag vill ändå vidhålla min uppmaning till statsrådet att regeringen skall initiera en försöksverksamhet. Skälet till detta är att jag blir litet orolig när jag ser till historien. Saker tar gärna för lång tid. Vi har sett hur länge socialdemokraterna drog ut på ansökan om ett medlemskap i EU. Vi såg bara för några månader sedan att det fanns antydningar om att man skulle dra ut på ansökan om observatörsskap i Schengensamarbetet. För var dag som går blir det allt svårare när det verkligen blir tid för att ha en effektiv kontroll. Den effektiva kontrollen är av grundläggande betydelse.

Här vill jag anknyta till det som Bo Könberg sade. Bo Könberg nämnde några exempel på motsägelsefullheten i Kenneth Kvists och Marianne Samuelssons anföranden. Jag vill påstå att det finns en annan viktig motsägelse, som i och för sig inte nämndes av dessa två företrädare för Vänster- respektive Miljöpartiet. När man å ena sidan talar om problemet att angripa knarket måste man fråga sig hur i all världen dessa partier har kunnat acceptera de mycket stora besparingar som nu drabbar bl.a. polisen – även polisen är av betydelse i sammanhanget.

Slutligen vill jag bara ta upp ett frågesvar. Alla vet att Per Gahrton ställde en fråga till kommissionen om rätten till slumpmässiga kontroller. Vi har då genom medierna fått reda på att vi inte får lov att ha några sådana. Men jag skaffade svaret från kommissionen i skrift. Där uttalas beröm för att vi vill utöva ordentliga kontroller. Det sägs sedan att gränsen går vid godtyckliga, rent slumpvisa kontroller som därutöver kan betraktas som obefogade och oproportionerligt ingripande.

Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet

Det är vad som sades från kommissionen, inte att slumpmässiga kontroller inte får förekomma.

Anf. 118 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Jag vill återkomma till några områden där Centerpartiet kräver en allsidig belysning under en förhandlingsprocess för att svenska folket och riksdagens ledamöter skall kunna ta ställning till förhandlingsresultatet. Jag tycker också att dagens debatt visar att det råder en stor samstämmighet om att det är viktigt att Sverige i förhandlingarna betonar vikten av att få behålla den nordiska passunionen. Det är också viktigt att i förhandlingar följa utformningen av de kompensatoriska åtgärderna för att man skall kunna bekämpa narkotikasmuggling och brottslighet som har med personer att göra. Vidare är det viktigt att man kan bedriva en självständig flykting- och asylpolitik. Vi har här fått höra hur regeringen ser på en förankringsprocess med riksdagen under förhandlingens gång.

Och det tycker jag känns betryggande inför framtiden, eftersom vi vet att de frågor som berörs inom Schengensamarbetet känns angelägna för svenska folket. Debatten om medborgarnas Europa är ju livlig just nu, och målet är att vi skall kunna ha en fri rörlighet för personer inom EU.

Anf. 119 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! En debatt bör vara till för att man skall debattera, dvs. att man utbyter tankar och åsikter och jämför varandras ståndpunkter.

Kenneth Kvist nämnde i samband med flyktingpolitiken att det finns en utveckling i Europa till att flyktingpolitiken blir alltmer restriktiv, och att detta även gäller Sverige. Jag ger honom rätt på båda punkterna. Detta är en beklaglig utveckling, och den sker oavsett Schengenavtalet.

Frågan är närmast hur vi skall bära oss åt i denna värld för att få en bättre behandling av dem som flyr från diktaturer och förtryck på olika håll i världen. Jag har ännu inte förstått vilken slutsats som Kenneth Kvist drar av sin fråga.

I och med Schengenavtalet bestämmer vi själva hur vi skall hantera det hela. Dublinkonventionen kommer i bästa fall att se till att Svarte Petter-problematiken minskar. Rimligtvis borde Kenneth Kvists slutsats egentligen vara densamma som min, nämligen att vi på sikt borde få en gemensam asylpolitik i Västeuropa för att få till stånd en mer human sådan.

Sammanfattningsvis är Folkpartiets inställning i frågan att det är bra med en fri rörlighet i Europa, att det är viktigt med kompensatoriska insatser och att vi på sikt bör få ett mer omfattande europeiskt samarbete med en bättre kontroll via domstolen och parlamentet än vad man nu kan få.

Herr talman! Den debatt som nu pågår har begärts av Vänsterpartiet. Det var bra att den begärdes, och det var bra att den blev av, men det var synd att den kom så sent eftersom regeringen bestämde sig så sent.

Men nu håller vi den här, och det vore bra om jag kunde få svar på den fråga jag ställde förut och som Kenneth Kvist och Marianne Samuelsson under sina respektive 4 minuter undvek att svara på. Frågan gällde vilka alternativen från Vänsterpartiet och Miljöpartiet är i det skede vi nu befinner oss i, när såväl Danmark som Finland vill ha ett samarbete med Schengenländerna. Är det så att Vänsterpartiet och Miljöpartiet i sådana fall föredrar passkontroll vid Öresund och vid Torne älv, eller är det inte så?

Anf. 120 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Vänsterpartiet är naturligtvis för det nordiska passamarbetet eller passunionen, Bo Könberg.

Den fråga som Bo Könberg ställde borde egentligen ställas till Danmarks respektive Finlands regeringar. Är de beredda att ge upp den nordiska passunionen för att komma med i Schengen eller inte? Jag anser, och jag hoppas att förbehåll gjorts på den punkten, att det nordiska passamarbetet skall fortsätta.

När det gäller utvecklingen av det polisiära samarbetet är Vänsterpartiets ståndpunkt att i en värld med internationell brottslighet måste detta samarbete öka. Men samtidigt är det väldigt viktigt att det sker under former som är betryggande för rättssäkerheten.

Studerar man de artiklar i Schengenavtalet som gäller Schengen Information System med vad detta innebär av registrering av olika människor kan man se att praxis och lagstiftning när det gäller att registrera människor skiljer sig åt i de olika Schengenländerna. Det är väldigt oklart – om jag uttrycker mig milt – om detta sker under former som är betryggande för rättssäkerheten.

När det gäller en debatt om debatten, Mats Hellström, så har jag verkligen inte fört någon sådan. Jag vill ändå notera att det är på Vänsterpartiets initiativ som vi för den här debatten, liksom första gången saken över huvud taget togs upp i EU-delegationen och i EU-nämnden. Det skedde också på Vänsterpartiets initiativ.

Men vi har inte haft anledning att framföra kritik förrän frågorna har tagits upp och debatten har anordnats. Information har getts när vi har krävt det. Det är bara synd att vi måste kräva information och att den inte kommer helt automatiskt.

Anf. 121 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Herr talman! Först vill jag bara upplysa Michael Stjernström om att vi faktiskt räddade 250 tjänster vid tullen just för narkotikakontroll. Vi kunde finansiera det, vilket inga andra partier klarade av att göra. Med EU-avtalet skulle det göras vissa förändringar för handelns del, och det innebär att kanske inte alla vid tullen behöver vara kvar i samma utsträckning – alla sköter inte narkotikakontrollen.

Jag vill också säga till Michael Stjernström att jag vet att det finns narkotikaliberala i den gröna gruppen, men det finns det också inom kristdemokraterna, framför allt i de kristdemokratiska ungdomsgrupperna. Tyvärr finns de i alla partier i Europa. Men vi kan ändå vara ganska stolta över att vi i Sverige ännu inte har några sådana narkoti-

kaliberala strömningar i något parti. Det skall vi se till att ta vara på, och vi skall kämpa tillsammans för att få ordning på det här.

För Mats Hellström vill jag berätta, om det inte noterades, att Birger Schlaug var på EU-nämnden i fredags. Det var anledningen till att han inte kunde ta emot interpellationssvar i kammaren – han tjänstgjorde just i EU-nämnden. Vid tidigare tillfällen har Gudrun Lindvall varit med när informationen har getts. Det har dock inte lett till någon stor demokratisk förankringsprocess, som det nu låter som att det har varit.

När det gäller stickproverna och kontrollerna vid gränserna har det skett en enorm förändring. De som kommer med bil behöver alltså inte stanna i samma utsträckning som tidigare, och därmed kan de inte heller kontrolleras på samma sätt.

Vi värnar också den nordiska passfriheten, men det är något helt annat än Schengenavtalet. Blanda inte ihop de begreppen! Jag vill upprepa det åter och åter igen. Passfriheten innebär att man kan ha gränskontroll av personer, medan däremot Schengenavtalet innebär något helt annat.

När det gäller svaret till Per Gahrton var jag närvarande när han fick det. Man uppmanade då hederliga personer som blev kontrollerade vid svenska gränsen att anmäla det till EU-kommissionen.

Anf. 122 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds)

Herr talman! Först vill jag säga till Marianne Samuelsson att det inte finns någon motsättning mellan det höjda anslag som kristdemokraterna förde fram vid årets budgetbehandling av tullen, som skulle ge ytterligare 300 tjänster, och de avgifter som Miljöpartiet och Socialdemokraterna ville höja. Vi ligger alltså fortfarande på 300 tjänster mer än Miljöpartiet där.

Hon säger att det finns olika grupper i parlamentet som är lika drogliberala som Miljöpartiet. Men i den kristdemokratiska gruppen i Europaparlamentet finns inga drogliberaler.

Till Mats Hellström vill jag säga att jag är allvarligt oroad över trafiken av svenska ungdomar och andra som åker till Köpenhamn och Amsterdam med pengar på fickan och tar partier med sig hem för eget bruk eller för försäljning på hemorten. Därför måste tullen ha resurser för att motverka detta.

Kristdemokraterna anser att vi måste vara bättre rustade för att bekämpa internationell kriminalitet och droghandel. Brottsligheten tenderar att bli alltmer organiserad och vittförgrenad. Samhället måste svara upp mot detta genom olika åtgärder.

Den ökade friheten inom EU ökar möjligheterna för smugglare. Risken för upptäckt kan befaras minska om inte motåtgärder sätts in. Det måste finnas en stark motkraft som förstärker gränskontrollen beträffande smuggling av narkotika, vapen m.m. Ansträngningarna måste ökas jämfört med tidigare för att man skall kunna uppnå en lika god kontrollnivå i framtiden.

Om en förstärkning av tullen inte görs kommer samhällets kostnader att bli mycket större än de kortsiktiga s.k. besparingarna. I narkoti-

kans spår följer brottslighet och ett ökat vårdbehov, som orsakar samhället stora kostnader.

Det mellanstatliga samarbetet när det gäller att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten måste lyftas upp på gemenskapsnivå, så att vi kan få kraftfullare verktyg i kampen. Därför bör Schengenavtalet ersättas med en konvention på gemenskapsnivå.

Detta arbete får dock inte skymma den grundläggande principen om fri rörlighet och öppenhet för människor inom unionen. Då är vi med och bygger ett samhälle för fred och människovärde i Europa. Och rörelsefriheten kommer att göra livet lättare för människor och att knyta människor och länder närmare till varandra.

Anf. 123 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Eftersom Marianne Samuelsson fortsätter debatten om debatten, måste jag säga att det som upprörde mig var att Birger Schlaug hävdade att den här frågan inte hade tagits upp i EU-nämnden under den tid som regeringen beredde frågan. Två gånger hade information lämnats ordentligt i EU-nämnden, och under den tiden fördes också en ordentlig diskussion. Detsamma gällde Utrikesnämnden under den tid när regeringen hade sin interna beredning. När sedan regeringen var färdig med sin interna beredning kritiserades vi för brådska och överrumpling, som man sade. När vi var färdiga med vår beredning gick vi ytterligare en gång till Utrikesnämnden och till EU-nämnden, och nu för vi debatten här. Man säger då att man skulle haft mera tid. Någon gång får man bestämma sig.

Till Michael Stjernström vill jag återigen säga att de tullfrågor som han tar upp inte har bäring på Schengen utan på de varuregler som har med vårt EU-avtal att göra, vad som står där och skall försvaras enligt det. Det är inte en Schengenfråga.

Vi har också gått runt till ambassaderna i Schengenländerna, och de har inte alls givit den bild som här har givits, t.ex. av nya problem, tysk-holländska och liknande. Som jag sade tidigare var den franska regeringens inställning att man från början skulle utnyttja den möjlighet som finns inom den tremånadersperiod som Schengenarbetet skulle förberedas. Den har man utnyttjat. Det är inget hastigt återinförande, som har hävdats.

Jag menar framför allt att det är viktigt att vanliga människor får röra sig friare i Europa. Det är viktigt att den nordiska passunionen bevaras. Där blundar både Miljöpartiet och Vänsterpartiet och säger att det skall den visst. Man måste ändå se till de förhandlingskrav som ligger från andra länder. Då räcker det inte bara att säga att vi skall vända oss till de länderna.

Frågan är hur den nordiska passunionen skall bevaras. Är det inte bra om vi kan riva bort hinder för vanliga människor i vår lilla värld? Är det verkligen på det sättet att vi inte skall kunna bekämpa de svåra knarkproblem som finns med hjälp av polissamarbete? Måste vi stänga våra gränser ytterligare? Det är i så fall en ganska förfärlig utveckling och en ganska isolationistisk utveckling.

Jag är rätt övertygad om att det som vi uppfattar som självklart positivt, som vi vill värna om, är den nordiska rätten att röra sig fritt som nordbor. Jag är övertygad om att vi, om vi om något år har kunnat fatta beslut i frågan i riksdagen, sedermera kommer att se det förhoppningsvis som lika självklart och värdefullt att vi kan röra oss som svenskar också hos flera grannar än nordbor och att andra människor kan komma till vårt land.

Jag måste säga att det har varit en grundläggande fråga för det europeiska samarbetet, alltsedan andra världskriget, att människor skall kunna röra sig friare. Det är något positivt. Om det kan man också läsa i det Schengenavtal som faktiskt finns på svenska.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut rörande finansutskottets betänkande FiU20

FiU20 Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1995/96

Mom. 1 (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken)
1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, kds)
3. res. 2 (v)
4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:
21 för res. 2
15 för res. 3
278 avstod
35 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Eva Goës (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Förberedande votering 2:
101 för res. 1
19 för res. 2
195 avstod
34 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
174 för utskottet
106 för res. 1
35 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet:	151 s, 23 c
För res. 1:	71 m, 22 fp, 13 kds
Avstod:	19 v, 16 mp
Frånvarande:	10 s, 9 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Mom. 4 (kommission för att granska finansmarknaden)
1. utskottet
2. res. 7 (mp)
Votering:
280 för utskottet
35 för res. 7
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 71 m, 23 c, 22 fp, 13 kds
För res. 7: 19 v, 16 mp
Frånvarande: 10 s, 9 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds
Mom. 8 (kompensationsnivån i arbetslöshetsersättningen)
1. utskottet
2. res. 10 (fp, kds)
3. res. 11 (v)
Förberedande votering:
34 för res. 10
19 för res. 11
261 avstod
35 frånvarande
Kammaren biträdde res. 10.
Huvudvotering:
182 för utskottet
54 för res. 10
79 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 8 m, 23 c
För res. 10: 22 fp, 19 v, 13 kds
Avstod: 63 m, 16 mp
Frånvarande: 10 s, 9 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Mom. 33 (ett tak för de offentliga utgifterna)
1. utskottet
2. res. 52 (v)
Votering:
207 för utskottet
19 för res. 52
88 avstod
35 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 23 c, 5 fp, 15 mp, 13 kds
För res. 52: 19 v
Avstod: 71 m, 17 fp
Frånvarande: 10 s, 9 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 37 (indragningen av reservationsmedel inom Utrikesdepartementets område)
1. utskottet
2. res. 55 (v, mp, kds)
Votering:
180 för utskottet
48 för res. 55
85 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 150 s, 7 m, 23 c
För res. 55: 19 v, 16 mp, 13 kds
Avstod: 63 m, 22 fp
Frånvarande: 11 s, 10 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Mom. 43 (enhetlig ersättningsnivå i försäkringssystemen)
1. utskottet
2. res. 68 (v)
Votering:
246 för utskottet
19 för res. 68
50 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 71 m, 23 c, 1 fp
För res. 68: 19 v
Avstod: 21 fp, 16 mp, 13 kds
Frånvarande: 10 s, 9 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Mom. 53 (anslag till Byggande av vägar)
1. utskottet
2. res. 88 (mp)
Votering:
263 för utskottet
19 för res. 88
33 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 69 m, 23 c, 20 fp
För res. 88: 3 m, 16 mp
Avstod: 1 fp, 19 v, 13 kds
Frånvarande: 10 s, 8 m, 4 c, 5 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds
Leif Carlson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 67 (ersättningsnivån i vuxenstudiestödet)
1. utskottet
2. res. 100 (v)
Votering:
174 för utskottet
19 för res. 100
123 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet:	150 s, 23 c,1 fp
För res.100:	19 v
Avstod:	1 s, 72 m, 21 fp, 16 mp, 13 kds
Frånvarande:	10 s, 8 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Mom. 90 (allmänna riktlinjer för budgetregleringen)
1. utskottet
2. res. 134 (m)
3. res. 135 (fp)
4. res. 137 (mp)
5. res. 138 (kds)
Förberedande votering 1:
18 för res. 137
13 för res. 138
285 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 137.
Förberedande votering 2:
22 för res. 135
16 för res. 137
278 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 135.
Förberedande votering 3:
71 för res. 134
22 för res. 135
222 avstod
34 frånvarande
Kammaren biträdde res. 134.
Huvudvotering:
174 för utskottet
72 för res. 134
70 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 151 s, 23 c
För res. 134: 72 m
Avstod: 22 fp, 19 v, 16 mp, 13 kds
Frånvarande: 10 s, 8 m, 4 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 2 kds

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

4 § Arvoden enligt rättshjälpslagen, m.m.

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU26
Arvoden enligt rättshjälpslagen, m.m. (prop. 1994/95:150 delvis)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

5 § Meddelande om morgondagens sammanträde

Anf. 121 TALMANNEN
Beträffande morgondagen får jag meddela att kammaren i enlighet med vad vi tidigare meddelat sammanträder kl. 9.00 för partiledardebatt. Tio minuter efter det att denna debatt avslutats sammanträder kammaren för arbetsplenum varvid bl.a. finansutskottets budgetetekniska betänkande behandlas.

6 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Skrivelse
1994/95:225 Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiften

Förslag
1994/95:RR13 Riksdagens revisorers förslag angående den svenska kriminalvården
1994/95:RR14 Riksdagens revisorers förslag angående information och resultatstyrning

Motioner
med anledning av prop. 1994/95:162 Trestickla nationalpark
1994/95:Jo38 av Maggi Mikaelsson m.fl. (v)
1994/95:Jo39 av Gudrun Lindvall och Marianne Samuelsson (mp)

med anledning av prop. 1994/95:226 Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan
1994/95:K24 av Inger Davidson och Fanny Rizell (kds)
1994/95:K25 av Lars Hjertén (m)
1994/95:K26 av Hans Hjortzberg-Nordlund (m)
1994/95:K27 av Nils Fredrik Aurelius (m)

7 § Kammaren åtskildes kl. 17.14.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 2 § anf. 27 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 63 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 14.54,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 123 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll 1

2 § Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1995/96 (prop. 1994/95:150) 1

Finansutskottets betänkande 1994/95:FiU20 1
Anf. 1 BO LUNDGREN (m) 1
Anf. 2 ANNE WIBBLE (fp) 5
Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v) 9
Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik 13
Anf. 5 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 14
Anf. 6 BO LUNDGREN (m) replik 14
Anf. 7 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 15
Anf. 8 ANNE WIBBLE (fp) replik 15
Anf. 9 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 16
Anf. 10 ANNE WIBBLE (fp) replik 16
Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 17
Anf. 12 ROY OTTOSSON (mp) 17
Anf. 13 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 22
Anf. 14 ROY OTTOSSON (mp) replik 22
Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 23
Anf. 16 ROY OTTOSSON (mp) replik 23
Anf. 17 MATS ODELL (kds) 24
Anf. 18 BO LUNDGREN (m) replik 27
Anf. 19 MATS ODELL (kds) replik 28
Anf. 20 BO LUNDGREN (m) replik 29
Anf. 21 MATS ODELL (kds) replik 29
Anf. 22 ANNE WIBBLE (fp) replik 29
Anf. 23 MATS ODELL (kds) replik 30
Anf. 24 ANNE WIBBLE (fp) replik 30
Anf. 25 MATS ODELL (kds) replik 31
Anf. 26 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 31
Anf. 27 MATS ODELL (kds) replik 32
Anf. 28 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 32
Anf. 29 MATS ODELL (kds) replik 32
Anf. 30 ARNE KJÖRNSBERG (s) 33
Anf. 31 BO LUNDGREN (m) replik 37
Anf. 32 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 38
Anf. 33 BO LUNDGREN (m) replik 39
Anf. 34 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 39
Anf. 35 ANNE WIBBLE (fp) replik 40
Anf. 36 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 41
Anf. 37 ANNE WIBBLE (fp) replik 41
Anf. 38 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 42
Anf. 39 MATS ODELL (kds) replik 42
Anf. 40 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 43
Anf. 41 MATS ODELL (kds) replik 43

Anf. 42 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 43
Anf. 43 ROY OTTOSSON (mp) replik 44
Anf. 44 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 44
Anf. 45 ROY OTTOSSON (mp) replik 45
Anf. 46 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 45
Anf. 47 PER-OLA ERIKSSON (c) 46
Anf. 48 ROY OTTOSSON (mp) replik 50
Anf. 49 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 50
Anf. 50 ANNE WIBBLE (fp) replik 51
Anf. 51 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 51
Anf. 52 ANNE WIBBLE (fp) replik 52
Anf. 53 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 53
Anf. 54 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 53
Anf. 55 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 54
Anf. 56 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 54
Anf. 57 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 54
Anf. 58 BO LUNDGREN (m) replik 55
Anf. 59 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 55
Anf. 60 BO LUNDGREN (m) replik 56
Anf. 61 PER-OLA ERIKSSON (c) replik 57
Anf. 62 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 57
Anf. 63 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 62
Anf. 64 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 62
Anf. 65 JOHAN LÖNNROTH (v) replik 63
Anf. 66 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 64
Anf. 67 BO LUNDGREN (m) replik 64
Anf. 68 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 65
Anf. 69 BO LUNDGREN (m) replik 66
Anf. 70 ANNE WIBBLE (fp) replik 66
Anf. 71 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 67
Anf. 72 ANNE WIBBLE (fp) replik 68
Anf. 73 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 68
Anf. 74 MATS ODELL (kds) replik 69
Anf. 75 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 69
Anf. 76 MATS ODELL (kds) replik 70
Anf. 77 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 70
Anf. 78 ROY OTTOSSON (mp) replik 71
Anf. 79 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 71
Anf. 80 ROY OTTOSSON (mp) replik 72
Anf. 81 Finansminister GÖRAN PERSSON (s) 72
Anf. 82 PER UNCKEL (m) 73
Anf. 83 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 76
Anf. 84 PER UNCKEL (m) replik 76
Anf. 85 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik 77
Anf. 86 PER UNCKEL (m) replik 77
Anf. 87 INGRID BURMAN (v) 78
Anf. 88 ANDRE VICE TALMANNEN 80
Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp) 80
Anf. 90 ALF ERIKSSON (s) 82
Anf. 91 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 83

Anf. 92 ELISA ABASCAL REYES (mp) 84
Anf. 93 BO NILSSON (s) 85
Anf. 94 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik 86
Anf. 95 BO NILSSON (s) replik 86
Anf. 96 ELISA ABASCAL REYES (mp) replik 87
Anf. 97 BO NILSSON (s) replik 87
Anf. 98 EVA ZETTERBERG (v) 87
Anf. 99 EVA GOËS (mp) 89
Anf. 100 ULLA HOFFMANN (v) 90
Anf. 101 EWA LARSSON (mp) 92
(Beslut fattades efter 3 §.) 93

Ajournering 93

Återupptagna förhandlingar 93

3 § Särskilt anordnad debatt om Schengenavtalet 93

Anf. 102 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 93
Anf. 103 GUN HELLSVIK (m) 96
Anf. 104 HELENA NILSSON (c) 98
Anf. 105 BO KÖNBERG (fp) 99
Anf. 106 KENNETH KVIST (v) 101
Anf. 107 MARIANNE SAMUELSSON (mp) 103
Anf. 108 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) 104
Anf. 109 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 106
Anf. 110 GUN HELLSVIK (m) 108
Anf. 111 HELENA NILSSON (c) 109
Anf. 112 BO KÖNBERG (fp) 110
Anf. 113 KENNETH KVIST (v) 111
Anf. 114 MARIANNE SAMUELSSON (mp) 112
Anf. 115 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) 113
Anf. 116 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 115
Anf. 117 GUN HELLSVIK (m) 116
Anf. 118 HELENA NILSSON (c) 117
Anf. 119 BO KÖNBERG (fp) 117
Anf. 120 KENNETH KVIST (v) 118
Anf. 121 MARIANNE SAMUELSSON (mp) 118
Anf. 122 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) 119
Anf. 123 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 120

Beslut rörande finansutskottets betänkande FiU20 121

FiU20 Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1995/96 121

4 § Arvoden enligt rättshjälpslagen, m.m. 125

Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU26 125

Beslut 125

5 § Meddelande om morgondagens sammanträde 125

Anf. 121 TALMANNEN 125
6 § Bordläggning 125
7 § Kammaren åtskildes kl. 17.14. 126

gotab 48719, Stockholm 1995